

Energi

21



Förslag till statens budget för 2012

Energi

Innehållsförteckning

1	Förslag till riksdagsbeslut	7
2	Energi	9
2.1	Omfattning	9
2.2	Utgiftsutveckling	10
2.3	Skatteutgifter	11
2.4	Resultatredovisning	12
2.4.1	Energi	12
2.4.2	Elmarknad	19
2.4.3	Naturgasmarknad	24
2.4.4	Värmemarknad	27
2.4.5	Energieffektivisering samt minskad el- och oljeanvändning	29
2.4.6	Förnybar energi	35
2.4.7	Energiforskning	42
2.4.8	Svenska kraftnäts ekonomiska resultat	47
2.5	Politikens inriktning	48
3	Budgetförslag	59
3.1	Anslag	59
3.1.1	1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	59
3.1.2	1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.	60
3.1.3	1:3 Insatser för uthållig energianvändning	62
3.1.4	1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	63
3.1.5	1:5 Energiforskning	64
3.1.6	1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	65
3.1.7	1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	66
3.1.8	1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	67
3.1.9	1:9 Energiteknik	68
3.1.10	1:10 Elberedskap	69
3.1.11	1:11 Energieffektiviseringsprogram	70
3.1.12	1:12 Avgifter till internationella organisationer	71
3.2	Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet	72
3.2.1	Investeringsplan	72
3.2.2	Finansiella befogenheter	77
3.2.3	Omstrukturering av SwePol Link AB	78

Tabellförteckning

Anslagsbelopp	8
2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi	10
2.2 Härledning av ramnivån 2012–2015. Utgiftsområde 21 Energi	11
2.3 Skatteutgifter och skattesanktioner netto inom utgiftsområde 21 Energi.....	11
2.4 Sveriges energibalans (TWh)	14
2.5 Sveriges elbalans (TWh).....	15
2.6 Stöd till forskning, utveckling och demonstration. Antal beviljade projekt och beviljade medel fördelat på de sex temaområdena 2008–2010	45
2.7 Samfinansiering av forskning, utveckling och innovation 2008–2010.....	45
2.8 Procentuell fördelning av beviljade medel mellan olika grupper av mottagare	45
2.9 Antal hel- eller delfinansierade licentiat- och doktorsexamina 2008–2010, fördelat på temaområde	46
2.10 Finansierade licentiat- och doktorsexamina 2008–2010 fördelat på kvinnor respektive män, antal och procent	47
2.11 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden	47
2.12 Översikt av de ekonomiska målen 2008–2011.....	48
3.1 Anslagsutveckling.....	59
3.2 Samlade förvaltningskostnader vid Statens energimyndighet	59
3.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet	59
3.4 Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet	60
3.5 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	60
3.6 Anslagsutveckling.....	60
3.7 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.....	61
3.8 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering.....	61
3.9 Anslagsutveckling.....	62
3.10 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:3 Insatser för uthållig energianvändning	62
3.11 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:3 Insatser för uthållig energianvändning.....	63
3.12 Anslagsutveckling.....	63
3.13 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	63
3.14 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	64
3.15 Anslagsutveckling.....	64
3.16 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:5 Energiforskning	65
3.17 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:5 Energiforskning.....	65

3.18 Anslagsutveckling.....	65
3.19 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket.....	66
3.20 Anslagsutveckling.....	66
3.21 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	66
3.22 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	67
3.23 Anslagsutveckling.....	67
3.24 Offentlighetsrättslig verksamhet vid Energimarknadsinspektionen.....	67
3.25 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	68
3.26 Anslagsutveckling.....	68
3.27 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:9 Energiteknik	68
3.28 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:9 Energiteknik	69
3.29 Anslagsutveckling.....	69
3.30 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:10 Elberedskap	70
3.31 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:10 Elberedskap.....	70
3.32 Anslagsutveckling.....	70
3.33 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:11 Energieffektiviseringsprogram	71
3.34 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:11 Energieffektiviseringsprogram	71
3.35 Anslagsutveckling.....	71
3.36 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:12 Avgifter till internationella organisationer	72
3.37 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:12 Avgifter till internationella organisationer	72
3.38 Investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät.....	75
3.39 Avgiftsinkomster vid Affärsverket svenska kraftnät	77
3.40 Beräknade inleveranser från Affärsverket svenska kraftnät	77

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:2 *Regionala och lokala insatser för energieffektivisering, m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 3.1.2),
2. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:3 *Insatser för ut hållig energianvändning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 3.1.3),
3. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:4 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor under 2013 (avsnitt 3.1.4),
4. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Energiforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 278 000 000 kronor 2013–2015 (avsnitt 3.1.5),
5. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:7 *Planeringsstöd för vindkraft, m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor under 2013 (avsnitt 3.1.7),
6. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:9 *Energiteknik* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 3.1.9),
7. fastställer avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften till högst 255 000 000 kronor 2012 (avsnitt 3.1.10),
8. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:10 *Elberedskap* besluta om beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 290 000 000 kronor 2013–2016 (avsnitt 3.1.10),
9. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:11 *Energieffektiviseringsprogram* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 500 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 3.1.11),
10. bemyndigar regeringen att under 2012 för ramanslaget 1:12 *Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2013 och 2014 (avsnitt 3.1.12),
11. godkänner förslaget till investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät för perioden 2012-2014 (avsnitt 3.2.1),

12. bemyndigar regeringen att för 2012 ge Affärsverket svenska kraftnät finansiella befogenheter i enlighet med vad regeringen förordar (avsnitt 3.2.2),
13. bemyndigar regeringen att låta Affärsverket svenska kraftnät förvärva svenska statens andel av tillgångarna i SwePol Link AB och därefter likvidera bolaget SwePol Link AB (avsnitt 3.2.3),
14. för budgetåret 2012 anvisar anslagen under utgiftsområde 21 *Energi* enligt följande uppställning:

Anslagsbelopp

Tusental kronor

Anslag	Anslagstyp	
1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	Ramanslag	264 117
1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.	Ramanslag	140 000
1:3 Insatser för uthållig energianvändning	Ramanslag	118 673
1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	Ramanslag	70 000
1:5 Energiforskning	Ramanslag	1 311 181
1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	Ramanslag	187 000
1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	Ramanslag	15 000
1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	Ramanslag	96 220
1:9 Energiteknik	Ramanslag	120 000
1:10 Elberedskap	Ramanslag	255 000
1:11 Energieffektiviseringsprogram	Ramanslag	270 000
1:12 Avgifter till internationella organisationer	Ramanslag	25 328
Summa		2 872 519

2 Energi

2.1 Omfattning

Utgiftsområdet omfattar frågor om tillförsel, distribution och användning av energi. Energipolitiken bygger på samma tre grundpelare som energisamarbetet i EU. Politiken syftar alltså till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. Det är främst Statens energimyndighet (Energimyndigheten), Energimarknadsinspektionen och Affärsverket svenska kraftnät (Svenska kraftnät) som har

ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken, men även Boverket och länsstyrelserna bidrar med insatser inom området.

Politiken redovisas i det följande under rubrikerna Elmarknad, Naturgasmarknad, Värmemarknad, Energieffektivisering samt minskad el- och oljeanvändning, Förnybar energi och Energiforskning.

2.2 Utgiftsutveckling

Tabell 2.1 Utgiftsutveckling inom utgiftsområde 21 Energi
Miljoner kronor

	Utfall 2010	Budget 2011 ¹	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader	231	238	239	264	269	274	249
1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.	135	140	127	140	140	140	0
1:3 Insatser för uthållig energianvändning	102	120	140	119	80	80	0
1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft	107	70	69	70	0	0	0
1:5 Energiforskning	1062	1 316	1 208	1 311	1 045	1 060	986
1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket	186	184	184	187	187	191	143
1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.	36	20	42	15	15	15	15
1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader	87	104	100	96	98	100	103
1:9 Energiteknik	108	122	89	120	60	0	0
1:10 Elberedskap	235	250	259	255	255	255	255
1:11 Energieffektiviseringsprogram	210	270	265	270	270	270	0
1:12 Avgifter till internationella organisationer		25	23	25	25	25	25
<i>Åldreanslag</i>							
2011 1 8 Stöd för installation av solvärme	16	25	25	0	0	0	0
2010 1:8 Stöd för konvertering från direktverkande elvärme m.m.	128	0	264	0	0	0	0
2009 1:8 Stöd för energiinvesteringar i offentliga lokaler	5	0	0	0	0	0	0
2009 1:11 Stöd för installation av energieffektiva fönster m.m. i småhus	0	0	0	0	0	0	0
2004 35:06 Energiteknikstöd	0	0	0	0	0	0	0
2004 35:07 Introduktion av ny energiteknik	55	0	0	0	0	0	0
Totalt för utgiftsområde 21 Energi	2 704	2 884	3 035	2 873	2 445	2 411	1 777

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:199, bet. 2009/10:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Utfallet för 2010 uppgick till 2 704 miljoner kronor, vilket var 453 miljoner kronor lägre än anvisade anslag. För 2009 var förhållandet det motsatta, dvs. utgifterna var högre än anvisade anslag. Differenserna förklaras av att vissa utgifter kan förskjutas över tiden, på grund av den tid det tar att färdigställa projekt, och därmed uppkommer utgiften inte under samma år som anslaget anvisas. Under 2011 beräknas utgifterna uppgå till 3 035 miljoner kronor, vilket är högre än anvisade anslag. Skillnaden förklaras bl.a. av att flera utbetalningar under energiforskningsanslaget har fått senareläggas som en följd av bl.a. Europeiska kommissionens statsstödsprövningar.

För 2012 föreslår regeringen att 2 873 miljoner kronor anvisas inom utgiftsområdet.

För perioden 2013-2015 beräknas anslagen till 2 445, 2 411 respektive 1 777 miljoner kronor.

Anslagsnivån beräknas minska under perioden till följd av att nuvarande programperiod för stöd till marknadsintroduktion för vindkraft avslutas 2012, att stödet till solvärme planeras att avvecklas samt att medel för anslaget för Energiteknik beräknats till noll efter 2013. För 2015 minskar anslagsnivån till följd av att anslagen för energieffektivisering i denna budgetproposition beräknats till noll efter 2014.

**Tabell 2.2 Härledning av ramnivån 2012–2015.
Utgiftsområde 21 Energi**

Miljoner kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	2 870	2 870	2 870	2 870
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	20	47	74	111
	-25	-476	-540	-1 163
Beslut				
Övriga makro- ekonomiska förutsätt- ningar	5	9	14	4
Volymer	-2	-6	-7	-45
Överföring till/från andra utgifts- områden	6	6	6	6
Övrigt	-2	-6	-7	-7
Ny ramnivå	2 873	2 445	2 411	1 777

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års statens budget. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013-2015 är preliminär och kan komma att ändras.

2.3 Skatteutgifter

Förutom de stöd till ett visst utgiftsområde som redovisas via anslag på statsbudgetens utgiftssida förekommer även stöd på statsbudgetens inkomstsida i form av skatteutgifter.

Definitionen av en skatteutgift är att skatteuttaget är lägre än en viss angiven norm. Om en skatteutgift tas bort leder det till ökade skatteintäkter och därmed till en budgetförstärkning för offentlig sektor på samma sätt som om en utgift på statsbudgetens utgiftssida tas bort.

Vid sidan av skatteutgifter finns det även skattesanktioner, där skatteuttaget är högre än den angivna normen. Ett exempel på skattesanktion är den särskilda skatten på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer.

När det gäller punktskatter på energi finns en mängd specialregler. Endast en mindre del av de skatteutgifter som dessa särbestämmelser ger upphov till faller dock under utgiftsområde 21 Energi. Skatteutgifter vid användningen av energi inom transportområdet redovisas således under utgiftsområde 22 Kommunikationer, inom jord- och skogsbruket under

utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel samt inom industrin under utgiftsområde 24 Näringsliv. Vidare redovisas skatteutgifter till följd av reducerad energiskatt på el i vissa kommuner i främst norra Sverige under utgiftsområde 19 Regional tillväxt.

Skatteutgifter och skattesanktioner som hänförs till utgiftsområde 21 Energi redovisas i nedanstående tabell.

Summan i tabell 2.3 är ett netto av skatteutgifter (dvs. positiva avvikelser) och sanktioner (dvs. negativa avvikelser). Den till beloppet högsta skatteutgiften gäller befrielse från energiskatt för biobränslen, torv, m.m.

Definitionerna av skatteutgifter och skattesanktioner på energiområdet redovisas nedan. En utförlig beskrivning finns i regeringens skrivelse *Redovisning av skatteutgifter 2011* (skr. 2010/11:108).

Tabell 2.3 Skatteutgifter och skattesanktioner netto inom utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	2011	2012
<i>Skatteutgifter</i>		
Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m. för uppvärmning	4 840	5 000
Nedsatt energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk	380	380
Nedsatt energiskatt för fjärrvärmelieferanser till industrin	60	50
Nedsatt koldioxidskatt för fjärrvärmelieferanser till industrin	20	20
<i>Skattesanktioner</i>		
Skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer	-4 130	-4 230
Koldioxidskatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk inom EU:s system för handel med utsläppsrätter	-130	-120
Koldioxidskatt på fossila bränslen i värmeverk inom EU:s system för handel med utsläppsrätter	-120	-110
Summa	920	990

Energiskattebefrielse för biobränslen, torv, m.m. för uppvärmning

Ingen skatt utgår på biobränslen, torv m.m. som används för uppvärmning. Energiskattebefrielse för vegetabiliska och animaliska oljor och fetter m.m. samt för biogas gäller enligt 7 kap. 3 och 4 §§ lagen (1994:1776) om skatt på energi (LSE).

Normen utgörs av full energiskatt, d.v.s. 8,0 öre/kWh.

Nedsatt energiskatt på bränsle i kraftvärmeverk

Enligt 6 a kap. 3 § LSE gäller befrielse från energiskatt med 70 procent för den del av bränslet som vid kraftvärmeproduktion förbrukas för framställning av värme utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter. Inom handelssystemet gäller befrielse från energiskatt med 70 procent enligt 6 a kap. 1 § 17 a LSE. Energiskattebefrielse på den del av bränslet som motsvarar elproduktionen enligt 6 a kap. 1 § 7 LSE, grundar sig på tvingande unionsrätt (artikel 14.1 i rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet). Skatteutgiften beräknas enbart på värmeproduktionen. Normen utgörs av full energiskatt, dvs. 8,0 öre/kWh.

Nedsatt energiskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Av 9 kap. 5 § LSE följer att bränslen som används för att framställa fjärrvärme som levereras för förbrukning i industrins tillverkningsprocess medges befrielse från 70 procent av energiskatten och nedsatt energiskatt till 0,5 öre/kWh på el. Normen utgörs av full energiskatt på bränsle och normalskattesatsen på el.

Nedsatt koldioxidskatt för fjärrvärmeleveranser till industrin

Av 9 kap. 5 § LSE följer att bränslen som används för att framställa fjärrvärme som levereras för förbrukning i industrins tillverkningsprocess medges befrielse från 70 procent av koldioxidskatten. Skatteutgiften beräknas enbart för värmeanläggningar utanför EU:s system för handel med utsläppsrätter. Normen utgörs av full koldioxidskattesats. Riksdagen har beslutat att nedsättning medges med 40 procent från och med 2015.

Skattesanktioner

Särskild skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer

Enligt 2 § lagen (2000:466) om skatt på termisk effekt i kärnkraftsreaktorer tas skatt ut på den högsta tillåtna termiska effekten i kärnkraftreaktorer. Skatten uppgår till 12 648 kronor per megawatt termisk effekt och kalendermånad. Skatten kan likställas med en extra skatt som lagts på vissa företag och är därför att betrakta som en skattesanktion.

Koldioxidskatt på fossila bränslen i kraftvärmeverk inom EU:s system för handel med utsläppsrätter

Enligt 6 a kap. 1 § 17 a LSE gäller för fossila bränslen som förbrukas vid samtidig produktion av värme och el i kraftvärmeverk att koldioxidskatt betalas med 7 procent av den del av bränslet som förbrukas för värmeproduktion om anläggningen ingår i EU:s system för handel med utsläppsrätter. Inom systemet för handel med utsläppsrätter utgörs normen av noll i koldioxidskattesats.

Koldioxidskatt på fossila bränslen i värmeverk inom EU:s system för handel med utsläppsrätter

Enligt 6 a kap. 1 § 17 a LSE gäller, för fossila bränslen som förbrukas i annan värmeproduktion inom EU:s system för handel med utsläppsrätter än kraftvärmeproduktion eller framställning av värme i en industrianläggning, att koldioxidskatt betalas med 94 procent av koldioxidskatten. Inom handelssystemet utgörs normen av noll koldioxidskattesats.

2.4 Resultatredovisning

2.4.1 Energi

Mål

Den svenska energipolitiken bygger på samma grundpelare som energisamarbetet i EU och

syftar till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet.

Energipolitiken ska skapa villkoren för en effektiv och hållbar energianvändning och en kostnadseffektiv svensk energiförsörjning med låg negativ inverkan på hälsa, miljö och klimat samt underlätta omställningen till ett ekologiskt uthålligt samhälle. Härigenom främjas en god ekonomisk och social utveckling i hela Sverige. Energipolitiken ska bidra till ett breddat energi-, miljö- och klimatsamarbete i Östersjöregionen.

Övriga relevanta mål för energipolitiken framgår av riksdagens beslut i juni 2002 om riktlinjer för energipolitiken (prop. 2001/02:143, bet. 2001/02:NU17, rskr. 2001/02:317). Resultatredovisningen i följande avsnitt görs i förhållande till dessa mål.

I enlighet med propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi* (prop. 2008/09:163) har ett antal nya energipolitiska mål beslutats (bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301). Andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Andelen förnybar energi i transportsektorn ska vara minst 10 procent 2020. Ett mål är vidare 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020.

Resultatindikatorer

Energimyndigheten tar varje år fram ett antal indikatorer som används som underlag för den årliga uppföljningen av de energipolitiska målen. Energiindikatorerna delas in i tre olika grupper: temaindikatorer, bakgrundsindikatorer och grundindikatorer. Temaindikatorer följer upp de energipolitiska målen inom ett särskilt område. Bakgrundsindikatorer har som syfte att ge en ökad förståelse om orsakssamband och vad som driver utvecklingen i det svenska energisystemet. Grundindikatorer följer upp energipolitiska mål inom olika politikområden. Uppföljningen av energiforskningen bygger bl.a. på den strategi för uppföljning och resultatredovisning av det långsiktiga energipolitiska programmet som Energimyndigheten redovisade 2000 och som därefter fortlöpande har utvecklats. För insatserna kring forskning, utveckling, demonstration och kommersialisering tillkommer

indikatorer och resultatmått i enlighet med den metodik som anges i propositionen *Forskning och ny teknik för framtidens energisystem* (prop. 2005/06:127). För de finansiella investeringsstöden, exempelvis stödet energiinvesteringar i lokaler med offentlig verksamhet har särskilda planer för uppföljning och utvärdering utarbetats av de ansvariga myndigheterna. Vad gäller elcertifikatsystemet redovisas antal godkända anläggningar fördelat per kraftslag, installerad effekt och elproduktion. För programmet för energieffektivisering i energintensiv industri redovisas antal deltagande företag och beräknade energibesparingar hos deltagande företag.

Resultat

I detta avsnitt redovisas den övergripande utvecklingen inom energiområdet med avseende på energibalanser, elbalans, försörjningstrygghet, industrins konkurrenskraft, kärnkraft, miljö, hälsa och klimat samt internationellt.

Energibalanser

Under 2010 ökade den totala energianvändningen med 10 procent jämfört med året innan, främst på grund av en snabb återhämtning efter den ekonomiska krisen. Energianvändningen låg 2010 på ungefär samma nivå som 2007. Inom industrin ökade förädlingsvärdet med 17 procent och energianvändningen ökade med 16 TWh, vilket motsvarar en ökning med 12 procent. Inom transportsektorn ökade energianvändningen med 2 TWh. Andelen dieselbilar av nyregistrerade personbilar fortsatte att öka och användning av dieselolja steg 8 procent, medan användningen av bensin gick ned med 9 procent. Användningen av förnybara drivmedel ökade från 4,6 till 5,1 TWh. Inom bostads- och servicesektorn ökade energianvändningen med 11 procent, till stor del beroende på att 2010 var ett kallare år än 2009. Den temperatur-korrigerade energianvändningen visade på en minskning med ca 1 procent.

På bränslesidan ökade tillförseln av biobränslen, torv m.m. med 14 TWh, motsvarande 11 procent. Användningen av oljeprodukter ökade med sammanlagt 7 TWh. Även kol- och koksanvändningen steg, främst

till följd av ökad produktion inom järn- och stålindustrin.

Tabell 2.4 Sveriges energibalans (TWh)

ENERGITILLFÖRSEL	1970	1980	1990	2000	2009	2010
Tillförsel av bränslen	411	352	296	322	338	373
varav:						
Oljeprodukter	350	285	191	197	180	187
Naturgas/stadsgas	-	-	7	8	13	18
Kol/koks	18	19	31	26	18	27
Biobränslen, torv m.m.	43	48	67	91	127	141
Vattenkraft, brutto	41	59	73	79	66	67
Kärnkraft, brutto ¹	-	76	202	168	149	166
Vindkraft				0,5	2,5	3,5
Värmepumpar i fjärrvärmeverk	-	1	7	7	8	8
Nettoimport av el	4	1	-2	5	4,7	2,0
Total tillförd energi	457	489	576	581	568	620
ENERGIANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2009	2010
Total slutlig inhemsk användning, varav:						
Industri	154	148	140	153	134	150
Inrikes transporter ²	56	68	77	79	93	95
Bostäder, service m.m.	165	165	150	148	149	166
Omvandlings- och distributionsförluster ¹	49	84	171	154	143	158
Varav förluster i kärnkraft	0	53	134	111	98	110
Utrikes sjöfart och energi för icke energijändamål	33	25	38	46	50	51
Total energianvändning	457	489	576	581	568	620

¹ I enlighet med den metod som används av FN/ECE för att beräkna tillförseln från kärnkraften.

² Innefattar utrikes flyg t.o.m. 1989.

Källa: Energimyndigheten.

Elbalansen

Elproduktionen 2010 var drygt 8 procent högre än året innan. Ökningen berodde till en del på att kärnkraftsproduktionen ökade med drygt 5 TWh till 55,6 TWh, vilket innebär att det var en mycket lägre energiutnyttjandegrad än normalt även för 2010. Skälet var långa

revisionsavställningar i kärnkraftverken under hösten. Även vattenkraftsproduktionen ökade något och uppgick till 66,2 TWh, vilket är något lägre än normalårsproduktionen på 67,5 TWh. Vindkraften ökade med hela 40 procent till 3,5 TWh och kraftvärmens ökade sammanlagt med 3,5 TWh.

Tabell 2.5 Sveriges elbalans (TWh)

ELPRODUKTION	1970	1980	1990	2000	2009	2010
Total nettoproduktion	59,1	94,0	141,7	142,0	133,7	144,8
Varav:						
Vattenkraft	40,9	58,0	71,4	77,8	65,3	66,2
Vindkraft	-	-	0	0,46	2,5	3,5
Kärnkraft	-	25,3	65,2	54,8	50,0	55,6
Kraftvärme i industrin	3,1	4,0	2,6	4,2	5,9	6,3
Kraftvärme i fjärrvärmesystem	2,4	5,6	2,4	4,7	9,7	12,8
Kondens, gasturbiner	12,7	1,1	0,0	0,1	0,4	0,4
Nettoimport av el	4,3	0,5	-1,8	4,7	4,7	2,0
Total eltillförsel netto	63,4	94,5	139,9	146,6	138,4	146,8
ELANVÄNDNING	1970	1980	1990	2000	2009	2010
Total slutlig elanvändning	57,7	86,4	130,8	135,6	128,1	135,7
Varav:						
Industri	33,0	39,8	53,0	56,9	48,8	52,4
Transporter	2,1	2,3	2,5	3,2	2,9	3,0
Bostäder, service m.m.	22,0	43,0	65,0	69	72,9	76,8
Fjärrvärme	0,6	1,3	10,3	6,5	3,6	3,5
Distributionsförluster	5,8	8,2	9,1	11,1	10,3	11,1
Total elanvändning netto	63,4	94,5	139,9	146,6	138,4	146,8

Källa: Energimyndigheten.

Försörjningstrygghet

Grunden för en god försörjningstrygghet är väl fungerande energimarknader som bidrar till ett effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Sedan 1970-talets oljekriser har den tidigare stora svenska importen av olja kunnat halveras. Tillförseln av naturgas från Danmark har dock ökat under de senaste åren främst till följd av att två större naturgaseldade kraftvärmeverk i Malmö och Göteborg har tagits i drift. Införandet av elcertifikatsystemet 2003, utsläppshandelssystemet 2005 och förändringar i energibesiktningen har ökat användningen av förnybara bränslen i kraftvärmeverken och därmed minskat behovet av fossila bränslen, främst olja och kol.

Internationella samarbeten inom International Energy Agency (IEA) och EU är grundläggande för försörjningstryggheten. IEA är OECD-ländernas samarbetsorganisation inom energiområdet. Sverige är ett av organisationens 28 medlemsländer. En viktig uppgift för IEA är att bidra

till medlemsländernas försörjningstrygghet vid störningar i oljetillförseln.

2009 antogs rådets direktiv 2009/119/EG av den 14 september 2009 om skyldighet för medlemsstaterna att inneha minimilager av råolja och/eller petroleumprodukter. Med direktivet stärks samordningen i både beredskap och krishantering mellan IEA:s och EU:s mekanismer. Den 31 mars 2010 gav regeringen Energimyndigheten i uppdrag att lämna förslag till ny reglering av beredskapslagring av oljeprodukter. Uppdraget redovisades i december 2010. Remissförfarandet av Energimyndighetens förslag avslutades under våren 2011 och Regeringskansliet bereder nu förslaget. I december 2010 trädde Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av rådets direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen) i kraft. Förordningen innebär att EU står väsentligt bättre rustat för störningar i gastillförsel.

Industrins konkurrenskraft

För att svensk industri ska fortsätta att generera exportintäkter och skapa nya arbetstillfällen krävs god tillgång till energi till internationellt konkurrenskraftiga priser. Detta förutsätter stabila spelregler som möjliggör långsiktiga investeringar både inom den energointensiva industrin och hos kraftproducenterna. Jämförelser med konkurrentländer är viktiga vid utformningen av de insatser som görs för eller har konsekvenser för den energointensiva industrin. Bland annat är industrins konkurrenskraft viktig vid utformningen av klimatpolitiska mål och åtaganden.

I Energiindikatorer 2011 visar grundindikator 10 att trenden för de flesta industrisektorerna är en minskande energianvändning per enhet förädlingsvärde. För sektorn järn- stål- och metallverk ökade dock energianvändningen per förädlingsvärde mellan 2007 och 2008 på grund av en försämrad konjunktur med minskad produktion som följd. Mellan 2000 och 2008 har den totala energianvändningen per förädlingsvärde minskat med 25 procent inom den totala tillverkningsindustrin. Av indikatorn framgår vidare att energintensiteten i svensk industri är hög, vilket dock inte innebär att svensk industri utnyttjar energin mindre effektivt än industrin i andra länder. Det är snarare ett uttryck för att Sveriges industriproduktion i högre grad utgår från icke förädlade råvaror. Av grundindikator 11 framgår också att elintensiteten i svensk industri är hög jämfört med de flesta andra länder. Den visar också hur viktig el är som insatsvara för olika branscher och därmed hur känsliga dessa är för förändringar i elpriset. Grundindikator 12 visar att industrins elpriser sjönk de första sju åren efter avregleringen för att sedan stiga till betydligt högre nivåer. Åren 1998–2001 var våtår (med god tillgång på vatten i magasinen), vilket förklarar de sjunkande priserna, medan 2003 var ett torrår. De stigande priserna 2005–2009 kan delvis tillskrivas införandet av EU:s system för handel med utsläppsrätter och ökade fossilbränslepriser. Under senaste tiden har även en ökad efterfrågan från Europa samt kärnkraftens begränsade tillgänglighet spelat en viktig roll.

Regeringen genomför en rad åtgärder för att främja utvecklingskraft i hela landet, bl.a. i form av särskilda insatser inom geografiskt avgränsade områden. En ny åtgärd för att främja innovation

och företagande i norra Sveriges inland är Inlandsinnovation AB. Regeringen avser därför att inte vidta några ytterligare åtgärder med anledning av den begäran som har inkommit från Föreningen Sveriges Vattenkraftskommuner (dnr N2007/150/E).

Kärnkraften

Utifrån propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi* (prop. 2008/09:163) fick utredningen om en samordnad reglering på kärnteknik- och strålskyddsområdet ett tilläggsuppdrag (dir. 2009:32). Uppdraget omfattade att ta fram förslag till ny lagstiftning för den samhälleliga prövningen av nya anläggningar som möjliggör kontrollerade generationsskiften i det svenska kärnkraftsbeståndet, förslag om att lagen om kärnkraftens avveckling kan avskaffas och förslag om att förbudet mot nybyggnad av kärnkraft kan tas bort i lagen (1997:1320) om kärnteknisk verksamhet. Utredningen lämnade i oktober 2009 delbetänkandet *Kärnkraft – nya reaktorer och ökat skadeståndsansvar* (SOU 2009:88).

Riksdagen biföll i juni 2010 regeringens proposition *Kärnkraften – förutsättningar för generationsskifte* (prop. 2009/10:172, bet. 2009/10:NU26, rskr 2009/10:359). Beslutet innebär att tillstånd till uppförande och drift av en ny kärnkraftsreaktor kan utfärdas förutsatt att den nya reaktorn ersätter en av de befintliga reaktorerna, att den äldre reaktorn är permanent avstängd när den nya reaktorn tas i drift och att den nya reaktorn uppförs på en plats där någon av de befintliga reaktorerna är lokaliserad. Samtidigt upphävdes lagen om kärnkraftens avveckling. I samband med riksdagens behandling av propositionen gjorde riksdagen ett uttalande med innebörden att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om lagstiftning eller andra åtgärder med innebörden att direkta eller indirekta statliga subventioner inte kan påräknas. Regeringskansliet bereder nu regeringens svar till riksdagen. Riksdagen biföll i juni 2010 även propositionen *Kärnkraften – ökat skadeståndsansvar* (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr 2009/10:360). Beslutet innebär bl.a. att atomansvarighetslagen (1968:45) ersätts av en ny lag som reglerar ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor samt att det införs ett obegränsat ansvar för innehavare av kärntekniska anläggningar och att innehavare av

kärnkraftsreaktorer ska finansiera ansvaret upp till 1 200 miljoner euro.

Miljö, hälsa och klimat

Enligt Energiindikatorer 2011 (grundindikator 17) var koldioxidutsläppen 2009 cirka 17 procent lägre än 1990. År 2008 var motsvarande siffra cirka 12 procent. De största minskningarna återfinns i sektorerna bostäder och service vilket till stor del förklaras av att oljeanvändningen har minskat och i stor utsträckning ersatts av biobränslen, värmepumpar, el och fjärrvärme. Detta har lett till att el- och fjärrvärmeanvändningen ökat. Denna ökning har dock skett utan motsvarande utsläppsökning inom energisektorn där el- och fjärrvärmeproduktion ingår. Detta kan förklaras med att den tillkommande el- och fjärrvärme-produktionen i stor utsträckning baseras på ickefossila energibärare, främst biobränslen. Mellan åren 2008 och 2009 har också utsläppen minskat märkbart inom tillverknings- och byggindustri samt industriprocesser. Utsläppen från transportsektorn har ökat jämfört med 1990 men utsläppsintensiteten i denna sektor har minskat under perioden, dvs. utsläppen har ökat i långsammare takt än transportarbetet, vilket kan förklaras av bränslesnålare bilar och en ökad låginblandning av biodrivmedel i bensin och diesel. Jämfört med föregående år har dock utsläppen under såväl 2008 som 2009 minskat även i absoluta tal.

Av grundindikator 18 framgår att svaveldioxidutsläppen 2009 var mindre än en tredjedel jämfört med utsläppen 1990. Industri- och energisektorerna och till viss del tillverknings- och byggindustrin utgör de största utsläpsskällorna. Utsläppen från sektorerna bostäder, service, övrigsektorn och transporter är däremot små. De totala svaveldioxidutsläppen uppgick 2009 till knappt 30 000 ton. Därmed är delmålet om utsläpp av svaveldioxid under miljö kvalitetsmålet *Bara naturlig försurning* redan uppnått.

Utsläppen av kvävedioxid, grundindikator 19, har totalt sett minskat med cirka 50 procent från 1990 till 2009. Transportsektorn är den största utsläpsskällan. De totala utsläppen av kväveoxider uppgick till cirka 149 000 ton 2009. Minskade utsläpp har uppnåtts genom åtgärder främst inom vägtrafiken, i första hand stegvis skärpta avgaskrav på personbilar och tunga fordon. Trenden motverkas dock av att

vägtrafiken ökar. Med nuvarande minskningstakt finns förutsättningar att nå delmålet om 148 000 ton utsläpp av kvävedioxider under 2010 eller senast under 2011.

Internationellt

Till följd av stigande energipriser, inträffade och befarade försörjningskriser, och mot bakgrund av klimatfrågan, har energipolitiken fortsatt att vara framträdande på den internationella dagordningen.

Vid Europeiska rådets vårtoppmöte 2007 fattades ett banbrytande beslut om en integrerad klimat- och energipolitik. I centrum för beslutet stod ett övergripande klimatmål i form av ett ensidigt åtagande om att minska unionens utsläpp av växthusgaser med 20 procent till 2020 jämfört med 1990, vilket inom ramen för en internationell överenskommelse skulle skärpas till 30 procent. Vidare beslutades att 20 procent av den energi som används inom EU ska komma från förnybara energikällor och att energi-effektiviseringen ska gå mot en ökning med 20 procent. I syfte att kunna leva upp till dessa s.k. 20-20-20 mål antog Europeiska rådet också en omfattande energihandlingsplan för åren 2007–2009. Denna slog fast att EU:s energipolitik vilar på tre pelare; konkurrenskraft, miljömässig hållbarhet samt försörjningstrygghet. Handlingsplanen behandlade förutom energieffektivisering och förnybar energi också fullbordandet av den inre marknaden för energi, försörjnings-trygghetsmekanismer och utveckling av energiteknik.

Under perioden 2007 till och med 2009 lade Europeiska kommissionen fram konkreta lagförslag i syfte att nå handlingsplanens målsättningar. Det gällde framför allt det s.k. tredje inre marknadspaketet för el och gas, klimat- och energipaketet där direktivet för främjande av förnybar energi ingår samt den strategiska energiöversynen om försörjningstrygghet. Det regelverk som beslutas på EU-nivå är en viktig utgångspunkt för den svenska energipolitiken.

Sedan den nya kommissionen tillträdde 2010 har aktiviteten i att ta fram nya lagförslag minskat. Istället har den nya kommissionen arbetat med att sätta sin prägel på den långsiktiga energipolitiken fram till 2020. I november 2010 presenterades ett utkast till en ny energistrategi för åren 2011–2020 som ska bygga vidare på

2007 års energistrategi. I meddelandet föreslås åtgärder inom fem prioriterade områden för de kommande tio åren: energieffektivisering, en integrerad energimarknad med infrastrukturer, trygghet och säker energiförsörjning för konsumenter, energiteknik och innovation samt den externa dimensionen. Förhandlingarna om energistrategin och infrastrukturmeddelandet avslutades under våren 2011 efter förhandlingar både i Europeiska rådet och i Ministerrådet. På basis av energistrategin avser kommissionen att utarbeta konkreta lagstiftningsinitiativ och förslag inom de kommande 18 månaderna. I anslutning till energistrategin lades också ett meddelande om infrastrukturprioriteringar som går in mer i detalj på förslagen om infrastruktur i energistrategin. På infrastrukturområdet väntas förslag avseende kostnadsallokering vid gränsöverskridande projekt, tillståndprocesser, kriterier för projekt av europeiskt intresse samt finansiering.

Det nuvarande energiskattedirektivet (rådets direktiv 2003/96/EG av den 27 oktober 2003 om en omstrukturering av gemenskapsramen för beskattning av energiprodukter och elektricitet) är föråldrat. I syfte att samordna energibeskattningen med de tidigare antagna EU-åtgärderna på klimat- och energiområdet, har kommissionen i april 2011 lagt fram ett förslag till ändrat energiskattedirektiv. Förhandlingar pågår i rådet och väntas pågå även under 2012.

Som ett komplement till den handlingsplan för energieffektivisering som antogs 2006 presenterade kommissionen i mars 2011 en energieffektiviseringsplan som ska ange inriktningen för hur målet om 20 procents primärenergibesparing till 2020 ska nås. Planen lyfter fram betydelsen av energieffektivisering i hela energisystemet, vilket var en fråga som regeringen drev under det svenska ordförandeskapet i EU. I juni 2011 presenterade kommissionen ett förslag till nytt direktiv om energieffektivitet, vilket föreslås ersätta såväl Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/8/EG av den 11 februari 2004 om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EEG (kraftvärmedirektivet) som Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG av den 5 april 2006 om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster

och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EEG (energitjänstedirektivet). I det föreslagna nya direktivet föreslås en lång rad åtgärder för ökad energieffektivitet i offentlig sektor, hushåll, service, industri, samt i sektorerna för energiomvandling och energiöverföring. Förhandlingarna i rådet och mellan rådet och Europaparlamentet och kommissionen har inletts och förväntas pågå även under 2012.

Energiförsörjningstrygghet har varit fortsatt aktuellt i den europeiska energipolitiken. Efter de inträffade försörjningskriserna lade kommissionen i slutet av 2009 fram ett lagförslag om försörjningstrygghet för gas. Under förhandlingarna av förslaget våren 2010 verkade Sverige framgångsrikt för ett tidsbegränsat undantag från den infrastrukturnorm för gasinfrastruktur som slogs fast.

Till följd av den finansiella krisen antogs i juli 2009 en förordning om ett program för hjälp till ekonomisk återhämtning genom finansiellt stöd från gemenskapen till projekt på energiområdet (EEPR-förordningen). Under våren 2010 konstaterade kommissionen att medel inte skulle komma att tilldelas inom ramen för programmet och presenterade därför ett förslag om inrättande av ett program för hjälp till ekonomisk återhämtning genom finansiellt stöd för projekt inom områdena energieffektivitet och förnybar energi. Regeringen har varit positiv till åtgärdernas inriktning samt beaktat att åtgärderna ska ha en snabb effekt på den ekonomiska återhämtningen från den finansiella krisen.

Integreringen av den europeiska energimarknaden har inneburit en ökad gränsöverskridande handel med energiprodukter i EU. Då finansiella transaktioner sker via regionala marknader och med gränsöverskridande handel har kommissionen gjort bedömningen att det föreligger ett behov av en koordinerad översyn av handeln på el- och gasmarknaderna på europeisk nivå varpå man i slutet av 2010 presenterade ett förslag till förordning om marknadsintegritet och transparens på energimarknaderna (REMIT). Inom ramen för ett nära nordiskt samarbete har regeringen drivit igenom flera förändringar med den nordiska energimarknaden som modell.

Vid sidan av EU-arbetet deltar regeringen i en lång rad internationella energisamarbeten. Under 2011 har Sverige bl.a. deltagit i Clean Energy

Ministerial, International Renewable energy Agency (IRENA), IEA och Nordiska ministerrådet.

En aktivitet som ökat i omfattning är bilaterala samarbeten med enskilda, strategiskt utvalda länder. Med sitt kunnande inom miljö- och energiteknik framstår Sverige som en attraktiv partner för många länder. Sverige har i dagsläget bilaterala samarbetsavtal med bl.a. USA, Kina, Ryssland, Indien och Brasilien. Samarbetet inom de bilaterala avtalen innebär också viktiga möjligheter för både forskning och näringsliv. Regeringen har därför under året ökat sitt stöd till främjande av miljöteknik. Från och med den 1 januari 2011 utvidgades uppdraget till regeringens särskilde samordnare för internationellt miljötekniksamarbete till att utöver Kina även arbeta med Indien och Ryssland.

Analys och slutsatser

Den slutliga energianvändningen ökade under 2010 med anledning av den snabba återhämtningen efter den ekonomiska krisen. Den långsiktiga trenden med minskad energiintensitet, ökad tillförsel av förnybar energi samt minskad tillförsel av oljeprodukter har emellertid fortsatt. I och med de ökade och pågående investeringarna i ny elproduktionskapacitet bedöms den svenska elbalansen komma att stärkas de kommande åren. Utvecklingen är därmed positiv. Utsläppen av koldioxid, svaveldioxid och kväveoxider fortsätter att minska vilket är i linje med de uppsatta politiska målsättningarna. Även vad gäller försörjningstryggheten går utvecklingen åt rätt håll med stärkt internationell samverkan och antagande av flera rättsakter inom området. Även satsningen på förnybar energi, effektivare energianvändning och möjligheten att ersätta befintliga kärnkraftsreaktorer med nya stärker svensk försörjningstrygghet och konkurrenskraft samtidigt som den ger svensk forskning och svenskt företagande en ledande roll i den globala omställningen till en kolsnål ekonomi. Det internationella arbetet, både inom EU och globalt har fortsatt att präglas av hög aktivitet. Det internationella samarbetet har varit framgångsrikt och kommer även framöver att vara en viktig del i regeringens arbete med att

förverkliga regeringens höga ambitioner inom energiområdet.

2.4.2 Elmarknad

Mål

Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång till el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Målet innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med effektivt utnyttjande av resurser och effektiv prisbildning. Målet omfattar en vidareutveckling av den gemensamma elmarknaden i Norden och i Europa. Detta innebär en fortsatt satsning på harmonisering av regler och ett utökat samarbete mellan de nordiska länderna och i Europa.

Resultatbedömning

Utvecklingen på elmarknaden

Historiskt sett har elpriset på den nordiska elmarknaden i första hand varit beroende av vattenkraftstillgången. Tillgången till billig vattenkraft i det nordiska kraftsystemet har varit avgörande för i vilken utsträckning som annan och dyrare produktionskapacitet har tagits i bruk. Efterhand som den nordiska efterfrågan ökat, har också behovet av att ta i drift koleldade kondenskraftverk och i viss mån gaskraftverk ökat i framför allt Danmark och Finland. Obetydlig nederbörd eller låga temperaturer innebär ett högre utnyttjande av kolkraft, medan det omvända gäller under år med god tillrinning och höga temperaturer. Detta påverkar i sin tur det genomsnittliga elpriset över året. I takt med ett ökat elutbyte med länderna utanför Norden har kraftpriserna på kontinenten blivit allt mer styrande i Norden. Detta innebär även att priserna i Norden påverkas av andra faktorer t.ex. mindre marginaler i den europeiska kraftbalansen, köldknäppar på kontinenten och vattentillrinningen i Spanien. Elpriset på kontinenten, och därmed i Norden, är i stor utsträckning beroende av produktionskostnaderna i koleldade kondenskraftverk. När handelssystemet för utsläppsrätter infördes den 1 januari 2005 innebar det att priset på utsläppsrätter adderas till produktions-

kostnaderna i elproduktion baserad på fossila bränslen. På så sätt får priset på utsläppsätter en direkt påverkan på såväl spotpriset som terminspriserna på el. Priset på utsläppsätter har en tydlig påverkan på terminspriset på Nord Pool, medan kopplingen till spotpriset varierar. Detta beror främst på tillrinningen och vattentillgången i vattenkraftsmagasinen. Under perioder med hög tillrinning finns exempelvis inte alltid möjlighet att spara på vattnet, utan producenterna blir tvungna att producera eller spilla vatten, vilket får en direkt påverkan på spotpriset.

Omsättningen på spotmarknaden ökade under 2010 till 307 TWh, vilket kan jämföras med 288 TWh året före. Detta motsvarar knappt 75 procent av den totala elanvändningen i Norden. Handelsvolymen på terminsmarknaden ökade med 8 procent till 1 287 TWh jämfört med 1 197 TWh året före. Den totala clearingvolymen (avräkningsvolymen) sjönk till 2 090 TWh från 2 139 TWh. År 2010 präglades framför allt av stark kyla i början och slutet av året, låg tillgänglighet i kärnkraften, låga magasin nivåer i vattenkraften och en ekonomisk återhämtning från den globala finanskrisen.

I Sverige ökade elanvändningen från 137 TWh 2009 till 147 TWh under 2010, eller från 140 till 143 TWh temperaturkorrigerat. Under 2010 uppgick det genomsnittliga systempriset på Nord Pool Spot till 50 öre/kWh, vilket är en ökning med ca 34 procent från 2009 då priset i genomsnitt var 37,2 öre/kWh. Priset på den tyska elbörsen EEX uppgick till 41,3 öre/kWh, vilket var nästan 11 procent högre än året före.

Kundernas rörlighet på marknaden, dvs. antal byten av elleverantör, minskade under 2010 efter en ökning under 2009. I genomsnitt uppgick antalet byten under 2010 till ca 40 900 per månad, varav hushållskunder ca 35 600, vilket kan jämföras med ett genomsnitt sedan starten om 37 500 per månad varav hushållskunder 32 200. Räknat i volym uppgick genomsnittet under 2009 till drygt 1 100 GWh totalt, varav ca 370 GWh avser hushållskunder. För hela mätperioden är genomsnittet 986 GWh respektive 302 GWh.

År 2010 ökade elflödet till Sverige till 17,7 TWh (16,4 TWh året före) från grannländerna. Elfödet från Sverige minskade till 15,6 TWh (11,7 TWh året före), vilket resulterade i ett nettoinflöde om 2,1 TWh (nettoinflödet var 4,7

TWh året före). Elfödena för 2010 visar även att Sverige hade ett varierat in- och utflöde under året.

Marknadsandelen för de tre största elproducenterna (Vattenfall, Fortum och Statkraft) på den nordiska elmarknaden har ökat något till 43 procent 2010 jämfört 42 procent 2009. Antalet elhandelsföretag har till följd av strukturaffärer minskat sedan elmarknadsreformen 1996. Marknadsandelarna för de tre största elhandelskoncernerna uppgick i slutet av 2009 till ca 49 procent jämfört med 62 procent 2000.

Svenska kraftnät redovisade den 10 augusti 2011 en rapport om kraftbalansen på den svenska elmarknaden vintrarna 2010/2011 och 2011/2012 (dnr N2011/4869/E). Vid en normalkall vinter väntas den maximala elförbrukningen uppgå till 26 500 MW (26 700 MW föregående år) och vid en tioårsvinter till 28 100 MW (28 200 MW föregående år). Prognosen för den maximala elförbrukningen indikerar att Sverige kommer att behöva importera ca 300 MW vid sträng kyla motsvarande en s.k. tioårsvinter. Under en normal vinter bedöms Sverige inte vara i behov av någon nettoimport för att tillgodose elförbrukningen. Däremot kan elimport förekomma av prisskäl. Under kommande vinter bedöms elproduktionskapaciteten öka med ca 700 MW genom ytterligare installerad vindkraft. Dessutom införs den 1 november 2011 fyra separata elområden i Sverige och en ny likströmsförbindelse mellan Sverige och Finland (Fenno-Skan 2) tas i drift i december 2011.

Elmarknadsåtgärder

I april 2009 nåddes en slutlig överenskommelse om det s.k. tredje inremarknadspaketet inom EU då Europaparlamentet röstade för förslaget. Regeringen tillsatte våren 2009 en utredning som bl.a. fick i uppdrag att föreslå anpassningar i svensk lagstiftning och regelverk i övrigt till det reviderade elmarknadsdirektivet (dir. 2009:21). Utredningsuppdraget har redovisats till regeringen i betänkandet *Tredje inremarknadspaketet för el och gas - Fortsatt europeisk harmonisering* (SOU 2010:30) och betänkandet har remissbehandlats. Regeringen har därefter, den 24 mars 2011, beslutat om propositionen *Tredje inremarknadspaketet för el och naturgas* (prop. 2010/11:70). I propositionen finns förslag om införande av de bestämmelser i direktivet

som inte tidigare har varit införda i Sverige. Propositionen godkändes av riksdagen i juni 2011 (bet. 2010/11:NU21, rskr 2010/11: 275).

Bland förslagen i propositionen finns bestämmelser som gör det möjligt att snabbare byta elleverantör. Vidare införs bestämmelser som stärker konsumenternas ställning mot elleverantörer och elnätsföretag på elmarknaden. Det införs även bestämmelser om att stamnätsföretag för el ska certifieras för att uppfylla kravet på ägarmässig åtskillnad, dvs. att den som äger stamnätet för el ska vara oberoende av leverans- och produktions-intressen.

Därutöver innehåller propositionen även ett förslag som berör den nya förhandsregleringen av elnätstariffer. Förslaget innebär att definitionen av intäktsram i ellagen (1997:857) förtydligas för att säkerställa att elnätsföretagens samtliga intäkter redovisas i intäktsramen. Förslaget kommer därmed att gynna kunderna på elmarknaden.

I propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem* (prop. 2010/11:153) redovisar regeringen flera andra åtgärder för att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden. Åtgärderna syftar till att underlätta för konsumenterna att anpassa sin elförbrukning till aktuella elpriser, att effektivisera sin elförbrukning, att producera sin egen förnybara elproduktion och att ladda sitt elfordon. En viktig förutsättning för utvecklingen är timmätning av elförbrukningen. Elkonsumenterna ges genom timmätning av elförbrukningen ökade möjligheter att påverka sina elkostnader. I propositionen redovisar regeringen därför ett förslag på inriktning för införande av timmätning av elförbrukningen för fler elkonsumenter. Regeringens första steg ska vara att förbättra möjligheterna för elkonsumenterna att kunna välja att få sin elförbrukning timmätt. På längre sikt är regeringens avsikt att det stora flertalet av alla elkonsumenter ska få sin elförbrukning timmätt.

Propositionen innehåller även en bedömning om att Sverige bör dra nytta av de möjligheter som skapas av utvecklingen av s.k. smarta elnät och att en handlingsplan bör tas fram. Regeringen bedömer även att en omotiverat högre prisnivå i avtal för kunder som anvisats en elleverantör jämfört med avtal för kunder som gjort ett aktivt val inte bör få förekomma på elmarknaden. Propositionen innehåller även

åtgärder för att främja en utveckling av marknaden för energitjänster.

Nätverksamhet och tillsyn

En av de grundläggande uppgifterna för Energimarknadsinspektionen är att säkerställa att elnätsföretagens överföring av el bedrivs leveranssäkert, håller god kvalitet och sker till skäliga priser. Verksamheten ska också bedrivas effektivt, så att kostnaderna för överföring av el kan hållas låga.

Riksdagen beslutade i juni 2009 om en ändring i regelverket angående tillsynen över nättariffer. Ändringen innebär en övergång till förhandsprövning av elnätstariffer, vilket kommer att ske genom att Energimarknadsinspektionen i förväg fastställer en intäktsram för viss tidsperiod, normalt för en fyraårsperiod. Den första tillsynsperioden avser 2012–2015 och Energimarknadsinspektionen ska fatta beslut om intäktsramen under hösten 2011. Under 2010 har Energimarknadsinspektionen fortsatt arbetet med att utveckla en tillsynsmetod för fastställandet av elnätsföretagens tariffer på förhand och inspektionen har bl.a. publicerat fem rapporter, tre promemorior och en handbok som berör frågor om den kommande förhandsregleringen.

Energimarknadsinspektionen har även under 2010 i efterhand granskat elnätsföretagens elnätsavgifter för 2009. Granskningen avsåg samtliga ca 170 elnätsföretag samt 6 regionnätsföretag. Energimarknadsinspektionens tillsyn ledde till att 16 elnätsföretag har fått beslut om fördjupad tillsyn och tillsynen över dessa elnätsföretag pågår fortfarande.

I februari 2010 beslutade Energimarknadsinspektionen om en ny metod för prövning av ärenden som avser anslutningsavgifter. Den nya metoden ger kortare handläggningstider och mer förutsägbara beslut. Metoden kan användas för prövning av ca 90 procent av de anslutningsärenden som inkommit till Energimarknadsinspektionen. Den nya metoden har tillämpats på ca 1 300 ärenden under 2010, jämfört med 777 ärenden 2009.

Energimarknadsinspektionen fattade även beslut i 204 koncessionsärenden under 2010.

Energimarknadsinspektionen inledde i december 2009 tillsyn över de fem största elnätsföretagens inrapportering av mätvärden. Hos fyra av elnätsföretagen konstaterades brister i mätvärdeshantering och Energimarknadsinspek-

tionen förelade berörda företag att komma in med handlingsplaner. Handlingsplanerna kom in till Energimarknadsinspektionen under 2010 och inspektionen kommer under 2011 att följa upp att elnätsföretagen har vidtagit de angivna åtgärderna. Energimarknadsinspektionen inledde även en ny tillsynsombgång under hösten 2010. Tio elnätsföretag valdes ut för kontroll om huruvida de uppfyller kravet på månadsvis avläsning. Energimarknadsinspektionen konstaterade brister i mätvärdeshantering hos fyra av dessa elnätsföretag och förelade i december 2010 dessa elnätsföretag att inkomma med handlingsplaner.

Under 2010 fortsatte Energimarknadsinspektionen med granskningen av elnätsföretagens leveranssäkerhet. Tillsynen avsåg elnätsföretag som under flera år har haft långa medelavbrottstider och många avbrott över 24 timmar. Dessa elva elnätsföretag lämnade uppgifter om sitt arbete med leveranssäkerhet till Energimarknadsinspektionen. Fem elnätsföretag valdes ut för fördjupad granskning som genomfördes under våren/sommaren 2010. Tillsynen visade att det pågår ett systematiskt arbete genom olika åtgärdsprogram för att förbättra leveranssäkerheten.

Vidare slutförde Energimarknadsinspektionen under 2010 granskningen av kvaliteten på avbrottsdata som inleddes 2009. Granskningen avsåg den avbrottsstatistik som nätföretagen årligen rapporterar till inspektionen. Efter en inledande granskning valdes 21 elnätsföretag ut där kompletterande uppgifter ansågs nödvändiga. Granskningen visade att de avbrottsdata som elnätsföretagen rapporterar om kan ha bristande kvalitet, främst beroende på de rutiner som elnätsföretag använder vid registrering av avbrott i sina system.

Konsumentfrågor

Aktiva konsumenter är en förutsättning för en effektiv och fungerande marknad. På Energimarknadsinspektionens webbplats finns tjänsten Elpriskollen. Den hjälper elkunder att jämföra priser och villkor för de vanligaste avtalsformerna från elhandelsföretagen. Elpriskollen har under 2010 haft ca 380 000 besökare. Sammanlagt har tjänsten haft 1 400 000 besök under tre år.

Energimarknadsinspektionen är en av huvudmännen bakom Konsumenternas elrådgivningsbyrå. Energimarknadsinspektionen hade under året kontinuerlig kontakt med

Konsumenternas elrådgivningsbyrå om frågor som berör slutkunderna på den svenska elmarknaden. Syftet med denna dialog är att fånga upp frågor som är viktiga för slutkunderna samt att hänvisa kunderna till den institution som bäst kan svara på frågor och hantera klagomål. Energimarknadsinspektionen bemannar också styrelsen för Konsumenternas elrådgivningsbyrå med en vice ordförande och en suppleant.

Elberedskapsverksamhet

I stort sett alla delar av det svenska samhället är beroende av en väl fungerande elförsörjning med god leveranssäkerhet. Elavbrott kan leda till omfattande störningar i viktiga samhällsfunktioner och förorsaka betydande materiella skador och ekonomiska förluster hos kunderna. Därmed minskar toleransen för avbrott och störningar i elförsörjningen i hela samhället.

Riksdagen godkände i april 2011 propositionen *Prioritering av samhällsviktiga elanvändare* (prop. 2010/11:56, bet. 2010/11:NU15, rskr. 2010/11:230) som innebär att en ändring i ellagen träder i kraft den 1 juli 2011. Den ordning med roterande fränkoppling som funnits för att hantera de ytterst sällsynta situationer som kräver avbrott eller begränsningar i elkonsumenterna för att balansen i elsystemet ska kunna upprätthållas ersätts med en ordning där el i stället styrs till samhällsviktiga prioriterade elanvändare. Länsstyrelsen kommer som geografiskt områdesansvarig inom krisberedskapen svara för att sammanställa ett underlag om prioritering av ellinjer utifrån de kriterier som har fastställts i en förordning. Länsstyrelsen ska sedan överlämna det underlag som har sammanställts till regionala och lokala nätkoncessionsinnehavare och Svenska kraftnät.

När det gäller elförsörjningen har fortsatt verksamhet bedrivits under året för att öka förmågan i samhällsviktig verksamhet att stå emot allvarliga störningar. Insatser har gjorts för investeringar i anläggningar, för anskaffning, drift och underhåll av strategisk beredskapsmateriel, för forskning och utveckling samt för utredningar. För att öka krishanteringsförmågan i elförsörjningen har verksamheten inriktats på att säkerställa kommunikation till viktiga anläggningar, bl.a. genom införande av kommunikationssystemet Rakel. Vidare har utbildning och övning av

personal inom elförsörjningen och frivilliga försvarsorganisationer främjats.

Svenska kraftnät redovisade i juni 2010 rapporten *Samhällets elberedskap – Analys och förslag beträffande elberedskapslagen* (1997:288) (dnr N2010/4868/E). I rapporten föreslås bl.a. en ändring av elberedskapslagens tillämpningsområde till att inbegripa allvarliga störningar i landets elförsörjning i fredstid och en kompletterande bestämmelse om skyldighet för elförsörjningens aktörer att medverka i en samlad risk- och sårbarhetsanalys. Rapporten har remissbehandlats och bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Svenska kraftnät redovisade på uppdrag av regeringen rapporten *Översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet* i juni 2010 (dnr N2010/4863/E). Svenska kraftnät bedömer att dammsäkerheten behöver utvecklas och att nuvarande system för dammsäkerhet inte motsvarar de krav på säkerhet som samhället idag måste ställa. Stärkta statliga insatser motiveras främst av förekomsten av dammar som i händelse av dammbrott förutom fara för många människors liv och hälsa, skulle kunna förorsaka allvarliga störningar i samhällsviktiga verksamheter. För dessa anläggningar är det särskilt angeläget att samhället har sakkunnig insyn i och kontroll av säkerheten. Rapporten har remissbehandlats. Regeringen har 2011 uppdragit åt Svenska kraftnät att vidareutveckla tillsynsvägledningen avseende dammsäkerhet. Regeringen tillsatte i juni 2011 en särskild utredare för att se över de statliga insatserna för dammsäkerhet för att bättre motsvara de krav på säkerhet som samhället idag måste ställa (dir. 2011:57).

Elektronisk kommunikation

Under 2010 har Svenska kraftnäts landsomfattande elektroniska kommunikationsnät byggts ut med 240 km mellan Dannebo-Forsmark, Hamra-Ängsberg-Vittsjö, Storfinnforsen-Stugun och Stackbo och Ängsberg. Under januari och februari 2010 uppstod det vid kall väderlek störningar i vissa delar av optofibernätet i Norrland. En utredning har genomförts av feldrabbade sträckningar som bl.a. inneburit att flera fibersträckor bytts ut för att reducera risken för nya störningar. 2010 års investeringar vad avser elektronisk kommunikation uppgick till 12 miljoner kronor. Under den närmaste femårsperioden planerar

Svenska kraftnät att förlägga ytterligare ca 1 500 km fiber i samband med den omfattande utbyggnaden av stamnätet.

Systemansvar och stamnätet

Svenska kraftnät har till uppgift att förvalta och driva stamnätet för el i Sverige, inklusive utlandsförbindelserna, samt att vara systemansvarig myndighet enligt ellagen, vilket innebär att ansvara för den löpande momentana elbalansen och det svenska elsystemets övergripande driftsäkerhet.

Svenska kraftnäts främsta mål är en hög driftsäkerhet i nätverksamheten. Under 2010 uppgick antalet driftstörningar i stamnätet till 224 stycken varav 10 innebar leveransavbrott. Den energi som inte levererades uppgick till 5 MWh. Under 2010 ökade elöverföringen på stamnätet till 108,0 TWh jämfört med 101,7 TWh 2009. Den högre överföringen beror främst på allmän konjunkturåterhämtning och den kalla vintern. Under året har investeringarna i stamnätet uppgått till 1 276 miljoner kronor jämfört med 1 527 miljoner kronor 2009. Av investeringarna utgjorde reinvesteringarna i stamnätet 473 miljoner kronor 2010 jämfört med 384 miljoner kronor 2009. Investeringsutfallet för 2010 blev lägre än vad som förutsattes i investeringsplanen vilket främst berodde på att det tagit längre tid att få ledningskoncessioner beviljade än vad som förutsatts. En ny 400 kV ledning mellan Järpströmmen i Jämtland och Nea i Norge invigdes i juni 2010. Därutöver har ett stort antal större ledningsprojekt för att öka överföringsförmågan i stamnätet befunnit sig i olika genomförandefaser.

Svenska kraftnät ansvarar för att tillse att en effektreserv hålls tillgänglig i det svenska elsystemet genom lagen (2003:436) om effektreserv. En tillräcklig effektbalans är en grundläggande förutsättning för att en säker elförsörjning ska kunna upprätthållas, även vid extrem väderlek. Den upphandlade effektreserven uppgick vintern 2009/2010 till 1 919 MW varav 633 MW utgjorde förbrukningsreduktion. Inför vintern 2010/2011 fanns en effektreserv om 1 892 MW upphandlad varav 1 309 MW elproduktion och 583 MW elförbrukningsreduktion. Effektreserven aktiverades av både balans- och nätskäl under 2010 till följd av kall väderlek i kombination med låg tillgänglighet hos kärnkraften. Inför vintern

2011/2012 har en effektreserv om 1726 MW upphandlats, varav 362 MW utgör elförbrukningsreduktion. Hanteringen av effektreserven har också setts över och reglerna för aktivering av förbrukningsreduktioner har reviderats. De nya reglerna innebär att resursägarna själva kommer att få lämna bud för resursen till elspotmarknaden, i syfte att minska marknadspåverkan.

Analys och slutsatser

Erfarenheterna från den allt mer integrerade nordiska och europeiska elmarknaden visar att såväl försörjningstryggheten som konkurrenskraften stärks genom att vår nationella marknad stegvis integreras med våra grannländer. Elpriset har varit högre under 2010 jämfört med föregående år, främst till följd av den låga tillgängligheten i kärnkraften och låga fyllnadsgrader i vattenmagasinen i kombination med kall väderlek under de senaste två vintrarna. Den av Svenska kraftnät upphandlade effektreserven har behövt utnyttjas av både nät- och balansskäl. Regeringen bedömer dock att det nordiska kraftsystemet på ett effektivt sätt har hanterat de två senaste vintrarnas händelser. Bl.a. har Sverige säkerställt en säker elförsörjning och erhållit tillräckligt med eltillförsel utan att behöva vidta drastiska åtgärder såsom ofrivillig bortkoppling av elförbrukning. Situationen har dock visat på behovet av fortsatt arbete med att etablera ny elproduktion, underlätta en utbyggnad av förnybara energikällor, främja effektivare elanvändning och att öka incitamenten för att minska förbrukning när kraftsystemet är som mest ansträngt. Propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem* (prop. 2010/11:153) innehåller åtgärder som syftar till att uppnå detta, bl.a. genom timmätning för fler elkonsumenter och genom att dra nytta av utvecklingen av smarta elnät. Regeringen avser att följa upp föreslagen inriktning i propositionen med lagstiftningsförslag och andra åtgärder som syftar till att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden samtidigt som det bidrar till en utveckling av elmarknaden och ett uthålligt energisystem.

Regeringen bedömer att verksamheten vid Svenska kraftnät har bedrivits i enlighet med de mål och de uppdrag som affärsverket ålagts.

Regeringens bedömning är att kostnads-effektiviteten i Svenska kraftnät är tillfredställande i förhållande till andra stamnätsoperatörer i Norden. Regeringen konstaterar att Svenska kraftnät befinner sig i en period med omfattande investeringar i stamnätet där arbete med prioritering av vilka investeringar som bör genomföras kommer att vara en viktig fråga tillsammans med en vidareutvecklad investeringsplanering. Det är angeläget att ytterligare åtgärder vidtas för att stärka stamnätets driftssäkerhet, öka överföringskapaciteten, ansluta förnybar elproduktion samt att det nordiska, baltiska och europeiska samarbetet fördjupas. Under det kommande året kommer även arbetet med de av EU-kommissionen aviserade förslagen om åtgärder för att främja en ökad integrering av elnätinfrastrukturen inom EU att vara en prioriterad fråga.

Regeringen avser återkomma med förslag till ändringar i elberedskapslagen i syfte att i ökad omfattning inrikta och vidareutveckla elberedskapsverksamheten mot att kunna hantera allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner i fredstid. Som en del i samhällets krisberedskap införs även det s.k. Styrelsesystemet under 2011 för att möjliggöra en prioritering av samhällsviktiga elanvändare för att bättre hantera de ytterst sällsynta situationer som kräver avbrott eller begränsningar i elkonsumenterna för att balansen i elsystemet ska kunna upprätthållas.

Regeringen bedömer att det finns behov av en fördjupad översyn av de statliga insatserna för dammsäkerhet för att de bättre ska motsvara de krav på säkerhet som samhället i dag måste ställa. I detta syfte har en särskild utredare tillsatts som ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 juni 2012.

2.4.3 Naturgasmarknad

Mål

Målet är att energipolitiken ska utformas så att energimarknaderna ger en säker tillgång till energi – värme, bränslen och drivmedel – till rimliga priser. Målet för naturgasmarknadspolitikerna är att vidareutveckla gasmarknaden, i linje med EU:s krav, så att en effektiv naturgasmarknad med effektiv konkurrens kan uppnås.

Resultat

Energimarknadsinspektionen utövar tillsyn över den svenska naturgasmarknaden. I detta ingår att övervaka att överföringen av naturgas bedrivs effektivt och i linje med EU:s krav för att främja en fungerande konkurrens. Svenska kraftnät är systemansvarig myndighet på naturgasmarknaden och ansvarar för den kortsiktiga balanseringen av hela det svenska naturgassystemet. Detta innebär ett ansvar för att balansen mellan inmatning och uttag av gas upprätthålls på kort sikt, vilket uppfylls genom övervakning av trycket i transmissionsnätet och vidtagande av balanseringsåtgärder. Energimyndigheten har varit tillsynsmyndighet för en trygg naturgasförsörjning enligt rådets direktiv 2004/67/EG av den 26 april 2004 om åtgärder för att säkerställa en tryggad naturgasförsörjning och har i december 2010 utsetts till tillfällig behörig myndighet under Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 994/2010 av den 20 oktober 2010 om åtgärder för att trygga naturgasförsörjningen och om upphävande av direktiv 2004/67/EG (gasförsörjningsförordningen).

Energimarknadsinspektionen rapporterar årligen sin verksamhet i enlighet med de rapporteringskrav som följer av el- och gasmarknadsdirektiven. Rapporteringen omfattar reglering, konkurrens och försörjningstrygghet. Energimarknadsinspektionen har under det senaste året fortsatt arbetet med att utveckla tillsynsmetoderna för naturgastariffer. Arbetet inleddes under 2008 och har resulterat i två tidigare rapporter.

Energimarknadsinspektionen återrapporterade hösten 2010 ett förnyat uppdrag enligt sitt regleringsbrev för 2010, genom rapporten *Förhandsprövning av gastariffer* (EIR 2010:14). Den innehåller bl.a. förslag till ändringar i naturgaslagen (2005:403) vilka gör det möjligt att reglera naturgastarifferna på förhand genom en intäktsram på samma sätt som för elmarknaden. Energimarknadsinspektionen föreslår att regleringsperioden påbörjas den 1 januari 2013. Lagförslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Svenska kraftnät har avrapporterat sin verksamhet som systemansvarig myndighet för perioden den 1 oktober 2009 till den 30 september 2010 (dnr N2010/8263/E). Av rapporten framgår att balansansvarsavtalet kontinuerligt utvärderas och förbättras. Svenska

kraftnät leder tillsammans med de två ägarna av transmissionsnätet, Swedegas AB och EON Gas Sverige AB, det gemensamma Gasmarknadsrådet, där avtalsvillkor och andra branschgemensamma frågor diskuteras. I detta samarbete deltar även den danske systemansvarige, Energinet.dk. Ett samarbetsavtal har även upprättats mellan Svenska kraftnät, Swedegas AB och Energinet.dk. Ett samarbetsavtal har även upprättats mellan Svenska kraftnät, Swedegas AB och Energinet.dk som behandlar fysisk balansering i gränspunkten Dragör och rättningsregler för handeln. För att förbättra den europeiska gasmarknadens funktion ytterligare bildades i december 2009 den europeiska samarbetsorganisationen för transmissionsnätoperatörer, ENTSOG. Organisationen får en viktig uppgift i att driva det fortsatta harmoniseringsarbetet inom EU. Bland annat har den till uppgift att ta fram gemensamma nätföreskrifter i t.ex. frågor om hantering av kapacitet och balansering. Det svenska medlemskapet delas mellan Swedegas AB och Svenska kraftnät, där verket deltar i arbetsgrupperna för balansering och transparens.

När det gäller försörjningstrygghet har Svenska kraftnät hållit informationsmöten med berörda om vilka åtgärder som planeras vid försörjningsstörningar, vilka återfinns i dokumentet *Plan för Affärsverkets svenska kraftnät åtgärder för att säkerställa naturgasförsörjningen inom ramen för systemansvaret*. Därutöver hölls en krisövning 19 – 20 januari 2011 med marknadens aktörer och Energimyndigheten.

Ett gemensamt europeiskt regelverk för energimarknaderna

Den 13 juli 2009 antogs det tredje inre marknadspaketet för de europeiska energimarknaderna. Paketet bestod i de delar som berör naturgasmarknaden av Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/73/EG av den 13 juli 2009 om gemensamma regler för den inre marknaden för naturgas och om upphävande av direktiv 2003/55, Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 715/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till naturgasöverföringsnäten och om upphävande av förordning (EG) nr 1775/2005 (gasförordningen), samt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 713/2009 av den 13 juli 2009 om inrättande av en byrå för

samarbete mellan energitillsynsmyndigheter. Rättsakterna syftar till att stärka konkurrensen och den gränsöverskridande handeln samt konsumenternas ställning på el- och naturgasmarknaderna. Regeringen överlämnade den 24 mars 2011 sina förslag till genomförande i svensk rätt genom propositionen *Tredje inre marknads paketet för el och naturgas*. Riksdagen har bifallit förslagen i propositionen. De viktigaste förändringarna innebär följande:

En el- eller naturgasleverantör som övertar leveranserna till en kund ska få göra detta 14 dagar efter en anmälan till nätföretaget.

Det införs nya bestämmelser om vilka uppgifter som ska finnas i ett avtal mellan ett el- eller naturgasföretag och en konsument, förbud mot att missgynna konsumenter beroende på valt betalningssätt, skälighetskrav när det gäller system för förskottsbetalning, en uttrycklig rätt att byta leverantör utan särskild kostnad, rätt till slutfaktura inom sex veckor, krav att företagen ska ha fastställda rutiner för hantering av konsumenternas klagomål, vilken information om konsumenternas rättigheter som ska lämnas på företagets webbplatser och skyldighet att underrätta konsumenter om ändrade avtalsvillkor och prishöjningar.

Det införs strängare krav på avgränsning av transmissionsverksamhet, dvs. i huvudsak den överföring av el som sker på stamnätet och den överföring av gas som sker i högtrycksledningar. Sådan verksamhet ska i framtiden vara ägarmässigt åtskild, vilket betyder att den som driver stamnätet för el eller ett transmissionsnät för naturgas ska vara oberoende av leverans- och produktionsintressen. För att säkerställa att åtskillnadskraven är uppfyllda införs nya lagar om krav på certifiering av stamnätsföretag för el och transmissionsnätsoperatörer på naturgasmarknaden.

Nuvarande skyldighet att upprätta en övervakningsplan med åtgärder för att förebygga diskriminerande beteende på marknaden begränsas till att avse nätföretag som ingår i samma koncern som företaget som bedriver produktion eller handel. Ett nätföretag som är skyldigt att upprätta en övervakningsplan ska utse en särskild övervakningsansvarig. El- och naturgasföretag som ingår i koncerner ska när de vänder sig till kunderna eller allmänheten vara skyldiga att tydligt ange vilken sorts verksamhet de bedriver – nätverksamhet eller produktion och handel.

Vidare införs nya bestämmelser om tidsfrister när det gäller tillsynsmyndighetens behandling av anmälningar mot nätföretag.

I naturgaslagen införs nya bestämmelser om slutna distributionssystem och tillträde till anläggningar för lagring av naturgas.

Lagändringarna trädde i kraft den 1 augusti 2011, med undantag för bestämmelserna om leverantörbytte, som träder i kraft den 1 oktober samma år.

Regeringen tillsatte 3 juni 2010 (dir. 2010:60) en särskild utredare med uppdraget att närmare utreda den framtida hanteringen av systemansvaret för gas m.m. I uppdraget ingick att lämna förslag till hur en överföring av dagens systemansvarsverksamhet vid Svenska kraftnät till en ny aktör bör genomföras. I uppdraget ingick vidare att utreda om den svenska marknadsmodellen för naturgas behöver anpassas för att harmonisera med gällande regelverk inom EU, att förslå anpassningar för att Sverige ska uppfylla revideringar i gasförordningen och slutligen anpassningar till den nya gasförsörjningsförordningen.

Utredningen lämnade i sitt betänkande, *Framtida regelverk och ansvarsförhållanden på naturgasmarknaden i Sverige* (SOU 2011:46) den 1 juni 2011 med i korthet följande analys och förslag.

Utredningen föreslår att den del av dagens systemansvarsverksamhet för gas hos Svenska kraftnät som avser den kortsiktiga balanseringen av det svenska naturgassystemet (systembalansansvaret) överförs till Swedegas AB. Överföringen bör ske efter det att Swedegas AB har certifierats som transmissionsnätsoperatör. Nuvarande myndighetsuppgifter inom ramen för Svenska kraftnäts systemansvarsverksamhet för gas föreslås överföras till Energimyndigheten som genom delegering kan överlämna uppgifter till Swedegas AB. Med utredningens förslag om systembalansansvar kan ytterligare transmissionsnätsoperatörer etablera sig vid sidan av Swedegas AB.

När det gäller marknadsmodellen konstaterar utredningen att den svenska marknadsmodellen i dag kan anses uppfylla kraven enligt EU:s rättsakter och att den vid jämförelser med andra medlemsstater inom EU uppvisar tydliga likheter. Ett framtida behov av anpassning är dock en tänkbar konsekvens av det pågående harmoniseringsarbetet kring ramriktlinjer och

nätföreskrifter inom EU. Bland annat på grund av att effekterna av dessa förändringar ännu inte är kända, har utredningen utformat en lösning som kan tillämpas om behov uppkommer.

Utredningen konstaterar vidare att gasförordningen och gasförsörjningsförordningen är direkt tillämpliga i Sverige. Utredningen föreslår att Energimyndigheten även i framtiden får ett ansvar för den svenska försörjningstryggheten för gas och att en ny lag om försörjningstrygghet för gas ersätter nuvarande bestämmelser om trygg naturgasförsörjning i naturgaslagen.

Som framgått av inledningen har regeringen utsett Energimyndigheten till tillfällig behörig myndighet under gasförsörjningsförordningen. Förslagen i övrigt bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Analys och slutsatser

Genom de förändringar som föreslås i propositionen *Det tredje inre marknads paketet för el och naturgas* (prop. 2010/11:70), och som godkänts av riksdagen, kommer konkurrensen och konsumenternas ställning på naturgasmarknaderna att stärkas i linje med EU:s krav. De förslag som lagts fram i betänkandet *Framtida regelverk och ansvarsförhållanden på naturgasmarknaden i Sverige* kommer att ligga till grund för den fortsatta harmoniseringen med EU och ytterligare effektivisering av den svenska naturgasmarknaden. Den svenska naturgasmarknaden har endast en tillförselpunkt från Danmark och är därför känslig för yttre störningar. Det nya instrument som gasförsörjningsförordningen innebär, bedöms kunna bidra till ökat fokus på försörjningstrygghet hos marknadens aktörer och på förbättrade möjligheter till samarbete med danska behöriga myndigheter i frågor kring försörjningstrygghet. Regeringen avser att under 2011 formalisera Energimyndigheten som behörig myndighet under gasförsörjningsförordningen, så att detta samarbete kan bedrivas effektivt och i enlighet med de tidplaner som följer av gasförsörjningsförordningen. När det gäller viktiga tillgång på gas i ett längre perspektiv från Danmark, hanteras frågan under EU-kommissionens ledning inom ramen för det

tidigare beskrivna BEMIP-projektet. Av svenskt intresse är främst det arbete som bedrivs inom den Väst-baltiska arbetsgruppen som resulterat i en åtgärdsplan som antogs av BEMIP:s högnivågrupp i december 2010. Energimyndigheten deltar i denna arbetsgrupp.

2.4.4 Värmemarknad

Mål

Målet för värmemarknadspolitiken är att genom ökad genomlysning stimulera till konkurrens och högre effektivitet.

Resultat

Värmemarknaden utgörs främst av enskild bränsleeldning, elvärme av olika slag samt när- och fjärrvärme för uppvärmning av framför allt bostäder och lokaler. Insatserna inom värmemarknadsområdet har främst varit inriktade på att öka genomlysningen av värmemarknaderna.

Energimarknadsinspektionen har tillsammans med Energimyndigheten regeringens uppdrag att årligen redovisa utvecklingen på värmemarknaden med avseende på priser, konkurrensförhållanden och miljöpåverkan. Myndigheterna redovisade i juni 2011 sin årliga uppföljningsrapport – *Uppvärmning i Sverige 2011* (dnr N2011/4226/E). Resultatet av kostnadsjämförelsen i rapporten visar att uppvärmning med fjärrvärme och någon form av värmepump i genomsnitt är de billigaste uppvärmningsalternativen. Kostnadsjämförelsen visar också att det är lönsamt för småhus att konvertera till pellets, bergvärmepump, luftvattenvärmepump och fjärrvärme om man som befintligt värmesystem har direktverkande el, elpanna eller olja.

Utifrån fjärrvärmelagen (2008:263) som trädde i kraft den 1 juli 2008 har Energimarknadsinspektionen under 2010 beslutat om föreskrifter om skyldigheten för fjärrvärmeföretag att lämna uppgifter om drift- och affärsförhållanden. I juli 2011 redovisade Energimarknadsinspektionen en rapport med de första analyserna utifrån de nya uppgifterna som samlats in (dnr N2011/4636/E). I rapporten redovisas bl.a. intäkter och kostnader för

fjärrvärmebranschen, prisbildning och en samlad analys av fjärrvärmebranschen. Energimarknadsinspektionen konstaterar att marginalerna för fjärrvärmebranschen som helhet i princip är oförändrade mellan åren 2007 och 2009. Energimarknadsinspektionen redovisar även att fjärrvärmepriset främst bestäms av stordriftsfördelar och kostnadsrelaterade variabler samt att kraftvärmeproduktion kan verka prispressande på fjärrvärmen. Energimarknadsinspektionen kommer även att sammanställa och publicera uppgifterna på en hemsida som benämns Fjärrvärmekollen. Informationen kommer att anpassas till småhuskunder, större kunder samt andra intressenter.

Energimarknadsinspektionen redovisade den 10 mars 2010 ett regeringsuppdrag om att lämna förslag till regler om fakturering efter faktisk förbrukning och om mätperiodens längd avseende fjärrvärme (dnr N2010/2409/E). Energimarknadsinspektionen föreslog i rapporten att det i fjärrvärmelagen skulle införas ett krav om att samtliga kunder ska få sin fjärrvärmeförbrukning avläst minst en gång per månad och att debitering ska ske efter faktisk förbrukning. Riksdagen godkände i maj 2011 propositionen *Mätning, rapportering och debitering på fjärrvärmemarknaden* (prop. 2010/11:73, bet. 2010/11:NU18, rskr. 2010/11:307) om att införa bestämmelser om att fjärrvärmekunders värmeförbrukning ska mätas och rapporteras månadsvis och att debiteringen endast får basera sig på uppmätta mängder. Bestämmelserna träder i kraft den 1 januari 2015. Bestämmelserna om att det i ett avtal om fjärrvärme ska finnas en uppgift om vad som gäller mellan parterna beträffande mätning, rapportering och debitering träder dock i kraft den 1 januari 2012.

Om fjärrvärmeföretag och fjärrvärmekunder inte kommer överens i frågor om avtalsvillkor för fjärrvärme finns en möjlighet att ansöka om medling hos Fjärrvärmenämnden vid Statens energimyndighet. Fjärrvärmenämnden ska även medla i förhandlingar om tillträde till rörledningar i en fjärrvärmeverksamhet. Fjärrvärmenämnden redovisade i oktober 2010 sin andra årliga redogörelse för sin verksamhet (dnr N2010/6683/E). Under det andra verksamhetsåret har Fjärrvärmenämnden medlat i sammanlagt tretton ärenden varav en överenskommelse mellan parterna uppnåtts i sex

av dessa. Flertalet medlingsärenden har gällt prisvillkor för fjärrvärme. Fjärrvärmenämnden konstaterar att styrkeförhållandet mellan parterna i medlingsförhandlingarna i flertalet fall är mycket ojämnt då det ofta är små fjärrvärmekunder som ställs mot mer resursstarka fjärrvärmeföretag. Fjärrvärmenämnden har utifrån dessa förhållanden valt att under 2010 fokusera mer på att avhjälpa kundens informationsunderläge och genomför därför en professionell granskning av sakförhållandena som är av betydelse för fjärrvärmeföretagens prissättning. Fjärrvärmenämndens experter har tagit fram en modell för granskningens struktur och innehåll om hur fjärrvärmeföretaget bestämt sina priser. Under genomförda medlingsförhandlingar har dock fjärrvärmeföretagen presenterat den information som kunderna efterfrågat och besvarat frågor om sina respektive fjärrvärmeverksamheter. Fjärrvärmekunderna har vid medlingsförhandlingarna därmed fått ökad insyn och bättre förståelse för de lokala förutsättningarna att bedriva fjärrvärmeverksamhet. Fjärrvärmeföretagen har också genom det tillämpade arbetssättet fått en ökad förståelse för kundperspektivet och vad det kräver i informationsinsatser och agerande.

Regeringen beslutade i januari 2009 om direktiv till en särskild utredare som skulle analysera förutsättningarna för att införa ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten och därigenom skapa förutsättningar för konkurrens på fjärrvärmemarknaderna (dir. 2009:5). Syftet med att närmare utreda frågor om en lagstadgad sådan rätt var att ytterligare stärka fjärrvärmekundernas ställning samt att åstadkomma en effektivare värmemarknad med lägre fjärrvärmepriser och en förbättrad miljö. Utredaren redovisade sitt arbete i betänkandet *Fjärrvärme i konkurrens* (SOU 2011:44). Utredaren föreslår att det införs en ny fjärrvärmelag som ska ge möjlighet till ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten i samtliga fjärrvärmenät. Utredaren föreslår att om en ytterligare aktör önskar leverera värme till ett fjärrvärmenät ska en tillsynsmyndighet ålägga de inom fjärrvärmenätet verksamma aktörerna att genomföra en juridisk åtskillnad mellan produktion, distribution och handel av fjärrvärme. Vidare föreslås att en prisreglering införs för distributionsverksamheten, även vid de fjärrvärmemarknader där det endast finns en

aktör. Betänkandet remissbehandlas för närvarande.

Analys och slutsatser

Den fjärrvärmelag som trädde i kraft den 1 juli 2008 har bidragit till att öka genomlysningen av fjärrvärmeföretagen och att kundernas ställning stärkts. Medlingsverksamheten vid Fjärrvärmenämnden har sammantaget hittills lett till att överenskommelser har kunnat uppnås mellan parterna i en majoritet av ärendena som har behandlats. Medlingsverksamheten har också visat sig leda till att fjärrvärmeföretagen i flera avseenden vidareutvecklat sitt agerande och sin kommunikation gentemot fjärrvärmekunderna. Vad gäller tillsynsverksamheten enligt fjärrvärmelagen har denna nu byggts upp och samtliga närmare föreskrifter beslutats vilket skapar en grund för ytterligare ökad transparens och förbättrade möjligheter till jämförelser av fjärrvärmeverksamheter.

I april 2011 redovisade utredningen om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten sitt arbete där man bl.a. föreslår att det införs en ny fjärrvärmelag som ska ge möjlighet till ett lagstadgat tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten i samtliga fjärrvärmenät. Därigenom skulle förutsättningar för konkurrens skapas på fjärrvärmemarknaderna. Regeringen avser att ta ställning till utredningens förslag när den pågående remissbehandlingen av utredningens förslag har avslutats.

2.4.5 Energieffektivisering samt minskad el- och oljeanvändning

Mål

Målet är 20 procent effektivare energianvändning till 2020. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020. Energiintensiteten beräknas som kvoten mellan tillförd energi och BNP i fasta priser (kWh/kr). På kortare sikt gäller, i enlighet med Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/32/EG om effektiv slutanvändning av energi och om energitjänster och om upphävande av rådets direktiv 93/76/EEG (energitjänstedirektivet), det vägledande målet

att energibesparingen med avseende på slutanvänd energi till 2016 är minst 9 procent av det årliga energianvändningsgenomsnittet 2001–2005. Ett mellanliggande mål är att energibesparingen 2010 är minst 6,5 procent av det årliga energianvändningsgenomsnittet 2001–2005. Detta motsvarar en energibesparing om 24 TWh 2010 och om 33 TWh 2016.

Därtill finns ett mål om att den totala energianvändningen per uppvärmd areaenhet i bostäder och lokaler bör minska med 20 procent till 2020 och med 50 procent till 2050 i förhållande till användningen 1995. Dessa mål ingår som delmål i miljö kvalitetsmålet *God bebyggd miljö*.

Vid sidan av de kvantifierade målen för energieffektivisering finns ett antal mål för Energimyndighetens verksamhet kring energieffektivisering och smart energianvändning, däribland att arbeta med strategiskt undanröjande av informations- och kunskapsbrister kring energi och klimat. Myndigheten arbetar även strategiskt för att främja teknikutveckling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik och produkter.

Resultat

Regeringen överlämnade den 30 juni 2011 Sveriges andra nationella handlingsplan för energieffektivisering till Europeiska kommissionen. Enligt beräkningar i handlingsplanen har regeringens åtgärder för energieffektivisering lett till en energibesparing på 33 TWh, eller 9 procent, till 2010. Till 2016 beräknas besparingen uppgå till så mycket som 54 TWh, vilket motsvarar 15 procent. Målen för energibesparing till 2010 och 2016 uppnås enligt dessa beräkningar med god marginal.

Energiintensiteten i den svenska ekonomin uppgick år 2010 till 0,188 kWh/kr (2009 års penningvärde). Detta är en ökning med 2 procent jämfört med föregående år och en ökning med 2,3 procent jämfört med referensåret 2008.

Den sammanlagda energianvändningen i bostäder och lokaler uppgick 2009 till 216 kWh/m² uppvärmd area, vilket är en minskning med nästan 8 procent jämfört med 1995. Användningen av energi för uppvärmning har minskat sedan 1995, men användningen av hushållsel, driftel och verksamhetsel ökar.

Följande resultatredovisning fokuserar på valda delar av de specifika insatser som genomförs för att främja energieffektivisering i olika sektorer i samhället.

Lokala och regionala insatser

Kommunal energi- och klimatrådgivning

Samtliga kommuner har sökt och fått statligt stöd för kommunal energi- och klimatrådgivning riktad till hushåll och företag. Undersökningar som gjorts på uppdrag av Energimyndigheten visar bl.a. att drygt 60 procent av hushållen anser att det är viktigt eller mycket viktigt att det finns kommunal energi- och klimatrådgivning, samt att de som vänt sig till rådgivarna har haft nytta av rådgivningen.

Energieffektivisering i kommuner och landsting

Som en del i genomförandet av energitjänstedirektivet kan svenska kommuner och landsting sedan 2010 söka statligt stöd hos Energimyndigheten för att arbeta strategiskt med energieffektivisering i den egna verksamheten.

Det är främst inom byggnads- och transportområdet som arbetet bedrivs. Vid utgången av 2010 hade 268 kommuner och 20 landsting sökt och beviljats stöd. Länsstyrelsernas energisamordnare har fått en samordnande roll i sina län.

Under sommaren 2011 har den andra etappen av Energimyndighetens program Uthållig kommun avslutats. Totalt 66 kommuner och ett län har deltagit i arbetet som pågått sedan juni 2008. Under våren har Energimyndigheten förberett en tredje etapp av programmet, som startar i september 2011.

Regionala klimat- och energistrategier

Energimyndigheten har under 2010 fortsatt stötta länsstyrelserna i deras arbete med regionala klimat- och energistrategier. Länsstyrelserna har under 2010 även fått ekonomiskt stöd om sammanlagt 30 miljoner kronor för arbetet. Av länsstyrelsernas årsredovisningar samt av Energimyndighetens statusrapport beträffande det regionala strategiarbetet framgår att samtliga länsstyrelser har tagit fram regionala klimat- och energistrategier men arbetet har hittills varit av varierande omfattning och kvalitet mellan länen. Strategiernas förankring lokalt och regionalt varierar. I vissa län har tydliga handlingsplaner och åtgärdsprogram utarbetats, i andra inte. I en del län har klimat-

och energistrategierna kopplats till det regionala tillväxtarbetet, men i andra län har det setts som en isolerad företeelse.

Under 2010 utsågs Dalarnas, Norrbottens och Skåne län till pilotlän för grön omställning för att under en treårsperiod stödja andra länsstyrelser och utveckla det regionala klimat- och energistrategiarbetet. Dessa län har fått ett extra stöd med 1 miljon kronor vardera under 2010, och 2 miljoner kronor vardera under 2011.

Lokal och regional samverkan kring energieffektivisering

Energimyndigheten hanterar bidrag för regionala informations- och utbildningsprojekt som syftar till att främja energieffektivisering och energiomställning. Regionala energikontor och länsstyrelser är aktiva sökanden. Både sett till antalet projekt och beviljade medel är fördelningen relativt jämn mellan de två grupperna och de inkluderar varandra som samarbetspartners i projekten. Därutöver är olika organisationer och kommuner delaktiga i projektgenomförandena. Under 2010 har 30 ansökningar beviljats medel om totalt 43 miljoner kronor.

Teknikupphandling, marknadsintroduktion och energieffektiva produkter

Nätverk för energieffektivisering

Nätverk och program är ett viktigt verktyg för Energimyndigheten att samverka med aktörer på marknaden som kan påverka och förändra energianvändningen i samhället. Med syfte att verka för att energieffektiva system och produkter kommer ut snabbare på marknaden samordnar och stödjer Energimyndigheten ett flertal program och nätverk inom olika sektorer.

Inom fastighetsområdet finns ett flertal nätverk. BELOK – Beställargruppen lokaler – drivs i samverkan med Sveriges största fastighetsägare. BeBo – Beställargruppen Bostäder – drivs i samverkan med ägare/förvaltare av flerbostadshus. Utöver dessa finns HyBo – Energieffektivisering i bostäder ur ett hyrestagarperspektiv, samt HyLok – Nätverket för myndigheters energieffektivisering av lokaler.

Under 2010 har BELOK startat tio nya projekt och fokuserat på det koncept som kallas Totalprojekt, som är inriktat mot att samtliga energieffektiviserande åtgärder i en byggnad identifieras och rangordnas efter lönsamhet och genomförs som ett paket utifrån fastighetsägarens krav på lönsamhet (internränta).

Totalverktyget som metod innebär att man samlar åtgärder i ett paket och bedömer paketets genomsnittliga lönsamhet. Detta är ett rationellt förfarande i många fall för att minimera antalet tillfällen då ingrepp görs i en byggnad och för att ta hänsyn till att investeringar samverkar i system i byggnaden som har en ömsesidig påverkan på varandra. Samtidigt kan konstateras att metoden inte medger att man optimerar lönsamhet för varje enskild åtgärd som ingår i åtgärdspaketet. Detta medför att investeringar som inte är fastighetsekonomiskt lönsamma kan ingå i paketet. Paketet som helhet måste dock ha en genomsnittlig lönsamhet som uppfyller företagets avkastningskrav.

Inom BeBo delfinansieras åtta projekt kring Rekorderliga Renoveringar, i samverkan med ägare och förvaltare av flerbostadshus. Målet är att de valda åtgärdspaketerna ska resultera i ett reducerat behov av köpt energi med minst 50 procent. Inom HyLok har deltagande myndigheter initierat ett arbete kring insamling av energistatistik, samarbete med hyresvärden, gröna krav i hyresavtal och vid upphandling samt effektivisering av den egna verksamheten.

Under 2010 har två nya industrinätverk startats med hjälp av delfinansiering från Energimyndigheten. Dels EESI – Energieffektivisering i sågverksindustrin, dels ENET-Steel. Det senare är ett nätverk gemensamt för järn-, stål- och gruvindustrin. Arbetet inom nätverken har bland annat resulterat i ett flertal regionala energi- och teknikträffar, vilka samlat ett stort antal företrädare från olika industribranscher.

Programmet för energieffektivisering (PFE)

Drygt 100 företag har avslutat PFE:s första programperiod (2005–2009). Den sammanlagda energieffektiviseringen ligger på 1,45 TWh (5 procent). Den största delen utgörs av de åtgärder som företagen åtagit sig i programmet tillsammans med frivilliga åtgärder som det systematiska arbetet resulterat i. Företagen genererar - till följd av vidtagna åtgärder - mer än 20 procent av den förbrukade elenergin själva. Den årliga skattelättnad som företag som uppfyllt åtagandena inom programmet har erhållit har uppgått till 150 miljoner kronor.

Medlemsstaterna är skyldiga att anpassa de nationella stödordningar som gäller energiskatter som täcks av energiskattedirektivet till de gällande miljöriktlinjerna på statsstödsområdet

senast den 31 december 2012. Inom programmet för energieffektivisering (PFE), kan stöd i form av skattebefrielse beviljas deltagande företag. Efter en kontinuerlig dialog mellan regeringen och Europeiska kommissionen om förutsättningarna för en fortsättning av PFE finns nu indikationer på att skattebefrielse kommer att kunna medges under hela innevarande programperiod (2009–2014). Ett formellt beslut i ärendet har emellertid ännu inte fattats av EU - kommissionen.

Teknikupphandling

En teknikupphandling är en anbudsprocess som ska stimulera och skynda på utveckling av ny teknik. Meningen är att få fram nya produkter, system eller processer som tillgodoser köparnas krav bättre än de produkter som redan finns på marknaden.

Under 2010 har teknikupphandlingsinsatser inom fastighetsområdet fortsatt. Därtill har teknikupphandling inletts inom transportområdet, bl.a. med fokus på elfordon.

Aktivering av små och medelstora företag

Under 2010 intensifierades arbetet med att aktivera små och medelstora företag inom energieffektivisering. Sedan våren 2010 kan små och medelstora företag inom industri, service, fastighet och lantbruk söka statligt stöd hos Energimyndigheten för energikartläggning, s.k. energikartläggningscheckar. Vid årets slut hade 187 företag ansökt om stöd.

Energimyndigheten har under 2010 beviljat ca 13 miljoner kronor till 11 olika informations- och utbildningsprojekt som syftar till att främja energieffektivisering i små och medelstora företag. Projekten riktar sig till olika branscher och har en god geografisk spridning.

Som ytterligare stöd för mindre företag att komma vidare i energieffektiviseringsarbetet tog Energimyndigheten under året fram en handbok för energieffektivisering i små och medelstora företag. Den sprids via kommunernas energi- och klimatrådgivare, regionala energikontor, i utskick till dem som sökt statligt stöd för energikartläggning och genom de nätverk som delfinansieras av myndigheten.

Provningsverksamhet och marknadskontroll av energieffektiva produkter

Energimyndighetens Testlab har under 2010 genomfört en rad olika produkttester, för att stimulera tillverkarna i deras produktutveckling

och för att kunna erbjuda konsumenterna konkret och opartisk information om olika produkters energieffektivitet. Exempel på tester som avslutats och publicerats på myndighetens webbplats under året är: cirkulationspumpar för flerbostadshus, kaffeautomater för kontor och hotell, frånluftsfläktar och så kallade FTX-aggregat som kan återvinna värme ur ventilationsluften samt ett helårstest av solcellssystem. Andra tester har gällt tv-spelkonsoler, tv-apparater, kolfilterfläktar och julbelysning.

Under 2010 genomfördes den första tillsynen av att näthandelsföretag lämnar lagstadgad information om energieffektivitet vid försäljning på internet av produkter, vitvaror och lampor, som omfattas av kraven på energimärkning. Genomgången visar att samtliga tjugo kontrollerade näthandelsföretag har brister i sin information genom att delar av informationen saknas eller inte presenteras på föreskrivet sätt. Energimyndigheten har påtalat bristerna för företagen. Marknadskontrollerna omfattar även provningar för att kontrollera att tillverkarnas information om energiklass och energianvändning på energimärkningen är korrekt. Under 2010 har tillsynsprovningar utförts på tio olika modeller av frysskåp, 24 kombinerade kylar och frysar, tio tvättmaskiner och sex torktumlare. Tillsynsprovningarna resulterade i att en tillverkare drog bort ett felmärkt frysskåp från den nordiska marknaden. Ytterligare en tillverkare drog tillbaka en tvättmaskin från marknaden och en annan tillverkare förtydligade informationen i bruksanvisningen.

Informationsmaterial, utbildning och kunskapsspridning

Information, utbildning och kunskapsspridning utgör en röd tråd och integrerad del i de flesta insatserna för ökad energieffektivisering. Därtill genomförs ett antal särskilda satsningar för att öka medvetenheten hos olika målgrupper om energieffektivisering och minskad klimatpåverkan.

Information på internet

Energimyndighetens webbplats¹ omfattar en mängd sidor som riktar sig till hushåll, företag, kommuner, statliga myndigheter och andra aktörer med både enkla energispartips och långtgående åtgärder för energieffektivisering, samt verktyg för att beräkna energianvändning m.m. Under 2010 har drygt 104 000 besök gjorts på den del av webbplatsen som är riktad till företag. För den del som är riktad mot hushåll har drygt 475 000 besök gjorts under samma tid. Detta ger ett snitt på 285 respektive 1 304 besök per dag, vilket är en ökning med 8 respektive 19 procent jämfört med föregående år.

Våren 2011 lanserade Energimyndigheten och Boverket en webbaserad informations- och rådgivningsportal (energiaktiv.se) som riktar sig till dem som äger småhus, flerbostadshus och specialfastigheter och lokaler och som vill ha råd kring energieffektivisering. Syftet med portalen är inte minst att främja att rekommendationer till energieffektiviserande åtgärder i energideklarationerna genomförs.

Utbildning för framtiden

Energimyndigheten har sedan 2010 ett särskilt uppdrag att främja medvetenhet och kunskap om energi och klimat hos barn och ungdomar. Arbete har inletts med information som riktar sig till lärare för såväl mellan- och högstadiet som gymnasiet. Fokus är på att utveckla lärarnas kompetens på området samt att komplettera befintliga läromedel kring energifrågorna.

Energimyndigheten har även inlett ett samarbete med Skolverket kring utveckling av framtida större satsningar på fortbildning av lärare för de lägre åldrarna kring bland annat energi och klimat. I den nya läroplanen med kursplaner för grundskolan som införs hösten 2011 har energi- och klimatfrågorna fått tydligt utrymme – något som myndigheten arbetat för att åstadkomma.

Under 2010 har ekonomiskt bidrag om totalt 11,2 miljoner kronor givits till fyra skol-utvecklingsprojekt och totalt 9,5 miljoner kronor till två forskningsprojekt. Bland pågående projekt kan nämnas att en energitställning vid Tekniska museet i Stockholm har besökts av över 700 skolklasser

¹ www.energimyndigheten.se

under 2010. I ett annat projekt har över 550 lärare vid 218 skolor fått fortbildning inom energiområdet.

Under årets sista hälft har också ett större utbildnings- och undervisningsmaterial med energitema för högskolan färdigställts.

Energieffektivisering inom transportsektorn

Myndigheten har under året satsat resurser på området energieffektivisering inom transportsektorn genom att sprida nytt informationsmaterial, bygga nätverk, finansiera projekt kring beteende, logistik och it-lösningar för transportsektorn. Myndigheten har även beviljat 35 mnkr för genomförande av ett FoU-program för energieffektivisering inom transportområdet, och 35 mnkr för genomförande av ett program för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektivisering inom transportområdet. Båda programmen omfattar perioden 2010–2013 och under första året har totalt 6 projekt beviljats.

EU-direktiv på energieffektiviseringsområdet

Energitjänstedirektivet

Under 2009 vidtog de sista åtgärderna för att genomföra energitjänstedirektivet i Sverige. Den 30 juni 2011 lämnade regeringen Sveriges andra nationella handlingsplan för energieffektivisering till Europeiska kommissionen.

Den 8 mars 2011 presenterade kommissionen ett förslag till kompletterande energieffektiviseringsplan för EU för perioden 2011–2020. Planen följdes den 22 juni 2011 av kommissionens förslag till nytt energieffektiviseringsdirektiv. Detta direktiv är tänkt att ersätta energitjänstedirektivet, men även Europaparlamentets och rådets direktiv 2004/8/EG av den 11 februari 2004 om främjande av kraftvärme på grundval av efterfrågan på nyttiggjord värme på den inre marknaden för energi och om ändring av direktiv 92/42/EEG (kraftvärmedirektivet). Förhandlingar mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen har inletts.

Ekodesigndirektivet

Under 2009 trädde Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/125/EG av den 21 oktober 2009 om upprättande av en ram för att fastställa krav på ekodesign för energirelaterade produkter (ekodesigndirektivet) i kraft. Direktivet är en utvidgning av ett tidigare direktiv på området och omfattar även produkter som inte själva

använder energi, men som påverkar energianvändningen, till exempel kranar och fönster. Riksdagen fattade under våren 2011 beslut om ändringar i lagen (2008:112) om ekodesign (prop. 2010/11:61, bet. 2010/11:NU17, rskr. 2010/11:198) för att genomföra det reviderade direktivet.

Under 2010 har ekodesignkrav antagits inom EU för diskmaskiner och tvättmaskiner. Energimyndigheten har, som Sveriges representant, fått gehör för exempelvis kravet att tillverkarna måste informera om en tvättmaskin innehåller silverjoner som kan spridas vidare till naturen via avloppsvattnet. Myndigheten har på motsvarande sätt fått gehör för Sveriges synpunkter då det gäller tekniska krav på produktgrupper som teveapparater, fläktar, varmvattenberedare och pannor.

Energimärkningsdirektivet

Under det svenska ordförandeskapet i EU nåddes en överenskommelse mellan rådet och Europaparlamentet om en omarbetning av direktivet om energimärkning av vissa produkter, vilket resulterade i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/30/EU av den 19 maj 2010 om märkning och standardiserad produktinformation som anger energirelaterade produkters användning av energi och andra resurser. Efter riksdagens beslut utfärdade regeringen den 9 juni en ny lag (2011:721) om märkning av energirelaterade produkter (prop. 2010/11:106, bet. 2010/11:NU22, rskr. 2010/11:271).

Direktivet om byggnaders energiprestanda

Under det svenska ordförandeskapet i EU nåddes en överenskommelse mellan rådet, Europaparlamentet och kommissionen om en omarbetning av direktivet om byggnaders energiprestanda, vilket resulterade i Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/31/EU av den 19 maj 2010 om byggnaders energiprestanda.

Boverket och Energimyndigheten har på uppdrag av regeringen utrett vilka åtgärder som behöver vidtas i svensk lagstiftning och på andra sätt till följd av det ändrade direktivet. Myndigheternas förslag bereds för närvarande inom Regeringskansliet och en promemoria med bedömningar och förslag om genomförandet av det omarbetade direktivet kommer att remissbehandlas under hösten 2011.

Stöd för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus

Under 2010 beviljades 130,5 miljoner kronor i bidragsärenden enligt stödförordningen för konvertering från direktverkande elvärme i bostadshus. Detta är en ökning jämfört med 2008 och 2009. Sammantaget har 18 339 av 21 305 inkomna ansökningar beviljats bidrag om totalt 776 miljoner kronor sedan stödet infördes i januari 2006. Drygt 50 procent av alla de beviljade ansökningarna och närmare 40 procent av det beviljade stödet avser bostadshus i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Jämtlands län. Den samlade minskade elanvändningen i beviljade ärenden beräknas uppgå till ca 513 GWh. Möjligheten att ansöka om detta stöd upphörde den 31 december 2010.

Stöd för installation av solvärme

Under 2010 beviljades 29,1 miljoner kronor i bidragsärenden enligt stödförordningarna för att främja installation av solvärme i bostadshus samt lokaler. Detta är ungefär lika mycket som under 2009. Sammantaget har 4 447 ansökningar om stöd inkommit varav 3 960 ansökningar beviljats sedan stödet infördes den 1 januari 2009 och t.o.m. den 31 december 2010.

Analys och slutsatser

Ett effektivt utnyttjande av resurser, inklusive energi, utgör grunden för ekonomisk tillväxt och en hållbar utveckling. Att effektivisera användningen av energi är ett medel för att minska utsläppen av växthusgaser. Det bidrar även till ökad konkurrenskraft för svenskt näringsliv och en tryggare energiförsörjning. Sedan 1970 har energiintensiteten i den svenska ekonomin, dvs. den samlade energitillförseln per BNP-enhet, minskat med drygt 40 procent. Det har skett en reell avlänkning mellan tillväxt och energitillförsel i den svenska ekonomin sedan mitten av 1990-talet. Under 2000-talet har energiintensiteten minskat med drygt 10 procent. 2009 och 2010 skedde dock ett trendbrott och energiintensiteten ökade jämfört med föregående år. En viktig orsak är att energianvändningen i hushåll och service, till skillnad från energianvändningen i industrin, inte påverkats nämnvärt av den ekonomiska krisen. 2010 var kallare än 2009 vilket lett till ökat energibehov för uppvärmning. En annan orsak är

att den energiintensiva industrin ökat sin produktion, vilket fått såväl energitillförsel som slutlig energianvändning att öka efter de låga nivåerna under den ekonomiska krisen. Därtill ökade produktionen i kärnkraftverken under 2010, efter 2009 års låga nivåer. Detsamma gäller förlusterna i produktion och distribution av el och värme.

Enligt Energimyndighetens senaste långsiktsprognos för den svenska energibalansen bedöms den svenska energiintensiteten minska ytterligare till 2020. Vid en kontrollstation 2015 ska en samlad analys och bedömning göras av vägen för att nå de energi- och klimatpolitiska målen för 2020.

Regeringen har i och med 2009 års klimat- och energipolitiska propositioner bedömt att statens insatser för att stimulera effektivare energianvändning, vid sidan av energi- och koldioxidskatter och reglering av olika produkters och byggnaders energiprestanda, framför allt bör inriktas på undanröjande av informations- och kunskapsbrister hos olika aktörer. Detta inkluderar åtgärder för att främja tidig marknadsintroduktion av och skapa legitimitet för ny energieffektiv teknik.

Energimyndigheten är den myndighet som ansvarar för samordning av statliga insatser och åtgärder för energieffektivisering. Boverket har dock huvudansvar för systemet med energideklaration av byggnader. Energimyndigheten använder sig av olika metoder för att nå ut till målgrupperna och så många beslutsfattare som möjligt inom hushåll, näringsliv och offentlig sektor. Insatser för att informera och öka kunskapen om energieffektivisering sker via nätverk och program, såväl branschvis som med regionalt fokus.

Energimyndigheten bedömer att kunskapen om energifrågor i allmänhet och energieffektivisering i synnerhet ökat stadigt under de senaste åren. Regeringen delar denna bedömning, men bedömer också att insatser för att undanröja informations- och kunskapsbrister, samt för att tidigt introducera och skapa legitimitet för ny teknik inom olika marknadssegment kommer att vara fortsatt relevanta för att nå ut bredare inom de sektorer där huvuddelen av arbetet sker idag, samt för att nå ut till fler sektorer. Regeringen bedömer att Energimyndighetens inledande arbete för etablering av kontakter och nätverk inom både den offentliga och privata sektorn, lokalt,

regionalt och nationellt, bör ge goda förutsättningar för ett fortsatt aktivt arbete för att påskynda energieffektivisering på marknads villkor.

Regeringen bedömer vidare att förutsättningarna stärks ytterligare genom de synergier som uppnås genom aktiv samverkan mellan olika insatser, t.ex. produktprovning och kommunal energi- och klimatrådgivning.

De olika ekonomiska bidragen för energieffektivisering och energiomställning har i viss utsträckning haft avsedd verkan. Stödet för konvertering från direktverkande elvärme har haft särskilt stor betydelse för genomförande av åtgärder i de fyra nordligaste länen, där elskatten är nedsatt för hushåll. Utvärderingar som gjorts av bl.a. Boverket visar dock att en mycket stor andel av de uppnådda energibesparingarna från olika investeringsstöd, särskilt stöd för installation av energieffektiva fönster, skulle ha nåtts även utan statligt stöd varför additionaliteten och kostnadseffektiviteten är betydligt lägre än väntat. Bland orsakerna till det låga mervärdet bör särskilt nämnas att flertalet bidrag har haft korta stödperioder varför det till stor del var redan planerade åtgärder som genomfördes, samt att de generella energipolitiska styrmedlens inverkan på el- och oljepriserna har gjort de aktuella åtgärderna lönsamma redan utan stöd. När det gäller stödet för energiinvesteringar i offentliga lokaler har detta även haft konjunkturpolitiska målsättningar som medfört att kraven på bidragsåtgärder satts lägre än om det endast riktats mot energipolitiska målsättningar, vilket förklarar en lägre kostnadseffektivitet.

Under 2010 påbörjades arbetet inom det femåriga energieffektiviseringsprogram som regeringen föreslog 2009. Effekten av dessa insatser kommer att visa sig under 2011 och framåt. Under våren 2011 har regeringen vidtagit en rad åtgärder för att ytterligare öka energieffektiviteten i samhället. Lagen om ekodesign har ändrats så att minimikrav på energiprestanda kan ställas även på produkter som inte själva använder energi. Vidare har en ny lag om märkning av energirelaterade produkter trätt i kraft.

I propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklade elmarknad och uthålligt energisystem* (prop. 2010/11:153) har regeringen föreslagit en rad åtgärder som bidrar till ökad energieffektivisering i framför allt hushålls-

sektorn. Bland dessa kan bl.a. nämnas att dra nytta av utvecklingen av smarta elnät, underlätta timmätning av elförbrukning för fler elkonsumenter samt åtgärder för att underlätta produktion av egen förnybar el. Regeringen har även aviserat behovet av utredningar för att främja utvecklingen av den svenska energitjänstemarknaden.

Regeringen är även medveten om att nya åtgärder kan komma att införas som följd av EU:s nya handlingsplan för energieffektivisering. Som ett första steg för ytterligare åtgärder avser regeringen uppdra åt Energimyndigheten att i samråd med Energimarknadsinspektionen utreda konsekvenser av olika sätt att utforma ett system för vita certifikat i Sverige.

2.4.6 Förnybar energi

Mål

Genom riksdagens beslut om propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi* (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25 rskr. 2008/09:301) har en rad nya mål för förnybar energi satts upp för Sverige. Andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Inom transportsektorn ska andelen förnybar energi samma år vara minst 10 procent. Båda dessa mål utgår från de krav som ställs på Sverige i Europaparlamentets och rådets direktiv 2009/28/EG av den 23 april 2009 om främjande av användningen av energi från förnybara energikällor och om ändring och ett senare upphävande av direktiven 2001/77/EG och 2003/30/EG (förnybartdirektivet).

Riksdagen antog den 26 maj 2010 ett nytt mål för förnybar el inom ramen för elcertifikatssystemet till 2020 motsvarande en ökning med 25 TWh jämfört med läget 2002 (prop. 2009/10:133, bet. 2009/10:NU16, rskr. 2009/10:279). Riksdagen har i juni 2009 beslutat om en nationell planeringsram för vindkraft motsvarande en årlig produktionskapacitet på 30 TWh till 2020 varav 20 TWh till lands och 10 TWh till havs (prop. 2008/09:163, bet. 2008/09:NU25, rskr. 2008/09:301).

Som vägledande mål för användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel i Sverige gäller att denna användning från och med

2005 ska utgöra minst 3 procent av den totala användningen av bensin och diesel för transportändamål beräknat på energinnehåll. Från och med 2010 ska användningen av biodrivmedel och andra förnybara drivmedel uppgå till minst 5,75 procent. Som tidigare nämnts är målet att andelen förnybar energi inom transportsektorn ska vara minst 10 procent 2020.

Resultat

Beroende på en rad olika åtgärder ökar användningen av förnybar energi i alla sektorer. Framför allt ökar den som en effekt av koldioxidskatten och elcertifikatsystemet. Sveriges andel förnybar energi i förhållande till slutlig energianvändning har ökat stadigt sedan början på 70-talet och uppgick 2009 till 47,3 procent. Bioenergi och vattenkraft står för den största delen. År 2010 användes 141 TWh bioenergi och det producerades 66 TWh el i vattenkraftverken. Värmepumparna gav 2009 också ett signifikant bidrag motsvarande 9 TWh. Den förnybara elproduktionen inom elcertifikatsystemet ökade med 2,5 TWh 2010, jämfört med året innan. Det största procentuella tillskottet stod vindkraften för med 28 procent, vilket motsvarade en ökning med ca 1 TWh, jämfört med föregående år. Under 2010 fanns totalt 1 661 vindkraftverk i 149 av Sveriges 290 kommuner. Vindkraftverk finns i samtliga av landets 21 län. Vidare ökade elproduktionen i biobränsleanläggningar med 1,3 TWh under året. Under 2010 producerades totalt 18,0 TWh förnybar el inom ramen för systemet. Detta motsvarar en total ökning med 11,5 TWh jämfört med nivån 2002. Det största reella bidraget stod den biobränslebaserade elproduktionen för med cirka 66 procent, vindkraften bidrog med cirka 19 procent och vattenkraften med cirka 14 procent.

Utfallet för 2010 bedöms ligga i linje med målet om en ökning av elproduktionen från förnybara energikällor med 25 TWh mellan åren 2002 och 2020. Sedan elcertifikatsystemets start i maj 2003 har det byggts över 1 220 nya anläggningar. Av dessa anläggningar är ca 1 000 vindkraftverk.

Förnybartdirektivet

Regeringen fattade den 18 mars 2010 beslut om propositionen *Genomförande av direktiv om*

förnybar energi (prop. 2009/10:128) samt propositionen *Hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen* (prop. 2009/10:164). I båda propositionerna föreslår regeringen åtgärder för att genomföra förnybartdirektivet och propositionerna har antagits av riksdagen (bet. 2009/10:NU18, rskr. 2009/10:280 respektive bet. 2009/10:MJU26, rskr. 2009/10:299).

Propositionen *Genomförande av direktiv om förnybar energi* innehåller förslag till bestämmelser som syftar till att genomföra direktivets bestämmelser om ursprungsgarantier och om åtkomst till och drift av el- och gasnäten. Bestämmelserna om ursprungsgarantier innebär att elproducenter på begäran kan få sådana garantier utfärdade för att visa den producerade elens ursprung. För att genomföra bestämmelserna om åtkomst till och drift av el- och gasnäten sker ändringar i ellagen och naturgaslagen (2005:403). Ändringarna i ellagen (1997:857) innebär dels att elnätsföretagen ska ange tidsplaner för anslutning av elproduktionsanläggningar, dels att företagen ska offentliggöra principer för hur kostnaderna för teknisk anpassning ska fördelas vid anslutning till elnätet. Ändringarna i naturgaslagen innebär att innehavaren av en naturgasledning ska offentliggöra de metoder som används för att utforma avgifter för anslutning. Lagändringar trädde i kraft den 1 december 2010. Lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen (hållbarhetslagen) trädde i kraft fullt ut den 1 januari 2011. Regeringen har med stöd av lagen beslutat förordningen (2010:1532) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen, i vilken Energimyndigheten bemyndigas att meddela närmare föreskrifter. Sedan Energimyndigheten utfärdat detaljerade föreskrifter i februari 2011 kunde Sverige rapportera att förnybartdirektivets regelverk kring kriterier för hållbara biodrivmedel till fullo genomförts.

Redan i propositionen där hållbarhetslagen föreslogs påtalades (s 30 ff.) vissa problem vad gäller bl.a. samordningen mellan den nya lagen och lagen om skatt på energi. Energimyndigheten inkom den 3 september 2010 med konkret förslag till hur dessa problem kunde lösas. Detta förslag remissbehandlades under hösten 2010 varefter förslaget till lagändring omarbetades inom Regeringskansliet i så hög grad att en departementspromemoria

med det omarbetade förslaget remissbehandlades. Regeringen fattade den 31 maj 2011 beslut om propositionen *Införande av hållbarhetsbesked i lagen (2010:598) om hållbarhetskriterier för biodrivmedel och flytande biobränslen* (prop. 2010/11:152). De ändringar som föreslås innebär att rapporteringsskyldighet samordnas med skattskyldighet enligt lagen om skatt på energi varigenom antalet rapporteringsskyldiga begränsas i stor utsträckning. Dessutom föreslås ett system med bindande förhandsbesked, hållbarhetsbesked, med syfte att begränsa företagens ekonomiska risk. Regeringen har under våren 2011 lagt fram propositionen 2010/11:154 *Kompletterande förfaranderegler för vissa biobränslen* med förslag om ändringar i lagen om skatt på energi med innebörden att skattebefrielse för biodrivmedel och flytande biobränslen villkoras av att bränslet omfattas av ett hållbarhetsbesked.

Regeringen överlämnade till Europeiska kommissionen den 30 juni 2010 Sveriges handlingsplan för förnybar energi i enlighet med förnybartdirektivet. Nästa rapportering om utveckling av användning av förnybar energi enligt direktivet ska lämnas senast den 31 december 2011. Energimyndigheten har i regleringsbrevet för år 2011 fått i uppdrag att senast den 31 oktober 2011 redovisa ett förslag till nationell rapport.

Regeringen beslutade i juni 2010 att uppdra åt Energimyndigheten och Boverket att inom sina respektive ansvarsområden lämna förslag till genomförande av artikel 13 i förnybartdirektivet om att främja användningen av förnybara energikällor i bebyggelsen (dnr N2010/4128/E). Uppdraget ska slutredovisas senast den 31 december 2011. Energimyndigheten har i regleringsbrevet för 2011 fått i uppdrag att tillsammans med Boverket och SWEDAC ta fram förslag till nationellt samordnade system för certifiering eller motsvarande kvalifikationssystem enligt förnybartdirektivet. I uppdraget ingår också att ta fram förslag för hur information, i den mån den inte redan i dag finns tillgänglig, om certifieringssystem eller motsvarande kvalifikationssystem tillhandahålls för allmänheten. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) senast den 31 december 2011. Energimyndigheten fick också i uppdrag i regleringsbrevet för 2011 att redovisa vilka eventuella åtgärder som vidtas för att säkerställa

att informationskraven enligt förnybartdirektivets artiklar 14.1, 14.2, 14.5 och 14.6 uppfylls. Energimyndigheten redovisade uppdraget den 29 april 2011 och föreslår bl. a. att den kommunala energi- och klimatrådgivningen utökas för att omfatta rådgivning mot allmänheten om förnybar energi.

Förnybar elproduktion

Genom riksdagens beslut om propositionen *Ändringar i lagen (2003:113) om elcertifikat – tilldelningsprinciper och förhandsbesked* har det införts regler som möjliggör tilldelning av elcertifikat vid investeringar i ökad produktionskapacitet för samtliga förnybara energikällor på motsvarande sätt som det hittills funnits för vattenkraft (prop. 2008/09:92, bet. 2008/09:NU15, rskr. 2008/09:193). Även reglerna för att kvalificeras som en ny anläggning i elcertifikatsystemet och berättigas till en ny femtonårig tilldelningsperiod har förtydligats, vilket är angeläget då ett betydande antal anläggningar fasas ut ur elcertifikatsystemet vid utgången av 2012 eller 2014. De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2009.

Regeringen beslutade den 4 mars 2010 om propositionen *Höjt mål och vidare utveckling av elcertifikatsystemet* (prop. 2009/10:133). I propositionen föreslås ett nytt mål för produktion av förnybar el som innebär en ökning med 25 TWh till 2020 jämfört med 2002 års nivå. Nya kvoter föreslås från och med 2013 och systemet förlängs till 2035. Riksdagen antog propositionen våren 2010 och lagändringarna trädde i kraft den 1 juli 2010 (bet. 2009/10:NU16, rskr. 2009/10:279).

I samband med riksdagens behandling av propositionen *Ändring i lagen (2003:113) om elcertifikat* (prop. 2008/09:9, bet. 2008/09:8, rskr. 2008/09:42) gjorde riksdagen ett uttalande med innebörden att regeringen bör granska effekterna av de olika klimat- och energipolitiska styrmedlen för den internationellt konkurrensutsatta elintensiva industrin. En sådan granskning skulle inte bara avse effekterna på industrin vad gäller elcertifikat och kvotpliktens undantag utan även omfatta andra styrmedel såsom energibesättning, utsläppsrätter m.fl. I regeringens redogörelse för behandlingen av riksdagens skrivelser till regeringen (skr. 2010/11:75) hänvisades till att Energimyndigheten på regeringens uppdrag sett över olika delar av elcertifikatsystemet. Bl.a.

ingick att överväga lämpligheten att införa ett tak för kvotpliktsavgiften för att på så sätt skydda elkunderna för höga kostnader samt att utvärdera konsekvenserna av en gemensam elcertifikatsmarknad med Norge. Därtill ingick att se över det samlade regelverket kring elcertifikatsystemet i syfte att skapa en bättre överskådlig och minskade administrativa kostnader för företagen och andra berörda aktörer. Uppdraget redovisades i september 2010 och har remissbehandlats. Regeringen beslutade i juni 2011 propositionen *En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en gemensam elcertifikatsmarknad* (prop. 2010/11:155). De nya regler som föreslås handlar främst om att möjliggöra för en elcertifikatsmarknad som är gemensam med andra länder under förutsättning att en internationell överenskommelse uppnås, att kraven skärps för att el som produceras med vattenkraft ska kunna tilldelas elcertifikat samt att mindre producenter av förnybar el som själva använder den el de producerat får undantas från kvotplikt. Elcertifikatssystemets nuvarande mål och funktionssätt bibehålls oförändrade.

I övrigt innebär förslaget redaktionella och språkliga ändringar samt omdisponeringar i syfte att göra lagen mer överskådlig och tydlig. Förslaget innebär även förändringar för att förbättra myndigheternas administrativa rutiner och bedöms leda till regelförenklingar. Den nya lagen om elcertifikat föreslås träda i kraft den 1 januari 2012.

I propositionen föreslås vidare att det avtal mellan Sverige och Norge om en gemensam elcertifikatsmarknad som undertecknades den 29 juni 2011 ska godkännas av riksdagen. Överenskommelsen träder i kraft den 1 januari 2012 under förutsättning att Norge då har antagit EU:s förnybartdirektiv.

I propositionen bedömer regeringen även att elcertifikatsystemet uppnår de uppsatta målen och i huvudsak fungerar väl samt att någon reglering av elcertifikatspriserna inte bör göras. En elcertifikatsmarknad som är gemensam med Norge bedöms minska riskerna för höga elcertifikatspriser. Däremot bör informationen till marknadens aktörer och konsumenter förbättras ytterligare, eftersom den är av central betydelse för marknadens funktionssätt. Frågan om effekterna av de olika klimat- och energipolitiska styrmedlen för den internationellt konkurrensutsatta elintensiva industrin bereds vidare inom Regeringskansliet.

I enlighet med Nätanslutningsutredningens betänkande *Bättre kontakt via nätet – om anslutning av förnybar elproduktion* (SOU 2008:13) beslutade regeringen om att möjliggöra att det interna nätet i en vindkraftspark ska kunna byggas utan krav på nätkoncession. Beslutet var ett led i regeringens arbete för att öka utbyggnaden av förnybar energi. Regeringen föreslog i propositionen *Genomförande av direktivet om förnybar energi*, som har bifallits av riksdagen, att ett vidareutvecklat system med s.k. förtida delning av nätförstärkningskostnaden för storskaliga produktionsanläggningar för förnybar el bör införas i syfte att en elproducent endast ska betala en sådan del av den totala kostnaden för den nödvändiga nätförstärkningen som motsvarar varje producers andel av den totala anslutningskapaciteten. Utformningen av ett sådant system utreds för närvarande i Regeringskansliet och regeringen avser att återkomma med förslag.

Biogas

Biogastekniken skiljer sig från annan förnybar energiteknik på så sätt att dess förutsättningar påverkas av fler politikområdens styrmedel. Mot den bakgrunden gav regeringen i juli 2009 Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket utveckla en sektorsövergripande långsiktig strategi och föreslå åtgärder som på kort och lång sikt bidrar till ökad användning av biogas. De slutsatser och förslag som identifieras i myndigheternas slutrapport täcker flera politikområden och varierar stort vad gäller både karaktär och typ av åtgärd. Under våren 2011 avslutades remissprocessen av den slutrapport som de tre myndigheterna gemensamt presenterade den 31 augusti 2010. Regeringskansliet bereder nu dessa olika förslag. Myndighetsrapporten poängterar värdet av teknikneutrala mål och regeringen ser inget skäl av att formulera ett tekniks specifikt mål med anledning av den hemställan som har inkommit från Västra Götalandsregionen och Region Skåne (N2009/7929/E).

Solceller

Sedan 2009 finns ett särskilt statligt stöd för att främja installation av solceller. Detta stöd syftar till att öka användningen av solcellssystem och antalet aktörer som hanterar sådana system i Sverige samt till att sänka systemkostnaderna. Energimyndigheten har upphandlat en

utvärdering av solcellsstödet som redovisades under våren 2011 (dnr N2011/2790/E). Utvärderingen baseras till stor del på intervjuer med solcellsinstallatörer och länsstyrelser. I utvärderingen beräknas den förväntade produktionen för de anläggningar som fått medel beviljade under 2009–2011 till cirka 3,3 GWh/år, vilket skulle innebära att det uppställda målet uppfylls. Den installerade effekten i de ca 100 projekt som färdigställts uppgår till totalt 1,2 MWt där sammantaget 37 miljoner kronor har utbetalts. Utvärderingen visar att kostnaderna för solcellsmodulerna har sjunkit märkbart under stödperioden. Sedan slutet av 2009 har de internationella modulpriserna till slutkund sjunkit med lite drygt 12 procent. Priset på större anläggningar med okomplicerade montagelösningar ligger på ca 35 000 kronor/kWt, vilket är betydligt lägre än föregående stödperiod (2005–2008) då priserna uppgick till ca 50 000 kronor/kWt. Systemkostnaderna har dock endast sjunkit i liten omfattning vilket bl.a. förklaras av små volymer på den svenska marknaden och att stödet sedan 2009 även omfattar mindre system som ansluts till småhus som har jämförelsevis högre installationskostnader än större anläggningar.

Vindkraft

Vindkraftsamordnarna har under 2010 fortsatt sitt arbete med att främja vindkraften genom ett stort antal kontakter med företag, myndigheter och kommuner. I juni 2010 meddelade Försvarmakten att myndigheten i prövningsprocessen skulle avstyrka nya vindkraftverk inom en radie av 40 km runt de militära flygplatserna. Försvarmakten aviserade samtidigt att myndigheten skulle utreda konsekvenserna av vindkraftverk vid de militära flygplatserna. Grundat på den sålunda genomförda utredningen beslutade Försvarmakten den 4 oktober 2010 om interna riktlinjer för hantering av inkommande vindkraftremisser inom militära flygplatsers influensområden. I beslutet redovisas i text och på kartor de områden inom vilka Försvarmakten anser att det av flygsäkerhetsskäl inte bör byggas vindkraftverk. Försvarmaktens beslut om interna riktlinjer för hantering av vindkraftremisser kring militära flygplatser har inneburit ökat behov av kontakter mellan vindkraftsamordnarna och företag,

myndigheter och kommuner. Behovet skiljer sig mellan olika regioner i Sverige och har varit störst i södra Sverige.

Regeringen har avsatt medel för marknadsintroduktion av vindkraft, de s.k. pilotpengarna som hittills resulterat i ett antal projekt, bl.a. den havsbaserade vindkraftsparken Lillgrund. Under 2009 fattades beslut om fem projekt, varav två inriktar sig på storskalig vindkraftetablering i fjällmiljö i norra Sverige och två inriktar sig på storskalig vindkraftetablering i skogsmiljö i norra Sverige. Ett projekt inriktar sig på storskalig vindkraftetablering i skogsmiljö i södra Sverige. Härutöver har ett beslut fattats om demonstrationsstöd för en ny typ av vindkraftverk, ett beslut för stärkt samverkan mellan olika aktörer för att stödja utveckling av vindkraftindustri samt beslut för att studera flytande vindkraft och lättare-än-luft teknologi. De projekt som beviljats stöd under perioden 2008 till 2012 beräknas generera totalt 0,95 TWh, vilket kan jämföras med den totala vindkraftsproduktionen 2010 som uppgick till 3,5 TWh. Forskningsprogrammet Vindval som är en del av stödet för marknadsintroduktion för vindkraft har förlängts för perioden 2008–2012. Totalt har 10 forskningsprojekt beviljats stöd samt 4 syntesprojekt som tar ett samlat grepp om vindkraftens effekter på människa, marina miljön, fåglar, fladdermöss och vilt.

Regeringen har även avsatt pengar för stöd till den fysiska planeringen av vindkraft, för snabbare ärendehantering hos länsstyrelser och miljödomstolar samt för kunskapsuppbyggnad, informationsspridning om vindkraften och regionala initiativ av nationellt intresse genom Närverket för vindbruk. Energimyndigheten fick den 21 oktober 2010 i uppdrag (dnr N2010/6565/E) att följa upp de ekonomiska riktade insatserna för vindkraft. Uppdraget redovisades den 1 mars 2011.

Förnybar energi i transportsektorn

Förnybara drivmedel (etanol, FAME och biogas) utgjorde under 2010 ca 5,7 procent av transporterens energianvändning, en ökning med ca 0,3 procentenheter jämfört med föregående år. Användningen av FAME har ökat från 1,9 TWh 2009 till 2,1 TWh 2010 vilket motsvarar en ökning från 2,2 till 2,4 procent. Andelen E85 som tankas i etanolbilar är dock fortsatt relativt låg, ca 60 procent, vilket är samma nivå som under 2009. Detta förklaras främst av det högre

priset på etanol under året. Användning av etanol har börjat plana ut och legat på 2,7 procent både 2009 och 2010. Användning av biogas har ökat betydligt från 0,4 TWh 2009 till 0,6 TWh 2010 vilket motsvarar en ökning från 0,5 till 0,7 procent av den totala drivmedelsförbrukningen. Enligt Energimyndighetens kortsiktsprognos i augusti 2011 väntas den förnybara energin utgöra 10 procent av transportsektorns energianvändning år 2012.

Analys och slutsatser

Enligt förnybartdirektivet ska andelen förnybar energi i Sverige uppgå till 49 procent till 2020. Bedömningen är att Sverige har goda förutsättningar att nå detta mål.

Enligt regeringens bedömning fungerar elcertifikatsystemet väl. Aktörerna på elcertifikatmarknaden har anpassat sig till systemet och en omfattande utbyggnad av förnybar elproduktion sker och planeras. Under det gångna året har regeringen tagit initiativ till flera ändringar i elcertifikatsystemet. Den hittillsvarande ökningen av elproduktionen inom ramen för systemet ligger i linje med de mål som har satts upp. Vid utgången av 2012, och även 2014, kommer vissa äldre produktionsanläggningar att fasas ut ur elcertifikatsystemet. Regeringen bedömer att denna utfasning skapar ett utrymme för nya anläggningar inom ramen för systemet och att det därmed, såsom beslutats, finns förutsättningar att höja ambitionen i detta stöd till förnybar elproduktion.

Regeringen bedömning i propositionen *En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en gemensam elcertifikatsmarknad* (2010/11:155) är att någon reglering av elcertifikatspriserna inte bör genomföras. En elcertifikatsmarknad som är gemensam med Norge bedöms minska riskerna för höga elcertifikatspriser. Däremot bör informationen till marknadens aktörer och konsumenter förbättras ytterligare, eftersom den är av central betydelse för marknadens funktionssätt.

Sammantaget anser regeringen att systemet är ett effektivt styrmedel för att nå uppställda mål för produktionen av förnybar el.

Vindkraften har en stor outnyttjad potential i Sverige och regeringen bedömer att det kommer att krävas en omfattande utbyggnad av vindkraften för att nå de mål som uppställts

inom ramen för elcertifikatsystemet. Planeringsramen för vindkraft är ett sätt för regeringen att ytterligare synliggöra behovet av att skapa planmässiga förutsättningar för vindkraften. Det är angeläget att samtliga berörda centrala myndigheter, länsstyrelser och kommuner tar ett tydligt ansvar i arbetet med att skapa sådana planmässiga förutsättningar. Vindkraft byggs ofta ut i glest befolkade landsbygdsområden, och kan därför bli ett betydelsefullt bidrag till den lokala ekonomin, exempelvis genom nya arbetstillfällen och en mer differentierad ekonomi.

Utbyggnadstakten i den svenska vindkraften steg kraftigt under 2010. Vindkraftsproduktionen ökade med 40 procent jämfört med 2009, från 2,5 till 3,5 TWh. Den reformering av regelverket för prövning av uppförande av vindkraft som genomfördes under 2009, syftade till att utbyggnaden av vindkraft underlättas utan att kraven på en rättssäker och noggrann handläggning minskar.

Ett exempel är att den onödiga dubbelprövningen avskaffats, genom att kraven på detaljplan och bygglov i huvudsak har tagits bort i det fall uppförandet av ett vindkraftverk fått tillstånd enligt miljöbalken. För att säkerställa ett långtgående kommunalt inflytande över användningen av mark och vatten har det införts en regel om att tillstånd till uppförande av en vindkraftsanläggning endast får ges om kommunen har tillstyrkt det. Fortfarande får dock regeringen tillåta en anläggning för vindkraft om det från nationell synpunkt är synnerligen angeläget att verksamheten kommer till stånd.

I början på 2010 lanserades webbplatsen Vindlov.se som har inrättats på uppdrag av regeringen. Syftet med webbplatsen är att ta ett helhetsgrepp på tillståndsprocessen för vindkraftverk. Webbplatsen har tagits fram i samarbete med omkring 20 myndigheter och organisationer. Samordnande myndighet för projektet är Energimyndigheten. I oktober 2010 tilldelades Vindlov.se EPiServer Awards 2010 i kategorin Bästa webb offentlig sektor.

Energimyndigheten har fått i uppdrag i sitt regleringsbrev att i samråd med berörda myndigheter årligen följa upp tillståndsprocesser för anläggningar som producerar förnybar el. Myndigheten ska i den uppföljningen identifiera eventuella brister samt föreslå åtgärder för att effektivisera processerna. Första redovisningen

ska lämnas till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) hösten 2011 (dnr N2011/5176/E). Regeringens bedömning är att tillståndprocesserna för både ny energiproduktion och kraftnät måste fortsätta att förenklas och förkortas.

Resultaten av avsatta medel för marknadsintroduktion av vindkraft, det s.k. pilotprojektstödet, kan nu ses. Utan detta stöd hade investeringsbeslut inte tagits, vilket hade försenat en större utbyggnad av vindkraft. Värdefull kunskap har tagits fram inom ramen för delprogrammet Vindval. Energimyndigheten bedömer i rapporten *Uppföljning av pågående riktade insatser för att främja vindkraft* att insatserna inom marknadsintroduktion av vindkraft, i många fall, bidrar med goda erfarenheter och driver marknaden framåt mot en mer kostnadseffektiv och hållbar utbyggnad av nya projekt i Sverige. Myndighetens bedömning är att detta stöd har varit ett riskavlyft och drivit marknaden framåt genom den extra utveckling och kunskapsuppbyggnad som har kunnat åstadkommas.

Regeringen anser att resultaten är goda. Energimyndighetens arbete med bl.a. det nationella nätverket för vindbruk och dess noder, tillsammans med vindkraftsamordnarna och länsstyrelsernas arbete med ökade insatser av tillståndsprövningen respektive Boverkets arbete med bidrag för översiktsplanering, skapar kontinuerligt förbättrade förutsättningar inom ramen för elcertifikatsystemet för en kostnadseffektiv utbyggnad av vindkraft i Sverige. Många mycket goda vindlägen återfinns i områden som har olika former av skydd, t.ex. Natura 2000. Regeringen anser att vindkraft i vissa av dessa områden bör kunna lokaliseras under förutsättning att verksamheten inte skadar livsmiljön eller att bevarandet av arter som avses skyddas på ett betydande sätt försvåras. För att möjliggöra etablering av vindkraft i sådana områden krävs att det finns god kunskap om de arter och miljöer som skyddet avser och kunskap om vindkraftens effekter. Det pågår idag ett omfattande arbete om vindkraftens miljöeffekter inom ramen för projektet Vindval. Dessa studier visar att vindkraftsetableringarnas negativa effekter på miljön hittills varit få och små. Fortsatt forskning kommer att bedrivas inom ramen för Vindval kring vindkraftens påverkan på bl.a. rennäringen. Arbetet bör dock kompletteras med riktade insatser för att för-

bättra kunskapsunderlaget för vindkraftsetablering i skyddade områden. Möjligheter till synergier mellan biologisk mångfald och vindkraft bör också belysas ytterligare. Det finns exempel på att etablering av vindkraft kan påverka naturen positivt. Till exempel vid vindkraftsetablering till havs visar forskning att fiskar kan söka sig till kraftverken eftersom det bildas konstgjorda rev på fundamenten som kraftverken står på. Dessa rev ger både skydd och föda åt fiskarna. Regeringen har därför i regleringsbrevet för Naturvårdsverket gett ett sådant uppdrag till myndigheten i samråd med Energimyndigheten och andra berörda myndigheter. Uppdraget ska redovisas senast den 31 december 2011.

Med anledning av Försvarmaktens beslut den 4 oktober 2010 om s.k. stoppområden runt militära flygplatser har regeringen gett Totalförsvarets forskningsinstitut (FOI) i uppdrag (dnr N2010/8039/E) att i samråd med berörda myndigheter göra en internationell jämförelse i fråga om militär verksamhet och vindkraft. Eventuella föreslagna åtgärder ska syfta till att underlätta vindkraftutbyggnaden i Sverige samtidigt som den militära verksamheten inte påverkas negativt.

Stödet för installation av solceller i offentliga lokaler har tidigare bedömts ha haft en mycket god effekt och ersattes fr.o.m. den 1 juli 2009 av ett nytt statligt stöd för solceller som gäller för installation av alla typer av nätanslutna solcellssystem. Detta stöd syftar till att öka användningen av solcellssystem och antalet aktörer som hanterar sådana system i Sverige samt till att sänka systemkostnaderna. Den externa utvärdering Energimyndigheten låtit göra visar att den förväntade produktionen för de anläggningar som fått medel beviljade under 2009-2011 uppgår till cirka 3,3 GWh/år, vilket skulle innebära att det uppställda målet uppfylls. Systemkostnaderna har dock endast sjunkit i liten omfattning vilket bl.a. förklaras av små volymer på den svenska marknaden och att stödet sedan 2009 även omfattar mindre system som ansluts till småhus som har jämförelsevis högre installationskostnader än större anläggningar.

Energimarknadsinspektionen har fått i uppdrag att utreda frågan om nettodebitering för småskaliga anläggningar som producerar el. Uppdraget har redovisats under hösten 2010 och remissbehandlats. I propositionen *Stärket*

konsumentroll för utvecklad elmarknad och ut hålligt energisystem (prop. 2010/11:153) gör regeringen bedömningen att det bör bli lättare för enskilda att leverera sin egenproducerade förnybara el till nätet samt att ett system med nettodebitering kan underlätta en sådan utveckling. Införandet av ett sådant system bör dock utredas närmare innan regeringen kan ta ställning i frågan.

Användningen av biodrivmedel har utvecklats positivt under året. Sverige var mycket nära att uppnå det indikativa målet om 5,75 procent till 2010.

Vattenkraft är en mycket värdefull tillgång för produktion av förnybar el och spelar en central roll i Sveriges elförsörjning och för att nå EU-målet om förnybar energi till 2020. Den har dessutom viktiga egenskaper då den, till skillnad från annan elproduktion, många gånger är både lagrings- och reglerbar. Detta är mycket viktiga egenskaper, inte minst då en allt större mängd el i framtiden bedöms komma från vindkraft. Det är därför viktigt att främja en god produktionskapacitet i vattenkraftverken.

2.4.7 Energiforskning

Mål

Målet för forskning och innovation inom energiområdet är att bygga upp sådan vetenskaplig och teknisk kunskap och kompetens som behövs för att genom tillämpning av ny teknik och nya tjänster möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt att utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras genom svenskt näringsliv och därmed bidra till hållbar tillväxt och energisystemets omställning och utveckling såväl i Sverige som på andra marknader.

Verksamheten indelas i sex temaområden. Energimyndigheten ska för varje temaområde formulera visioner, mål och prioriteringar avseende vetenskaplig kunskap, teknik-utveckling, kommersialisering, m.m.

Energimyndigheten ska säkerställa att den kunskap som behövs för energisystemets omställning och utveckling finns inom industrin, vid universitet och högskolor och den övriga offentliga sektorn samt tillse att resultat och metoder från energisystemstudier integreras i myndighetens verksamhet.

Energimyndigheten ska vidare främja svenskt näringslivs utveckling och marknadsintroduktion av nya produkter och tjänster som bidrar till omställningen i Sverige och globalt, samt bidra till kommersialisering av resultat genom att stödja projekt som bedöms ha kommersiell potential såväl finansiellt som med affärsutvecklande åtgärder.

Resultat

I det följande redovisas resultaten av den forsknings- och innovationsverksamhet som finansieras helt eller delvis från anslaget 1:5 *Energiforskning* inom utgiftsområde 21 Energi. Dessa medel disponeras i huvudsak av Energimyndigheten.

Under 2010 uppgick beviljade medel för forskning, utveckling och demonstration till totalt 1 332 miljoner kronor, jämfört med 1 239 miljoner kronor under föregående år.

I budgetpropositionen för 2009 aviserade regeringen en satsning på 875 miljoner kronor avseende framför allt demonstration och utveckling av andra generationens biodrivmedel. Efter ett utlysningförfarande valde Energimyndigheten ut fem projekt som ansågs mer än väl uppfylla ställda krav. Fyra av dessa projekt föreslogs beviljas så stora stödbelopp att ett godkännande av Europeiska kommissionen krävdes efter statsstödsprövning. I december 2010 respektive januari 2011 beslutade kommissionen om att godkänna stöden för tre av dessa. Stödet till det fjärde projektet understeg tröskelvärdet för särskild prövning hos kommissionen och har igångsatts. Det femte ärendet anmäldes till kommissionen i januari 2011 och prövning pågår.

Nedan redovisas verksamhet och resultat inom de sex temaområdena samt för affärsutveckling och kommersialisering, energinriktad grundforskning och internationellt forsknings-samarbete.

Temaområde Byggnaden som energisystem

Verksamheten bidrar till en effektivare energianvändning i bebyggelsen samt till ökad användning av uppvärmningssystem baserade på förnybar energi. Insatserna inom detta område bidrar direkt till energieffektiviseringsmålen samt till minskade koldioxidutsläpp och ökad användning av förnybar energi.

Beviljade medel för temaområdet uppgick till 59 miljoner kronor för 2010, vilket är en minskning från 92 mnkr under föregående år. Under 2010 prioriterades följande uppgifter:

- Energi- och resurseffektivt byggande och förvaltning inom programmet CERBOF (Centrum för energi och resurseffektivt byggande och förvaltning). CERBOF syftar till att möjliggöra en effektiv energi-användning i det svenska byggnadsbeståndet. Fokus ligger på forskning och innovation för att möjliggöra renovering av äldre bebyggelse till en låg energianvändning.
- Program Resurseffektiva Kyl- och värmepumpsystem (Effsys) som syftar till att ge förutsättningar för en effektiv energianvändning.
- Studier av samverkan mellan tekniska system, it, information och beteende inom programmen Elanvändning och beteende (ELAN) och Energi, it och Design (EID).
- Energieffektivisering i kulturhistoriska byggnader.

Temaområde Transportsektorn

Forskningen inom detta område handlar främst om förnybara drivmedel och utvecklingen av energieffektivare energiomvandlingssystem och fordon, i första hand för vägtrafiken.

Verksamheten bidrar direkt till uppfyllandet av EU:s bindande mål om 20 procent energieffektivisering, till minskade koldioxidutsläpp, ökad användning av förnybar energi, ett minskat oljeberoende och därmed en tryggare energiförsörjning. Verksamheten bidrar till uppfyllandet av det vägledande målet om 5,75 procent biodrivmedel 2010, samt till det bindande målet om 10 procent förnybar energi i transportsektorn 2020. Verksamheten har även koppling till den långsiktiga prioriteringen om att Sverige 2030 ska ha en fordonsflotta som är oberoende av fossila bränslen.

Beviljade medel till projekt inom temaområdet ökade till 610 miljoner kronor 2010, jämfört med 577 miljoner kronor under föregående år. Höjningen avser främst beslut om stöd till stora anläggningar för andra generationens biodrivmedel. Under 2010 prioriterades följande uppgifter:

- Demonstration och affärsutveckling avseende andra generationens förnybara

drivmedel (främst etanol från skogsråvara och förgasning av biomassa).

- Utveckling och kommersialisering av hybridfordon. Denna verksamhet har intensifierats ytterligare.

Temaområde Bränslebaserade energisystem

Användning av biobränslen bidrar till flera energi- och klimatmål, inte minst målet om en ökad andel förnybar energi. Beviljade medel till projekt inom området minskade något jämfört med föregående år och uppgår till 200 miljoner kronor. Under perioden 2007–2010 prioriterades följande uppgifter:

- Uthållig tillförsel och förädling av biobränsle: ett program som fokuserar på säker, hållbar och kostnadseffektiv tillförsel av biobränslen. Programmet rör förbättrade system för produktion av bränslen från skogs- och jordbruk, hållbarhet och miljö, användning av askor, samt förbättrade system för förädling av fasta biobränslen inklusive bränslekvalitets- och förbränningsaspekter, bioenergens systemfrågor, handel/marknad och standardiseringar.
- Utveckling av effektiva kraftvärmetekniker baserade på biobränslen. Insatserna är inriktade på utvecklingen av system och material för att eftersträva höjt elutbyte

Temaområde Energiintensiv industri

Verksamheten bidrar till energieffektiviseringsmålen samt till minskade koldioxidutsläpp och ökad användning av förnybar energi.

Beviljade medel till området under 2010 uppgick till 111 miljoner kronor vilket är en ökning jämfört med föregående år då det beviljades 74 miljoner kronor. Ett område som prioriterats under 2010 är energieffektivisering i industrins processer. Energimyndigheten har bidragit till finansieringen av en ny massalinje för tillverkning av termomekanisk pappersmassa i Braviken utanför Norrköping. Den nya tekniken provas för första gången i fullskala och hittills har elförbrukningen räknat på årsbasis minskat med 140 GWh.

Temaområde Kraftsystemet

Verksamheten bidrar till EU:s bindande mål om 20 procent förnybar energi 2020. Verksamheten kring vindkraft bidrar till planeringsramen för vindkraft på 30 TWh 2020. Beviljade medel till

projekt inom temaområdet har ökat kontinuerligt under den senaste perioden och uppgick under 2010 till 235 miljoner kronor. Under 2010 har följande områden prioriterats:

- Utvecklingen av ett robust och mer effektivt framtida elnät med hög tillgänglighet, god elkvalitet och hög leveranssäkerhet. Nätet anpassas för en stor andel elproduktion från förnybara energikällor. Utvecklingen av så kallade smarta nät är särskilt prioriterat.
- Utveckling av elproduktionstekniker från flödande energikällor. Insatserna fokuseras på utvecklingsområdena vattenkraft, vindkraft, samt inom nya omvandlingstekniker såsom vågkraftsteknik, energiutvinning från marina strömmar och solcellsteknik.

Temaområde Energisystemstudier

Energisystemstudier ökar kunskapen om energisystemets funktion och förutsättningar för att bygga miljömässigt, ekonomiskt och socialt uthålliga energisystem. Det är därmed en grundförutsättning i allt arbete som syftar till att de energipolitiska målen ska uppnås. Beviljade medel till projekt inom temaområdet uppgick under 2010 till 115 miljoner kronor, vilket är en ökning jämfört med 2009 men ungefär samma nivå som 2008. Verksamhet som prioriterats 2010 är:

- Analys av energipolitiska styrmedel och deras konsekvenser och analys av energimarknadernas funktion.
- Beteenderelaterad energiforskning.

Affärsutveckling och kommersialisering

Arbetet med affärsutveckling och kommersialisering av ny teknik underlättar för det svenska näringslivet att kommersialisera tekniker som bidrar till att Sverige och övriga världen kan ställa om till ett hållbart energisystem. Verksamheten bidrar på så sätt i arbetet med att uppnå klimat- och energimålen.

Under de fem år som Energimyndigheten har arbetat med villkorlån och affärsutvecklingsstöd har 44 bolag beviljats lån.

Med syftet att stimulera kommersiella aktörer att bidra till företagens utveckling genomförs även informationsinsatser till investerare för att förse dem med bättre beslutsunderlag och därmed ökat intresse för investeringar inom energiområdet.

Energiinriktad grundforskning

Energimyndigheten har sedan 2006 ett väl etablerat samarbete med Vetenskapsrådet beträffande energiinriktad grundforskning. För Vetenskapsrådets årliga utlysning finns en principiell överenskommelse mellan Energimyndigheten och Vetenskapsrådet som innebär att utlysningen kompletteras med en energirelevansbilaga och att inkomna ansökningar bedöms även utifrån ett energiperspektiv.

Vid 2010 års utlysning inkom 113 ansökningar med energibilaga. Energimyndigheten beslutade att de 19 högst rankade projekten ska erhålla finansiering från Energimyndigheten med totalt 16,2 mnkr per år för perioden 2011–2013.

Internationellt forskningssamarbete

Under 2010 har Energimyndigheten deltagit och stöttat svenskt deltagande i ett stort antal internationella forskningssamarbeten, främst inom ramen för EU, det nordiska samarbetet och IEA.

I Europaparlamentets och rådets direktiv 2003/87/EG av den 13 oktober 2003 om ett system för handel med utsläppsrätter för växthusgaser inom gemenskapen och om ändring av rådets direktiv 96/61/EG anges i artikel 10a.8 att avkastningen från försäljningen av 300 miljoner utsläppsrätter, NER300 (New Entrants' Reserve), ska finansiera innovativa produktionsanläggningar bl.a. baserade på förnybara energikällor i Europa. Regeringen har genom regeringsbeslut utsett Energimyndigheten som ansvarig för genomförandet. En nationell utlysning har genomförts. Energimyndigheten lämnade den 9 maj 2011 nio ansökningar, som inkommit i NER300-utlysningen, till Europeiska Investeringsbanken. Ansökningarna innehåller svenska demonstrationsprojekt kring bioenergi, vindkraft och smarta nät. Nu väntar en utvärdering av Europeiska Investeringsbanken. EU-kommissionen förväntas fatta beslut om vilka projekt som blir beviljade medel tidigast under hösten 2012. Det är möjligt att få minst ett och maximalt tre projektstöd per land.

Beviljade medel

I tabell 2.6 redovisas antal beslut och beviljade stöd till forskning, utveckling och demon-

stration fördelat på de sex temaområdena. Under 2010 ökade de beviljade beloppen jämfört med 2009, som en följd av Energimyndighetens höjda anslag för denna verksamhet. Den största delen återfinns inom temaområdet transportsektorn vilket förklaras av att de förstärkta anslagen i budgetpropositionen för 2009 i första hand avsåg demonstration av andra generationens biodrivmedel.

Samfinansieringsgraden, dvs. andra aktörers ekonomiska bidrag till de projekt som finansieras med anslag från utgiftsområdet, ökade markant under 2010 eftersom flera av de beviljade stöden avser produkter som är nära ett kommersiellt genombrott.

Av tabell 2.8, som redogör för hur medlen fördelats på olika typer av aktörer, framgår att

andelen medel som gått till företag har ökat under senare året. Även detta förklaras av att den höjda anslagsnivån, vilken möjliggjorde stöd till ett antal större anläggningar som har samfinansierats med företagen. Att företagens andel av beviljade medel blivit större innebär dock inte att beviljade belopp till andra typer av aktörer har blivit mindre.

Tabell 2.6 Stöd till forskning, utveckling och demonstration. Antal beviljade projekt och beviljade medel fördelat på de sex temaområdena 2008–2010

Temaområde	2008		2009		2010	
	Antal	mnkr	antal	mnkr	antal	mnkr
Byggnaden som energisystem	78	92,9	89	92,4	78	59,3
Transportsektorn	129	275	146	577,1	171	610,4
Bränslebaserade energisystem	130	187,3	145	230,2	126	200,4
Energiintensiv industri	56	74,1	65	74,0	58	111,2
Kraftsystemet	73	115,4	78	158,2	87	235,2
Energisystemstudier, övrigt mm	131	116,2	161	107,1	152	115,5
Summa Energimyndigheten	597	860,9	684	1 239,1	672	1332

Tabell 2.7 Samfinansiering av forskning, utveckling och innovation 2008–2010

Temaområde	2008		2009		2010	
	mnkr	procent	mnkr	procent	mnkr	procent
Energimyndigheten	861	51	1239	42	1332	39
Företag/bransch	822	49	1712	58	2063	61
Summa	1 683	100	2 951	100	3395	100

Tabell 2.8 Procentuell fördelning av beviljade medel mellan olika grupper av mottagare

	2008	2009	2010
Företag	24	47	51
Universitet och högskolor	48	33	30
Branschorgan/institut	24	17	16
Offentliga organ/internationellt	4	3	3
Summa procent	100	100	100
Totala medel mnkr	861	1 239	1332

Utvärderingar och uppföljningar

Under 2010 har det liksom tidigare år gjorts ett antal oberoende utvärderingar av Energimyndighetens program.

Programmet Energisystem i vägfordon 2007–2010, delprogram energieffektiva vägfordon har till syfte att bidra till kompetensuppbyggnad för fordonsindustrin genom att finansiera doktorander och stärka relevanta akademiska miljöer. Utvärderingen av programmet visar att det fyller en viktig funktion för kompetensuppbyggnad inom fordonsområdet och att det fungerar särskilt bra som komplement till mer marknadsnära insatser.

Utvärderingen rekommenderar en ökad totalvolym av programmet för att täcka in ytterligare verksamhet. Förbättringspunkter som nämndes var bl.a. fler publiceringar av vetenskapliga artiklar och förkortad ledtid avseende finansieringsbeslut.

Svenskt Hybridfordonscentrum (SHC) är ett nationellt forsknings- och utvecklingscentrum som initierades för fyra år sedan och finansieras till lika delar av högskola, industri och Energimyndigheten. I utvärderingen av SHC anges att forskningen är nationellt betydelsefull vad gäller relevans och vetenskaplig kvalitet. Utvärderingen ger ett 25-tal konkreta rekommendationer för den fortsatta verksamheten. Om dessa följs rekommenderas att verksamhetsomfattningen och Energimyndighetens stöd ökas.

CICERO (Centre for Internal Combustion Engine research Opus), ett förbränningsmotortekniskt kompetenscentrum med inriktning mot överladdning och gasväxling utvärderades i början av 2010. Utvärderarnas rekommendation till Energimyndigheten var att stödet till CICERO skulle avslutas. Energimyndighetens stöd avslutades med anledning av utvärderingen vid utgången av 2010.

Under 2009 och början av 2010 gjordes även på regeringens uppdrag en övergripande utvärdering av insatserna för forskning och innovation inom energiområdet. Utvärderingen låg sedan till grund för regeringens skrivelse *Utvärdering av insatserna för forskning och innovation inom energiområdet* (skr. 2009/10:168), där regeringen gör bedömningen att denna verksamhet motsvarar intentionerna och att den bidrar till målen om en omställning

av energisystemet, ökad kompetens och kunskap samt kommersialisering och övrigt nyttiggörande av resultaten.

Enligt regeringens bedömning är det dock viktigt att Energimyndigheten fortsätter arbetet med att förbättra kvaliteten i de insatser som myndigheten finansierar och verkar för att den kunskap som genereras kommuniceras och används i än högre grad. Regeringen gör i skrivelsen även bedömningen att arbetet med att sätta in insatserna i ett vidare sammanhang bör stärkas.

Antal doktorander, examina m.m.

I tabell 2.9 redovisas antalet finansierade doktorandprojekt och avlagda licentiat och doktorsexamina. Det totala antalet examina som myndigheten medfinansierar fortsätter att öka. Den stora ökningen av verksamma doktorander inom myndighetens finansierade projekt förväntas dessutom inom några år resultera i en mer markant ökning av avlagda licentiat- och doktorsexamina. I tabell 2.10 redovisas även fördelningen uppdelat på män och kvinnor. Tabellen visar bl.a. att antalet kvinnliga licentiat har ökat jämfört med 2009.

Under 2010 var totalt 519 seniora forskare verksamma inom projekt som helt eller till minst 20 procent finansieras av Energimyndigheten. Andelen kvinnor var cirka 18 procent vilket är en minskning jämfört med föregående år då denna andel var 24 procent.

Tabell 2.9 Antal hel- eller delfinansierade licentiat- och doktorsexamina 2008–2010, fördelat på temaområde

Temaområde	2008		2009		2010	
	Dr	Lic	Dr	Lic	Dr	Lic
Byggnaden som energisystem	4	4	13	2	3	2
Transportsektorn	8	4	11	15	12	12
Bränslebaserade energisystem	21	8	8	6	11	2
Energiintensiv industri	10	4	2	4	2	8
Kraftsystemet	15	8	11	25	21	27
Energisystemstudier mm	7	2	3	0	0	2
	65	30	48	52	49	53

Tabell 2.10 Finansierade licentiatier och doktorsexamina 2008–2010 fördelat på kvinnor respektive män, antal och procent

	2008		2009		2010	
	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor
Doktorer, antal	42	23	30	18	31	18
Doktorer, procent	65 %	35 %	62,5 %	37,5 %	62,5 %	37,5 %
Licentiatier, antal	19	11	39	13	35	18
Licentiatier, procent	63 %	37 %	75 %	25 %	66 %	34 %

Analys och slutsatser

Måluppfyllelsen för forskning och innovation inom energiområdet bedöms vara god. Antalet beslut och beviljade medel till forskning, utveckling, demonstration, affärsutveckling och kommersialisering inom energiområdet har ökat även under 2010 och de oberoende granskningarna som genomförts av forskningsprogrammen visar att dessa har hög vetenskaplig kvalitet och relevans. Energimyndigheten fortsätter att fokusera och prioritera verksamheten i enlighet med propositionen *Forskning och ny teknik för framtidens energisystem* (prop. 2005/06:127), vilket utvärderats särskilt under 2010. Att samfinansieringen från näringslivet har ökat markant visar att den FoU som bedrivs är relevant och intressant för företagen att satsa på. Energimyndigheten är numera en väletablerad central aktör vad gäller affärsutveckling och såddfinansiering för nya företag inom områdena förnybar energi och energieffektivisering. Detta område förutspås vara nästa stora globala tillväxtområde. Myndighetens arbete med affärsutveckling och såddfinansiering är en viktig komponent i den innovationsstruktur som är nödvändig för att Sverige ska bibehålla och utveckla sin position som leverantör av världsledande tekniker inom området och som hemnation för näringslivet kring dessa tekniker.

2.4.8 Svenska kraftnäts ekonomiska resultat

Svenska kraftnäts verksamhet är i huvudsak uppdelad på affärsverksamhet och elberedskapsverksamhet. Svenska kraftnäts affärsverksamhet syftar till att på ett affärsmässigt sätt förvalta, driva och utveckla ett kostnadseffektivt, drift-

säkert och miljöanpassat kraftöverföringssystem. Affärsverksamheten finansieras genom nät- och systemavgifter medan elberedskapen är anslagsfinansierad. Elberedskapsverksamheten utgör en mindre del av affärsverkets verksamhet. Vidare finansieras verksamheten rörande elcertifikatsystemet och ursprungsgarantier för el med offentligt rättsliga avgifter som disponeras av Svenska kraftnät.

Svenska kraftnät redovisade en omsättning på 10 547 miljoner kronor 2010, jämfört med 6 851 miljoner kronor 2009. Den högre omsättningen beror främst på högre intäkter som en följd av ökad överföring av el och höjda stamnätsavgifter samt ökade flaskhalsintäkter.

Tabell 2.11 Verksamhetens rörelseintäkter och rörelseresultat fördelat på verksamhetsområden

Miljoner kronor

Verksamhetsområde	Rörelseintäkter		Rörelseresultat	
	2009	2010	2009	2010
Nät	3 148	4 224	256	710
Systemansvar	3 351	5 928	60	41
Telekom ¹			36	27
- Varav externt	69	72	22	25
- Varav internt	54	54	11	5
Naturgas	57	49	3	4
Intressebolag	-	-	31	20
Beredskapsverksamhet	220	267	0	0
Avgiftsbelagd verksamhet	6	7	2	3
Segmentseliminering	-54	-54	-	-
Summa	6 851	10 547	388	805

¹ Telekomverksamheten har utfört tjänster åt Nätverksamheten för 54 (54) miljoner kronor, vilket redovisas som rörelseintäkt för Telekom och motsvarande andel av rörelsekostnaden för Nät.

² Avgiftsbelagd verksamhet avser avgifter för kontoföring av elcertifikat respektive ursprungsgarantier för el samt försörjningstrygghet för naturgas.

Målen för 2010 var att Svenska kraftnät skulle uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag. Svenska kraftnät skulle även ha en skuldsättningsgrad på högst 60 procent och kostnadseffektiviteten enligt beslutade mål vara lika hög som i jämförbara företag.

Kostnadseffektivitet mäts kontinuerligt i jämförande studier med andra motsvarande företag. Under året har en benchmarkingstudie genomförts tillsammans med de norska och finska stamnätsföretagen Statnett och Fingrid. Företagen befinner sig i samma fas som Svenska kraftnät med kraftigt ökande investeringsvolym och stort fokus på projekthantering. I studien har kostnadsnivåer och resursåtgång jämförts. Resultaten visar att Svenska kraftnät inom de flesta områden ligger mellan de jämförda företagen. Inom it-området pekar studien på att Svenska kraftnät konsekvent nyttjar standardprodukter i stället för att egenutveckla system vilket leder till lägre kostnader. Vidare framgår att Svenska kraftnät på kort tid lyckats införa en ny projektstyrningsmodell. Exempel på förbättringsområden är riskhantering och kvalitetssäkring i anläggningsprojekt.

Fördjupningar som grund för förbättringsåtgärder kommer att göras tillsammans med Statnett och Fingrid inom områdena anläggningsförvaltning, nätutveckling, it- och anläggningsprojekt.

Räntabiliteten på justerat eget kapital blev 8,4 procent för 2010 jämfört med 4,3 procent för 2009. Det högre resultatet jämfört med föregående år förklaras främst av högre flaskhalsintäkter och minskade kostnader för motköp av el. Skuldsättningsgraden blev 0,31 (0,33), vilket är i överensstämmelse med målet om högst 0,55. Resultatet för 2010 uppgår till 773 miljoner kronor vilket är 398 miljoner kronor högre än resultatet för 2009. Svenska kraftnäts resultat ska också ses över en flerårsperiod eftersom bl.a. de hydrologiska förhållandena kan få stora genomslag under enskilda år (se vidare tabell 2.11).

Regeringen beslutade den 17 mars 2011 att fastställa bokslutet för Affärsverkskoncernen svenska kraftnät för 2010 och att affärsverkskoncernens resultat för verksamhetsåret 2010 ska disponeras så att 499 miljoner kronor avsätts för utdelning och skattemotsvarighet och att överskottet på 255 miljoner kronor balanseras i ny räkning.

Tabell 2.12 Översikt av de ekonomiska målen 2008–2011

Mått	Mål 2008	Utfall 2008	Mål 2009	Utfall 2009	Mål 2010	Utfall 2010	Mål 2011
Räntabilitet på justerat eget kapital, %	6,0	19,8	6,0	4,3	6,0	8,4	6,0
Skuldsättningsgrad, ggr	0,55	0,28	0,55	0,33	0,60	0,31	0,73

Utfallet för elberedskapsverksamheten, som främst finansierats via anslaget 1:11 *Elberedskap*, uppgick till 267 miljoner kronor jämfört med 220 miljoner kronor för 2009. Medlen avser bl.a. ersättning för att hålla gasturbiner i beredskap, drift och underhåll av strategisk beredskapsmateriel för omedelbara reparationer vid ledningshaverier i stamnät och regionnät och åtgärder i kraftverk för att möjliggöra s.k. ö-drift. Medel har också använts för säkerhetshöjande åtgärder och installation av reservkraft i regionnätsstationer samt för vissa forsknings- och utvecklingsinsatser inom elförsörjnings- och dammsäkerhetsområdena. Under året har även införandet av det samhällsgemensamma radiokommunikations-systemet Rakel i verksamheten fortsatt och

åtgärder bedrivits för att främja införandet av systemet i elbranschen.

2.5 Politikens inriktning

En sammanhållen klimat- och energipolitik

Partiledarna i Allians för Sverige slöt den 5 februari 2009 en överenskommelse om en långsiktig och hållbar energi- och klimatpolitik. Överenskommelsen bygger på underlag från Vetenskapliga rådet, den parlamentariska Klimatberedningen och den dialog som regeringen fört med samhälle och näringsliv kring energi- och klimatfrågorna.

Med överenskommelsen som utgångspunkt överlämnades i mars 2009 två propositioner, som ska ses som en helhet, med förslag om en sammanhållen klimat- och energipolitik. Förslagen, som antogs av riksdagen i juni 2009, innebär en snabb väg ut ur fossilsamhället och kraftfulla utsläppsminskningar av växthusgaser. Därmed lades också grunden för långsiktigt stabila förutsättningar för en utveckling mot ett hållbart energisystem. Kvantifierade klimat- och energipolitiska mål till 2020, tillsammans med konkreta styrmedel för att uppnå dessa mål, bland annat i form av stegvis utvecklade ekonomiska styrmedel beslutades. Handlingsplaner för energieffektivisering, för förnybar energi och ett program för en fossiloberoende transportsektor har också lagts fast.

Energiolitiken syftar till att förena ekologisk hållbarhet, konkurrenskraft och försörjningstrygghet. En satsning på förnybar energi och effektivare energianvändning, samtidigt som förutsättningar skapas för kontrollerade generationsskiften i den svenska kärnkraften, stärker svensk försörjningstrygghet och konkurrenskraft och ger svensk forskning och företagande en viktig roll i den globala omställningen till en kolsnål ekonomi

Visionen är att Sverige 2050 ska ha en hållbar och resurseffektiv energiförsörjning och inga nettoutsläpp av växthusgaser i atmosfären. Inom energiområdet finns tre långsiktiga prioriteringar: användningen av fossila bränslen för uppvärmning ska avvecklas till 2020, Sveriges fordonsflotta bör vara oberoende av fossila bränslen 2030 och ett tredje ben bör utvecklas för elförsörjningen för att minska beroendet av kärnkraft och vattenkraft och därmed öka försörjningstryggheten. För att åstadkomma det senare måste ny, förnybar kraftproduktion svara för en betydande del av elproduktionen.

Ständigt ändrade spelregler leder till oförutsägbarhet, otrygghet och uteblivna investeringar, vilket i sin tur leder till höga energipriser och att den nödvändiga klimatomställningen uteblir. Svenska företag och konsumenterna måste kunna lita på att det finns en trygg energiförsörjning. Det förutsätter att energibolagen får långsiktiga spelregler och stabila villkor för sin verksamhet.

Med Alliansens politik kommer Sverige att få ett överskott av el med mycket små utsläpp av växthusgaser. Det kommer att hålla nere de svenska elpriserna samtidigt som ökad export av

el från Sverige till Europa ersätter kolkraft och minskar utsläppen av växthusgaser.

Regeringen vill skapa en gemensam nordisk och europeisk elmarknad där konsumenterna kan köpa el från flera producenter i syfte att öka försörjningstryggheten och konkurrensen på elmarknaden. Det kräver fler förbindelser med omvärlden.

Energiolitiska mål till 2020

Utifrån propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik* (prop. 2008/09:163) har riksdagen beslutat att andelen förnybar energi år 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Andelen förnybar energi i transportsektorn ska 2020 vara minst 10 procent. Ett mål om 20 procent effektivare energianvändning till 2020 har också beslutats. En utökad produktion av vindkraft och ökad användning av bioenergi från jord- och skogsbruket är en förutsättning för att Sverige ska kunna uppfylla målsättningarna avseende andelen förnybar energi till 2020, inte minst för ambitionshöjningen för förnybar elproduktion. En fortsatt hög tillväxt i skogen är viktig för att säkerställa ett ökat hållbart uttag av biomassa. Även biodrivmedel kommer att stå för en större del av bränsleanvändningen inom transportsektorn.

Miljöskatter och andra ekonomiska styrmedel är centrala för att målen på klimat- och energiområdet ska kunna nås. Väl avvägda ekonomiska styrmedel syftar till att uppnå målen på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt.

Regeringens satsningar fokuserar på kostnads-effektiva åtgärder för att minska utsläppen av växthusgaser, insatser för energieffektivisering och ökad andel förnybar energi samt åtgärder för att anpassa Sverige till de effekter som följer av ett varmare klimat.

I klimatpropositionen presenterades en samlad strategi för skatteändringar på energi- och miljöområdet som träder i kraft 2011, 2013 och 2015. En kontrollstation för att analysera energibalans, kostnader och klimatpåverkan ska genomföras 2015. Regeringens bedömning är att koldioxidskatten inte behöver höjas under perioden 2011–2014 utöver den årliga justeringen med konsumentprisindex.

Ett program för energieffektivisering under åren 2010–2014, om sammanlagt 1 500 miljoner kronor, lades fast i budgetpropositionen för 2010. I syfte att skapa goda förutsättningar för

ett effektivt genomförande av regeringens politik ökades samtidigt Energimyndighetens förvaltningsanslag med 80 miljoner kronor per år.

I denna budgetproposition föreslås att regeringens insatser för energieffektivisering förlängs under 2013 och 2014. Regeringen bedömer att det är angeläget att bidra med fortsatt finansiering till bl.a. den kommunala energi- och klimatrådgivningen, stöd för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik, insatser för genomförande av EU-direktiv inom energieffektiviseringsområdet och för marknadskontroll. För detta ändamål tillförs 220 miljoner kronor per år under perioden 2013–2014.

Regeringen föreslår i denna proposition en förstärkning av insatserna för kommersialisering, utveckling och demonstration inom energiområdet för att möjliggöra långsiktiga satsningar såsom större demonstrationsanläggningar samt stärkt svenskt deltagande i EU:s strategiska energiteknikplan (SET-planen). För detta ändamål föreslås anslaget 1:5 *Energiforskning* tillföras 82 miljoner kronor 2013, 82 miljoner kronor 2014 samt 52 miljoner kronor 2015.

Regeringen anser att kunskapen om smarta elnät bör öka bland berörda aktörer och i samhället i stort. Samverkan mellan olika aktörer för utvecklingen av smarta elnät bör stärkas. Det finns därför behov av att skapa en kunskapsplattform för att hålla samman och sprida relevanta kunskaper om forskning, utveckling och demonstration inom smarta elnät till alla intressenter. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 10 miljoner kronor per år under åren 2012–2014.

Regeringen föreslår i denna proposition att anslaget för energiteknik tillförs 60 miljoner kronor per år under 2012 och 2013 för att förlänga stödet för utökad produktion, distribution och användning av biogas och andra förnybara gaser.

Regeringen föreslår även att insatserna för nätverket för vindbruk som arbetar med informations spridning och kunskapsuppbyggnad om vindkraft ska förlängas. Regeringen föreslår att 15 miljoner kronor per år tillförs för detta ändamål för perioden 2012–2015.

Regeringen föreslår att Energimyndighetens förvaltningsanslag ökas med 17 miljoner kronor för att finansiera nya uppgifter vid myndigheten som följer av genomförandet av EU:s förnybartdirektiv, inklusive hållbarhetskriterier, samt utökade arbetsuppgifter inom området för internationella klimatinsatser. Energimyndighetens förvaltningsanslag tillförs även 7 miljoner kronor för myndighetens uppgifter inom energiberedskapsområdet vad gäller bl.a. omvärldsbevakning, analys samt utveckling och samordning av samhällets krisberedskapsförmåga.

Regeringen föreslår att Energimarknadsinspektionen tillförs 5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 för att finansiera tillkommande arbetsuppgifter vid myndigheten som följer av den mellan rådet och Europaparlamentet nyligen överenskomna EU-förordningen om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi. Tillskottet ska även finansiera tillkommande tillsynsuppgifter vid Energimarknadsinspektionen med anledning av EU:s s.k. tredje inremarknadspaket för el- och gasmarknaderna.

Regeringens insatser för en fossiloberoende fordonsflotta fortsätter.

Ett internationellt perspektiv

Den europeiska dimensionen är en viktig utgångspunkt för den svenska energi- och klimatpolitiken. Regeringen har varit mycket aktiv och pådrivande för att nå gemensamma mål för den Europeiska unionen och i processen för att uppnå en bred global klimatöverenskommelse.

EU:s stats- och regeringschefer antog i mars 2007 en handlingsplan som omfattar bl.a. mål om att minska utsläppen av växthusgaser i unionen med 20 procent till 2020 jämfört med 1990. Under förutsättning att andra industriländer förbinder sig till jämförbara minskningar och att utvecklingsländer åtar sig tillräckliga åtgärder, avser EU att minska sina utsläpp med 30 procent under samma period. Samtidigt antogs bindande mål om att andelen förnybar energi 2020 ska uppgå till 20 procent av all energianvändning i EU och att förnybara drivmedel ska svara för minst 10 procent av all konsumtion av bensin och diesel i transportsektorn. Beslutet innefattar också en målsättning om att gå mot 20 procent effektivare energianvändning jämfört med prognoser för 2020.

I syfte att kunna leva upp till dessa s.k. 20-20-20 mål antog Europeiska rådet också en

omfattande energihandlingsplan för åren 2007–2009. Under denna period lade kommissionen fram konkreta lagförslag i syfte att nå handlingsplanens målsättningar. Det gällde framför allt det s.k. tredje inreklamspaketet för el och gas, klimat- och energipaketet där direktivet för främjande av förnybar energi ingår samt den strategiska energiöversynen om försörjningstrygghet. Under våren 2011 antogs en ny energistrategi för åren 2011–2020 som ska bygga vidare på 2007 års energistrategi. Denna kommer att bli vägledande för EU:s energipolitik och ligger till grund för de förslag som kommissionen utarbetar. Som ett led att nå EU:s energieffektiviseringsmål för 2020 presenterade kommissionen i juni 2011 ett förslag till ett nytt omfattande direktiv om energieffektivitet.

I juni 2011 undertecknades ett avtal om att etablera en gemensam elcertifikatsmarknad mellan Sverige och Norge som planeras starta den 1 januari 2012. En gemensam elcertifikatsmarknad kan ge fördelar för båda länderna i arbetet med att möta klimatkrisen och stärka försörjningstryggheten. Regeringen överlämnade i juli en proposition till riksdagen där avtalet om en gemensam elcertifikatsmarknad föreslås godkännas (prop. 2010/11:155). I propositionen föreslås också en ny enklare lag om elcertifikat som syftar till att göra den mer lättöverskådlig och tydlig.

Utvecklingen av Sveriges internationella insatser på energiområdet bör bl.a. ske mot bakgrund av utfallet vid FN:s klimatomöte i Köpenhamn i december 2009. Sveriges möjligheter att påverka utvecklingen så att de klimatpolitiska målen nås är dels direkt i de internationella klimatförhandlingarna genom EU, inom EU i andra sammanhang men också genom bilateralt och annat samarbete med andra länder och i olika särskilda fora. Sverige bör utveckla prioriterade sakfrågor i dialog med andra parter i syfte att bidra till klimatpolitiska mål men också i syfte att öka sannolikheten för framgång i de internationella klimatförhandlingarna. Svenska styrkeområden är bl.a. insatser för att främja utveckling, demonstration, marknadsintroduktion och spridning av ny hållbar energiteknik, med fokus på förnybar energi och energieffektiv teknik.

Sverige deltar i energisamarbete bilateralt, inom ramen för Internationella energibyran (IEA), samt är medlem i International

Renewable Energy Agency (IRENA) som formellt etablerades i april 2011 och vars verksamhet är under uppbyggnad. Merparten av detta samarbete fokuserar på förnybar energi. Sverige bör utveckla sitt internationella samarbete på energieffektiviseringsområdet, bl.a. genom deltagande i forum där fler länder, såväl industriländer som utvecklingsländer, deltar.

Sverige deltar även i det nyligen inrättade forumet Clean Energy Ministerial som bygger vidare på det högnivåforum om klimat och energi (Major Economies Forum on Clean Energy and Climate) som initierats av USA:s president Obama. Initiativet syftar till att påskynda omställningen till ren energi och att Sverige blivit inbjudet är ett erkännande av den ledande roll som Sverige har vad gäller förnybar energi, energieffektivisering och klimatfrågor. Inom ramen för CEM deltar Sverige särskilt aktivt i initiativ som syftar till att påskynda marknadsutvecklingen för energieffektiva produkter (SEAD), och kring utvecklingen av smarta elnät (ISGAN). Inom ramen för SEAD-initiativet bidrar Sverige med finansiellt stöd i ett initialt skede. Det internationella samarbetet kring energieffektiva produkter bedöms öka i takt med utvecklingen av globala produktmarknader. Särskilt viktiga är insatser för utveckling av gemensamma standarder för testning av produkter.

Inom de regionala strukturfondsprogrammen finns möjligheter att finansiera insatser på energiområdet. Från 2007 till och med den 31 december 2010 uppgår beslut om medel från Europeiska regionala utvecklingsfonden i de åtta regionala strukturfondsprogrammen till mer än 160 miljoner kronor (EU-medel och nationell offentlig medfinansiering) till projekt främst inom förnybar energi och energieffektivitet.

Regeringen har också ytterligare stärkt det internationella samarbetet på energiteknikområdet genom att ingå bilaterala avtal med en rad strategiskt viktiga länder. Det gäller i huvudsak USA men även Kina, Ryssland, Indien och Brasilien, länder med ett växande behov av hållbara energilösningar för att motverka det globala klimathotet och stärka försörjningstryggheten. I samtliga av dessa länder bedöms affärspotentialen för svenska energiteknikföretag vara mycket lovande. De bilaterala avtal som undertecknats och de fortlöpande kontakter som sker med ländernas

regeringar anses utgöra ett värdefullt stöd till de svenska aktörer som vill in på dessa marknader.

Effektiva energimarknader

Elmarknaden

Målet för elmarknadspolitiken är att åstadkomma en effektiv elmarknad med väl fungerande konkurrens som ger en säker tillgång på el till internationellt konkurrenskraftiga priser. Målet innebär en strävan mot en väl fungerande marknad med effektivt utnyttjande av resurser och effektiv prisbildning. En nordisk elmarknad är nödvändig för ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser i Norden. Flaskhalsar i det nordiska elnätet och mellan Norden och kontinenten ska byggas bort.

Att elnätsföretagen bedriver en effektiv verksamhet har en stor betydelse för den konkurrensutsatta elmarknaden eftersom dessa företag äger och förvaltar elnätet och därigenom har ansvar för att den nödvändiga infrastrukturen fungerar. Vidare har elnätsföretagen bl.a. till huvuduppgift att ansluta kunder, mäta överförd el och rapportera resultatet till elhandelsföretag, elproducenter och konsumenter. Ett effektivt regelverk för, och kontinuerlig tillsyn av, denna nätverksamhet är nödvändig för en fungerande elmarknad.

I en väl fungerande elmarknad är det nödvändigt att kundernas ställning är definierad och stark. I juni 2011 antog riksdagen propositionen *Tredje inreklamningspaketet för el och naturgas* där det finns bestämmelser som stärker konsumentens ställning på elmarknaden angående bl.a. vilka uppgifter som ska ingå i ett el- och elnätsavtal och rätt till information vid avtalsändringar.

I syfte att fortsätta det viktiga arbetet med att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden presenterade regeringen i juni 2011 propositionen *Stärkt konsumentroll för utvecklad elmarknad och uthålligt energisystem*. Propositionen innehåller förslag och bedömningar om inriktning på fortsatt arbete i syfte att underlätta för elkonsumenter att anpassa sin elförbrukning till aktuella elpriser, att effektivisera sin elförbrukning, att producera sin egen förnybara el och att ladda sitt elfordon. En viktig grundförutsättning för aktiva elkonsumenter är timmätning av

elförbrukningen. I propositionen redovisar regeringen därför ett förslag på inriktning för införande av timmätning av elförbrukningen för fler elkonsumenter. I propositionen görs även bedömningen att Sverige bör dra nytta av de möjligheter som skapas av utvecklingen av smarta elnät och att en handlingsplan därför bör tas fram för hela Sverige. Regeringen bedömer även att en omotiverat högre prisnivå i avtal för kunder som anvisats en elleverantör jämfört med avtal för kunder som gjort ett aktivt val inte bör få förekomma på elmarknaden. Propositionen innehåller även åtgärder för att främja en utveckling av marknaden för energitjänster, vilket underlättar energibesparingar och kan ge lägre elräkningar för slutkonsumenter. De riktlinjer som propositionen innehåller utgör en grund för regeringens fortsatta arbete för att stärka konsumenternas ställning på elmarknaden genom lagförslag och andra åtgärder.

I propositionen *En ny lag om elcertifikat – enklare regler och en gemensam elcertifikatsmarknad* (prop. 2010/11:155) har regeringen gjort bedömningen att det även finns behov av ökade informationsinsatser gentemot elkonsumenterna gällande elcertifikatssystemet. Regeringen avser därför att ge Energimyndigheten i uppdrag att utreda förutsättningarna för, att genom ett krav på särredovisning av elcertifikatskostnaden på elkonsumenternas faktura, öka konsumenternas kunskap och medvetenhet om elcertifikatssystemet och om konsumentens eget bidrag till detta system.

Regeringen har under våren 2011 förhandlat om en ny EU-förordning för handel på el- och gasmarknaderna som syftar till att tillförsäkra marknadsintegritet och transparens samt att stävja marknadsmissbruk där också kopplingen mellan fysisk handel och handel med finansiella instrument beaktas.

En väl fungerande nordisk elmarknad ger Norden konkurrensfördelar och skapar bättre förutsättningar för energitillförsel, miljö och tillväxt. Inom Norden pågår för närvarande genomförandet av fem prioriterade överföringsförbindelser som avsevärt kommer att stärka överföringskapaciteten. Ett av dessa projekt, en ny elförbindelse mellan Sverige och Finland (FennoSkan2), planeras att färdigställas i slutet av 2011. På detta sätt förbättras förutsättningarna för ett effektivt utnyttjande av gemensamma produktionsresurser i Norden,

vilket stimulerar till en ökad konkurrens. Den planerade utbyggnaden av vindkraftsparker kräver också förstärkningar i stamnätet.

Konkurrensen och effektiviteten på den nordiska elmarknaden bör fortsatt utvecklas. Regeringen har under 2008 tagit initiativ till att fördjupa och utveckla samarbetet på elmarknadsområdet mellan de nordiska länderna, bl.a. genom att besluta om en nordisk färdplan som fokuserar på ytterligare harmonisering och integrering av elmarknaden. Detta arbete fortgår och målsättningen med arbetet är att en gemensam nordisk slutkundsmarknad ska införas under 2015.

Den nordiska marknaden har länge utgjort en föregångare i arbetet med att skapa en integrerad europeisk elmarknad. Sverige hör till de länder som nu är pådrivande för att vidareutveckla elmarknaden inom EU i syfte att skapa en effektiv integrerad marknad.

Regeringen beslutade i juni 2011 att tillsätta en särskild utredare för att se över de statliga insatserna för dammsäkerhet för att de bättre ska motsvara de krav på säkerhet som samhället i dag måste ställa. Utredaren ska redovisa sitt uppdrag senast den 30 juni 2012.

Hösten 2010 beslutade förvaltningsrätten om en tvångsförvaltning av elnätsföretaget Ekfors kraft AB enligt lagen (2004:875) om särskild förvaltning av vissa elektriska anläggningar. I ändringsbudgeten för 2011 tilldelades Energimarknadsinspektionen ett extra anslag om 14 miljoner kronor för att utföra denna uppgift. Tvångsförvaltningen pågår fortfarande.

Naturgasmarknaden

Naturgasen, som är ett fossilt och ändligt bränsle, kan ha betydelse under en omställningsperiod, främst i anläggningar inom industrin och för högeffektiv kraftvärme. Sådana anläggningar omfattas av det europeiska systemet för handel med utsläppsrätter, ETS. Infrastruktur för naturgas kan därmed utvecklas på kommersiella villkor. Några planer på en utvidgad storskalig utbyggnad av naturgas till hushåll och företag är inte aktuella i Sverige. Regeringens presenterade klimat- och energipolitik kommer ytterligare att begränsa de fossila bränslenas konkurrenskraft.

Värmemarknaden

Värmemarknadspolitiken ska fortsatt bygga på fungerande konkurrens mellan olika uppvärmningsformer. Användningen av fossila

bränslen för uppvärmning kommer att avvecklas till 2020. Fjärrvärmens skapar förutsättningar att utnyttja samhällets energiresurser så effektivt som möjligt, genom användning av spillvärme, högeffektiv kraftvärme och bränsleresurser som annars inte kan tas tillvara.

En ny fjärrvärmelag trädde i kraft den 1 juli 2008. Därmed stärks fjärrvärmekundens ställning och insynen i fjärrvärmeföretagen ökar.

Utredningen om tredjepartstillträde till fjärrvärmenäten lämnade i april betänkandet *Fjärrvärme i konkurrens* som för närvarande remissbehandlas. I betänkandet föreslås en ny fjärrvärmelag som ska ge en tillträdesrätt för en tredje part till fjärrvärmenäten. Vidare föreslås att en prisreglering införs på distributionen av fjärrvärme som utgör ett naturligt monopol. Syftet är att ytterligare stärka fjärrvärmekundernas ställning samt åstadkomma en effektivare värmemarknad med lägre fjärrvärmepriser och en förbättrad miljö. Efter att remissbehandlingen har avslutats avser regeringen utvärdera utredningens förslag.

Energieffektivisering

Ett övergripande mål om 20 procent effektivare energianvändning till 2020 har beslutats av riksdagen. Målet uttrycks som ett sektorsövergripande mål om minskad energiintensitet om 20 procent mellan 2008 och 2020. Regeringens målsättning är också att bryta sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökad användning av energi och råvaror. Ett effektivt utnyttjande av resurser, inklusive energi, utgör grunden för ekonomisk tillväxt och en hållbar utveckling. Att effektivisera användningen av energi är ett viktigt medel för att minska belastning på klimat och miljö. Det bidrar även till ökad konkurrenskraft för svenskt näringsliv och en tryggare energiförsörjning. Olika energikällor och olika energibärare har i det sammanhanget olika betydelse. Besparing av en kilowattimme el från kolkondenskraft är mer värt än besparing av en kilowattimme fjärrvärme från industriell spillvärme eller från en solfångare.

Det är regeringens uppfattning att en framgångsrik politik för energieffektivisering kännetecknas av att miljontals beslutsfattare inom samtliga sektorer och i olika situationer dagligen, integrerat med andra beslut, även

beaktar möjligheter till energieffektivisering. Generellt verkande ekonomiska styrmedel såsom energiskatter, koldioxidskatter och utsläppshandel ger incitament till energieffektivisering genom prissignaler. Inom vissa sektorer och delsektorer, särskilt de där utgifter för energi står för en mindre del av de totala utgifterna, fungerar prissignaler sämre av olika skäl och kompletterande incitament för energieffektiviseringsåtgärder ges genom regleringar, t.ex. minimikrav på energiprestanda för energirelaterade produkter och byggnader. Regeringen har i den första nationella handlingsplanen för energieffektivisering, som presenterades i propositionen En sammanhållen klimat- och energipolitik, bedömt att statens insatser för att stimulera effektivare energianvändning, vid sidan av generella ekonomiska styrmedel och reglering, framför allt bör inriktas på undanröjande av informations- och kunskapsbrister hos olika aktörer.

Insatserna för energieffektivisering omfattar den offentliga sektorn, hushålls-, industri-, service- och transportsektorerna samt de areella näringarna. Sedan lång tid finansieras regionala och lokala insatser för energieffektivisering (anslag 1:2) samt insatser för uthållig energianvändning (anslag 1:3). Under perioden 2010–2014 pågår dessutom ett femårigt energieffektiviseringsprogram omfattande 300 miljoner kronor per år (anslag 1:11).

EU-direktiven om främjande av förnybar energi respektive byggnaders energiprestanda ställer krav på informations- och rådgivningsinsatser till hushåll och fastighetsägare m.fl. För att möta dessa krav, och samtidigt förstärka insatserna för att undanröja informations- och kunskapsbrister i hela landet, bedömer regeringen att den kommunala energi- och klimatrådgivningen bör utvecklas. Rådgivningen bör, utöver vad som redan ingår, även förmedla lokalt och regionalt anpassad kunskap om användning av förnybar energi samt om värme- och luftkonditioneringssystem. Det statliga stödet till den kommunala energi- och klimatrådgivningen ökar genom en omprioritering av medel inom anslag 1:2 *Lokala och regionala insatser för energieffektivisering m.m.*

Genom att välja produkter med hög eller mycket hög energiprestanda kan konsumenterna minska sin energianvändning. Under våren har lagen om ekodesign ändrats så att minimikrav på energiprestanda kan ställas även på produkter

som inte själva använder energi. Vidare har en ny lag om märkning av energirelaterade produkter trätt i kraft. Produktkrav och märkning tas fram för allt fler produkter. I takt med detta ökar behovet av marknadskontroll och tester av produkter. De flesta produkter säljs på internationella marknader, varför det internationella samarbetet kring energieffektiva produkter bedöms öka. Särskilt viktiga är insatser för utveckling av gemensamma standarder för testning av produkter. Insatser för marknadskontroll och produkttestning ges ökade resurser genom en omprioritering av medel inom anslag 1:3 *Insatser för uthållig energianvändning*. Regeringen bedömer att det är angeläget att bidra med fortsatt finansiering av stöden för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik och insatser för genomförande av EU-direktiv inom energieffektiviseringsområdet samt internationellt samarbete. För dessa ändamål tillförs 80 miljoner kronor per år 2013–2014 till anslaget 1:3 *Insatser för en uthållig energianvändning*.

Förslag till åtgärder för att öka energieffektiviteten i byggnader bereds för närvarande inom Regeringskansliet och regeringen avser återkomma med förslag till riksdagen i en särskild proposition under 2012.

Ytterligare åtgärder för att öka energieffektiviteten i det svenska samhället kan komma att införas som följd av kommissionens förslag till ett nytt direktiv om energieffektivitet. Som ett första steg för ytterligare åtgärder har regeringen uppdragit åt Energimyndigheten att i samråd med Energimarknadsinspektionen utreda konsekvenser av olika sätt att utforma ett system för vita certifikat i Sverige.

Förnybar energi

Andelen förnybar energi 2020 ska vara minst 50 procent av den totala energianvändningen. Andelen förnybar energi i transportsektorn ska 2020 vara minst 10 procent.

För att nå det övergripande målet har ambitionen för elcertifikatsystemet för förnybar elproduktion höjts. Det tidigare målet för ny förnybar el (dvs. att åstadkomma en ökning med 17 TWh mellan åren 2002–2016) har reviderats, ett nytt mål om en ökning med 25 TWh till år 2020 har beslutats av riksdagen.

En nationell planeringsram för vindkraft har fastställts till motsvarande en årlig produktionskapacitet om 30 TWh 2020, varav 20 TWh på land och 10 TWh till havs.

För att nå det mål som ställts upp inom ramen för elcertifikatsystemet om 25 TWh förnybar el till 2020, jämfört med 2002 års nivå, bedöms det komma att krävas en omfattande utbyggnad av vindkraften.

Sveriges elproduktion står i dag i huvudsak på två ben, vattenkraft och kärnkraft, och är därmed nära nog koldioxidfri. Ur försörjnings-trygghetssynpunkt är det positivt att systemet med elcertifikat leder till att det utvecklas kompletterande ben som består av biokraftvärme och efter hand också av betydande mängder vindkraft.

Vattenkraften är en värdefull tillgång för produktion av förnybar el och kommer även i framtiden att spela en central roll för Sveriges elförsörjning. Att bibehålla en hög produktion av vattenkraft samtidigt som fastställda miljö kvalitetsmål och ingångna gemenskapsrättsliga åtaganden uppfylls, är en viktig del i arbetet med att motverka klimatförändringar och är en nödvändig förutsättning för att uppnå de mål för förnybar energi som ställts upp inom EU. Nationalälvarna, och övriga i miljöbalken angivna älvsträckor, ska fortsatt skyddas från utbyggnad.

Det är av stor vikt att produktionen av förnybar el kan öka i enlighet med uppställda mål. Förenklingar avseende nätanslutning av anläggningar för förnybar elproduktion behöver därför fortsätta att genomföras. Regeringen bedömer att det är angeläget att årligen följa upp tillståndprocesser för etablering av ny förnybar elproduktion samt att göra en översyn av processerna för nätanslutning, nätförstärkning respektive nätutbyggnad till följd av den höjda ambitionen för elcertifikatsystemet. Tillståndprocesserna för både ny energiproduktion och kraftnät måste fortsätta att förenklas och förkortas.

Regeringens bedömning är vidare att informationsinsatser om vindkraft är nödvändiga för att bidra till ökad acceptans. Regeringens bedömning är att Nätverket för vindbruk som etablerades 2008 är ett effektivt sätt att sprida information och etablera kontakter mellan olika aktörer inom vindkraftsområdet som annars inte skulle ske. Ett sätt är att genom projektmedel kunna fånga aktuella frågor och omhänderta de

behov som uppstår. Nätverket bidrar även till att stärka och öka samarbetet mellan underleverantörer till vindkraftsindustrin. Planerings- och tillståndsfrågor, utbildnings- och kompetensfrågor, samt drift- och underhållsfrågor är också viktiga frågor inom Nätverket för vindbruk. Vindkraftssektorn är på väg in i en mognadsfas och det finns stora utbyggnadsplaner som främjas genom elcertifikatsystemet. Det är dock motiverat att fortsätta med nätverksinsatser och regeringen föreslår därför i denna proposition en förlängd satsning på Nätverket för vindbruk med fyra år t.o.m. 2015.

För att säkerställa att förnybara drivmedel uppfyller grundläggande krav på miljömässig hållbarhet och för att undvika biodrivmedel som ger upphov till stora utsläpp av växthusgaser, har gemensamma europeiska hållbarhetskriterier för biodrivmedel tagits fram. Regeringen har aktivt deltagit i detta arbete och verkat för att dessa hållbarhetskriterier ska vara ändamålsenliga, icke – protektionistiska och inte leda till snedvridna konkurrensförhållanden mellan biomassans olika användningsområden. Kriterierna avseende klimatnyttan för biodrivmedel kommer successivt att skärpas.

Som en följd av Europaparlamentets och rådets direktiv 98/70/EG av den 13 oktober 1998 om kvaliteten på bensin och dieselbränslen och om ändring av rådets direktiv 93/12/EG har den högsta tillåtna inblandningen av etanol i bensin utökats till 10 procent och av FAME i diesel till 7 procent. Andelen skattebefriad låginblandad etanol och FAME har utökats upp till och med 6,5 procent respektive 5 procent.

Inom värmesektorn fortsätter utfasningen av de fossila bränslena i linje med regeringens långsiktiga prioritering att användningen av fossila bränslen för uppvärmning kommer att avvecklas till år 2020.

Biogas kan spela en viktig roll i det svenska energisystemet för produktion av förnybart transportbränsle, el och värme och då framför allt lokalt och regionalt. Lokalt innebär biogas, renad till biometan och utnyttjad som drivmedel i tåtorternas trafik, ett betydande steg i riktning mot ekologiskt hållbara städer. Den lovande utveckling med biogas för fordon som inletts i Sverige de senaste 10 åren bör fortsatt stimuleras. Regeringen har gett Energimyndigheten i uppdrag att i samråd med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket ut-

veckla en sektorsövergripande biogasstrategi med sektorsgemensamma prioriteringar och slutsatser (dnr N2009/5373/E). Myndigheternas förslag och slutsatser rörande biogas kan därför få betydelse i den fortsatta processen i omställningen av transportsystemet. Regeringskansliet bereder för närvarande de konkreta förslag som redovisas i myndigheternas slutrapport. Regeringen avser att även framgent främja utveckling av biogas genom att stödja ny teknik och innovativa lösningar som stärker teknikens konkurrenskraft och ökar biogasproduktionen.

Landsbygdsprogrammet 2007–2013 erbjuder stora möjligheter att stödja och utveckla produktion och förädling av förnybar energi, exempelvis genom investeringsstöd för biogasproduktion. Dessa möjligheter bör utnyttjas och regeringen har därför beslutat att inom ramen för landsbygdsprogrammet förstärka möjligheterna att ge stöd till investeringar kopplade till biogasproduktion på totalt 200 miljoner kronor under perioden 2009–2013. Ytterligare medel har gjorts tillgängliga inom programmet för perioden 2010–2013. Satsningen syftar till att minska utsläppen av växthusgaser och förbättra förutsättningar för tillväxt, innovation och nya jobb på landsbygden.

Internationellt har IRENA etablerats som en ny permanent mellanstatlig organisation i april 2011 för att främja förnybar energi. Sverige har tillsammans med ytterligare ca 150 länder beslutat sig för att delta och därmed stärka arbetet globalt för att öka användningen av förnybara energikällor.

Regeringen överlämnade i juni 2010 Sveriges Nationella handlingsplan för främjande av förnybar energi till kommissionen. Regeringen kommer i enlighet med förnybartdirektivet att lämna in en rapportering senast den sista december 2011.

Kärnkraft

Kärnkraften kommer att vara en viktig del av svensk elproduktion under överskådlig tid. Med ett ökande fokus på klimatförändringarna uppfyller kärnkraften ett av de viktigaste kraven som ställs på dagens energikällor, nämligen att den endast innebär låga utsläpp av växthusgaser.

Riksdagen biföll i juni 2010 regeringens proposition *Kärnkraften – förutsättningar för*

generationsskifte (prop. 2009/10:172, bet. 2009/10:NU26, rskr. 2009/10:359). Beslutet innebär att ett tillstånd till uppförande och drift av en ny kärnkraftsreaktor förutsätter att den nya reaktorn ersätter en av de befintliga reaktorerna, att den äldre reaktorn är permanent avstängd när den nya reaktorn tas i drift och att den nya reaktorn uppförs på en plats där någon av de befintliga reaktorerna är lokaliserad. Beslutet innebär också att lagen om kärnkraftens avveckling upphävs och att industrin inte kan påräkna något statligt stöd i form av direkta eller indirekta subventioner. Riksdagens beslut innebär också att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag om lagstiftning eller andra åtgärder med innebörden att direkta eller indirekta statliga subventioner inte kan påräknas.

Riksdagen biföll i juni 2010 också regeringens proposition *Kärnkraften – ökat skadeståndsansvar* (prop. 2009/10:173, bet. 2009/10:CU29, rskr. 2009/10:360). Beslutet innebär bl.a. att atomansvarighetslagen (1968:45) ersattes av en ny lag som reglerar ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor. Beslutet innebär också att det infördes ett obegränsat ansvar för innehavare av kärntechniska anläggningar och att innehavare av kärnkraftsreaktorer ska finansiera ansvaret upp till 1 200 miljoner euro.

Naturkatastrofen i Fukushima i Japan visade på nödvändigheten av att kärnsäkerheten ständigt står i fokus och utvecklas i takt med ny kunskap. Europeiska rådet har under 2011 beslutat att s.k. stresstester ska genomföras vid alla kärnkraftverk inom unionen. EU uppmuntrade också grannstater att göra samma sak. Regeringen har gett i uppdrag åt Strålsäkerhetsmyndigheten att genomföra dessa stresstester. Uppdraget ska redovisas i slutet av 2011.

Från och med 2011 ingår det också i Energimyndighetens uppdrag att inom sitt verksamhetsområde bidra i det arbete som föranleds av att riksdagen fattat beslut om att möjliggöra kontrollerade generationsskiften i den svenska kärnkraften genom bl.a. omvärldsbevakning och genom att belysa förutsättningarna i övrigt

Sedan den s.k. tankeförbudsparagrafen i kärntekniklagen utvecklades 2006, har forskning kring kärnkraft startat vid några svenska universitet och högskolor. Bland annat har Vetenskapsrådet för perioden 2009–2012 beviljat totalt 36 miljoner kronor till KTH, Chalmers

och Uppsala universitet för projektet Genius, inom vilket studier för fjärde generationens reaktorer bedrivs.

Forskning

Stöd till forskning och innovation inom energiområdet är en viktig och integrerad del av energipolitiken. Insatserna ska bidra till att uppnå nationella och internationella energi- och klimatpolitiska mål. Insatserna bör fokuseras på områden inom vilka Sverige har en nationell styrkeposition i form av naturresurser eller kompetens samt goda förutsättningar för export av teknik eller kunskaper.

Forskning och innovation inom energiområdet ska bidra till att bygga upp den kunskap och kompetens som behövs för att möjliggöra en omställning till ett långsiktigt hållbart energisystem i Sverige, samt till att utveckla teknik och tjänster som kan kommersialiseras i Sverige eller på andra marknader.

Regeringens satsningar på forskning och teknikutveckling, i kombination med ett positivt företagsklimat som uppmuntrar till nytänkande och satsningar inom energi- och miljöområdet, skapar tillväxt, nya jobb, och goda exportmöjligheter inom energi- och miljösektorn samtidigt som resultaten bidrar till en bättre miljö.

Alliansen föreslog skarpt i valmanifestet att de statliga satsningarna på energiforskning ska förlängas. Regeringen avser återkomma om energiforskningsfrågorna i samband med den forsknings- och innovationspolitiska proposition som planeras under 2012.

Regeringen anser att en kunskapsplattform med tillhörande oberoende samordningsråd som ska hålla samman och sprida relevanta kunskaper om forskning, utveckling och demonstration inom smarta elnät ska etableras. För detta ändamål föreslås 10 miljoner kronor per år tillföras under åren 2010–2014.

Kommersialisering och spridning av ny energiteknik

Utveckling, kommersialisering och spridning av ny teknik är en viktig del i arbetet med att förverkliga regeringens höga ambitioner inom klimat- och energipolitiken.

Det är därför angeläget att stimulera användning av energitekniker som är gynnsamma i ett klimatperspektiv, men som

ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden redan etablerade tekniker. Regeringen bedömer det därför som viktigt att överväga åtgärder för att främja denna typ av investeringar i tidiga skeden.

För att bättre ta tillvara potentialen till innovation och tillväxt avser regeringen att reformera det statliga riskkapitalsystemet (se vidare Politikens inriktning i utgiftsområde 24 Näringsliv).

Sverige ligger i den absoluta internationella framkanten vad gäller teknik för produktion av andra generationens biodrivmedel. Tekniken har nått stadiet mellan utveckling och demonstration, varför stöd kan behövas till uppskalning av processerna till industriell skala och demonstration. Genom riktade insatser bedöms det vara möjligt att bidra till ett genombrott för kommersiellt gångbar teknik för produktion av biodrivmedel som är betydligt mer resurseffektiva än de som i dag är kommersiellt tillgängliga. Regeringen avsatte därför totalt 875 miljoner kronor 2009–2011 för demonstration och kommersialisering av ny energiteknik. Satsningen avser till största delen demonstrationsanläggningar för andra generationens biodrivmedel men också demonstration och kommersialisering av annan energiteknik av stor nationell betydelse och omfattande exportpotential, t.ex. teknik avseende el- och elhybridfordon och elproduktion.

Det är även angeläget att stimulera användning av andra energitekniker som är gynnsamma i ett klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden redan etablerade tekniker. Biogas och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker.

Kostnaderna för solcellstekniken har den senaste tiden minskat men tekniken är ännu inte konkurrenskraftig. Regeringen har avsatt medel för ytterligare stöd under 2012. Regeringen avser att återkomma till frågan om huruvida fortsatt stöd ska ges efter 2012.

Statligt stöd till solvärme har lämnats i olika former under en längre tid. De senaste årens utveckling avseende kostnaderna för inköp och installation innebär dock enligt regeringens bedömning att tekniken börjar bli så konkurrenskraftig att en successiv avveckling av stödet är möjlig.

Under 2012 löper nuvarande programperiod för stödet till marknadsintroduktion av vindkraft

ut. Regeringen bedömer att programmet har varit viktigt för att demonstrera storskaliga vindkraftsetableringar i nya miljöer i olika delar av landet och för att öka kunskapen om bl.a. vindkraftens miljöeffekter.

3 Budgetförslag

3.1 Anslag

3.1.1 1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tabell 3.1 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	2010	2011	2012	2013	2014	2015	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2010	Utfall	230 837						6 971	
2011	Anslag	237 936	¹						238 894
2012	Förslag	264 117							
2013	Beräknat	268 913	²						
2014	Beräknat	274 420	³						
2015	Beräknat	249 372	⁴						

¹ Inklusivt ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 264 117 tkr i 2012 års prisnivå.

³ Motsvarar 264 169 tkr i 2012 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 234 169 tkr i 2012 års prisnivå.

Anslaget är avsett att finansiera Energimyndighetens förvaltningskostnader, Fjärrvärmenämnden samt provning och märkning av energirelaterad utrustning.

Därtill finansierar Energimyndigheten sina kostnader för planering, uppföljning och utvärdering av de energipolitiska programmen genom de s.k. programanknutna kostnaderna som belastar anslagen för de olika åtgärderna inom de energipolitiska programmen vilka redovisas i tabell 3.2.

Tabell 3.2 Samlade förvaltningskostnader vid Statens energimyndighet

Miljoner kronor

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Förvaltnings- anslag	193	202	133	151	231	244
Program- anknutna kostnader	107	117	136	169	142	182
Summa	300	319	269	320	373	426

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 3.3 Offentligrättslig verksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor

	Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2010		6 142	2 042	2 609	-567
Prognos 2011		16 000	1 500	2 700	-1 200
Budget 2012		16 000	1 600	2 800	-1 200

Energimyndigheten disponerar avgifter enligt lagen (2004:1199) om handel med utsläppsrätter avseende kontoföring för de som frivilligt ansluter sig till handelssystemet. Sedan juli 2008 disponerar myndigheten även ansökningsavgifter som tas ut enligt 12 § fjärrvärmelagen (2008:263). Ansökningsavgifterna ska bidra till finansieringen av Fjärrvärmenämndens verksamhet vid Energimyndigheten. Fr.o.m. 2009 får myndigheten även avgiftsintäkter via Affärsverket svenska kraftnät från den försörjningstrygghetsavgift för naturgas som införts. De offentligrättsliga avgiftsintäkterna som inte får disponeras avser främst kvotpliktsavgifter enligt lagen (2003:113) om

elcertifikat samt lagringsavgifter enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol.

Det negativa resultatet för den offentliga rättsliga verksamheten förklaras av att de avgifter som tas ut enligt fjärrvärmelagen inte täcker kostnaderna för fjärrvärmenämnden.

Tabell 3.4 Uppdragsverksamhet vid Statens energimyndighet

Tusental kronor			
Uppdragsverksamhet	Intäkter	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2010 (varav tjänsteexport)	14 465 0	14 538 0	-73
Prognos 2011 (varav tjänsteexport)	14 200	14 300	-100
Budget 2012 (varav tjänsteexport)	15 000	15 000	0

Energimyndighetens uppdragsverksamhet avser viss test- och provningsverksamhet samt administrativa tjänster på uppdrag från andra myndigheter.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att Energimyndighetens förvaltningsanslag ökas med 17 miljoner kronor för att finansiera nya uppgifter vid myndigheten som följer av genomförandet av EU:s förnybartdirektiv, inklusive hållbarhetskriterier, samt utökade arbetsuppgifter inom området för internationella klimatinsatser. Ökningen finansieras delvis genom att anslaget 1:5 *Energiforskning* minskas med 13 miljoner kronor 2012 och att anslaget 1:13 *Insatser för internationella klimatinvesteringar* inom utgiftsområde 20 *Allmän miljö- och naturvård* minskas med 4 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012.

Regeringen föreslår vidare att 7 miljoner kronor överförs från anslaget 2:4 *Krisberedskap* inom utgiftsområde 6 *Försvar och samhällets krisberedskap* fr.o.m. 2012 till anslaget 1:1 *Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader* som ett led i renodlingen av användandet av anslaget 2:4 *Krisberedskap*. Medlen avser kostnader för förvaltningsuppgifter gällande Energimyndighetens energiberedskapsverksamhet, bl.a. gällande omvärldsbevakning, analys samt

utveckling och samordning av samhällets krisberedskapsförmåga.

Regeringen föreslår att 264 117 000 kronor anvisas för 2012. För åren 2013, 2014 och 2015 beräknas anslaget till 268 913 000, 274 420 000 respektive 249 372 000 kronor.

Tabell 3.5 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:1 Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader

Tusental kronor				
	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	237 936	237 936	237 936	237 936
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löneomräkning ²	2 496	6 862	11 826	18 106
Beslut	16 685	16 988	17 322	-14 180
Överföring till/från andra anslag	7 000	7 127	7 272	7 454
Övrigt ³			54	55
Förslag/beräknat anslag	264 117	268 913	274 420	249 372

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.
² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013–2015 är preliminär och kan komma att ändras.

3.1.2 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.

Tabell 3.6 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
År	Utfall		Anslags-sparande	
2010	Utfall	135 235		24 765
2011	Anslag	140 000 ¹	Utgifts-prognos	127 780
2012	Förslag	140 000		
2013	Beräknat	140 000		
2014	Beräknat	140 000		
2015	Beräknat	0		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser bidrag för kommunal energi- och klimatrådgivning, utbildning av och information till energi- och klimatrådgivare samt stöd till regionala energikontor och utvecklingsinsatser för länsstyrelsernas energiomställningsarbete. Anslaget avser även insatser för informations-spridning, utveckling och spridning av verktyg och metoder, vissa utredningsinsatser samt utbildning om energieffektiv teknik.

Regeringens överväganden

Insatserna bygger på en fortsatt utveckling av den kommunala energi- och klimatrådgivningen och de regionala energikontorens arbete. De utgör en del av regeringens arbete med att minska klimateffekterna vid slutanvändningen av energi genom att sprida kunskap om en effektivare energianvändning som kan minska klimatpåverkan.

Att resurshushålla med energi är lönsamt för den enskilde och innebär minskad belastning på energisystemet. För att nå ut till alla beslutsfattare i deras olika roller är det motiverat med ett brett spektrum av insatser. I budgetpropositionen för 2010 avsattes medel t.o.m. 2012 för dessa insatser. Regeringen föreslår i denna proposition att insatserna förlängs till och med 2014.

Regeringen föreslår att 140 000 000 kronor anvisas för 2012. För 2013 beräknas anslaget till 140 000 000 kronor och för 2014 till 140 000 000 kronor.

Tabell 3.7 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering m.m.

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	140 000	140 000	140 000	140 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				-140 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	140 000	140 000	140 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:2 *Regionala och lokala insatser för energieffektivisering, m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 140 000 000 kronor 2013 och 2014.

Tabell 3.8 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:2 Regionala och lokala insatser för energieffektivisering

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	126 504	26 629	80 629	124 629	24 629	0
Nya åtaganden	8 994	74 000	124 000			
Infriade åtaganden	108 869	20 000	80 000	100 000	24 629	0
Utestående åtaganden	26 629	80 629	124 629	24 629		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	240 000	140 000	140 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.3 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tabell 3.9 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags-sparande	
2010	Utfall	101 874		64 245
2011	Anslag	119 909 ¹	Utgifts-prognos	140 008
2012	Förslag	118 673		
2013	Beräknat	80 000		
2014	Beräknat	80 000		
2015	Beräknat	0		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser bidrag till teknikupphandling för att utveckla och introducera ny energieffektiv teknik på marknaden samt kompletterande stöd till marknadsintroduktion av energieffektiv teknik. Anslaget får även användas för informations-, utvecklings- och demonstrationsinsatser avseende konvertering mellan olika system för uppvärmning. Vidare får anslaget användas för genomförandet av EU-rättsakter samt annat internationellt samarbete inom energieffektiviseringsområdet och därtill hörande metod-, utvecklings- och utredningsarbete. Anslaget får användas till utveckling av styrmedel för energieffektivisering. Av anslaget planeras 9 miljoner kronor att disponeras av Boverket för arbetsuppgifter som följer av genomförandet av EG-direktivet om byggnaders energiprestanda.

Regeringens överväganden

Spridning och användande av ny teknik är en förutsättning för att de högt ställda målen för energieffektivisering ska vara möjliga att uppnå. Ny teknik kan också bidra till bättre förutsättningar för hållbar utveckling och minskat beroende av fossil energi. I budgetpropositionen för 2010 avsatte regeringen medel för dessa insatser t.o.m. 2012. Regeringen föreslår i denna proposition att insatserna för teknikupphandling och marknadsintroduktion av energieffektiv teknik samt för genomförandet av EU-rättsakter inom energieffektiviseringsområdet och internationellt samarbete inom anslaget förlängs under 2013 och 2014.

Regeringen föreslår att 118 673 000 kronor anvisas för 2012. För år 2013 beräknas anslaget till 80 000 000 kronor och för 2014 till 80 000 000 kronor.

Tabell 3.10 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	119 909	119 909	119 909	119 909
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	-4 236	-39 236	-39 236	-119 236
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	3 000	-673	-673	-673
Förslag/beräknat anslag	118 673	80 000	80 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:3 *Insatser för uthållig energianvändning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 90 000 000 kronor 2013 och 2014.

Tabell 3.11 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:3 Insatser för uthållig energianvändning

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	106 044	62 270	37 270	77 270	27 270	0
Nya åtaganden	7 083	35 000	75 000			
Infriade åtaganden	50 858	60 000	35 000	50 000	27 270	0
Utestående åtaganden	62 270	37 270	77 270	27 270		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	120 000	100 000	90 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan

3.1.4 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tabell 3.12 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall		Anslags- sparande	
2010	Utfall	107 125		28 498
2011	Anslag	70 000 ¹	Utgifts- prognos	68 535
2012	Förslag	70 000		
2013	Beräknat	0		
2014	Beräknat	0		
2015	Beräknat	0		

¹ Inklusivt ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget får användas för bidrag till teknikutveckling och marknadsintroduktion av storskaliga vindkraftstillämpningar.

Genom beslut om propositionen *Miljövänlig el med vindkraft – åtgärder för ett livskraftigt vindbruk* (prop. 2005/06:143, bet. 2005/06:NU21, rskr. 2005/06:362) har riktlinjer för stödperioden 2008–2012 lagts fast.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 70 000 000 kronor anslås för 2012.

Tabell 3.13 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	70 000	70 000	70 000	70 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut		-70 000	-70 000	-70 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	70 000	0	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:4 *Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 50 000 000 kronor under 2013.

Tabell 3.14 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:4 Stöd för marknadsintroduktion av vindkraft

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden		136 923	79 923	29 923		
Nya åtaganden		8 000	20 000			
Infriade åtaganden		65 000	70 000	29 923		
Utestående åtaganden		79 923	29 923	0		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	140 000	140 000	50 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.5 1:5 Energiforskning

Tabell 3.15 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2010	1 062 391	942 208	
2011	Anslag 1 315 804 ¹		1 208 177
2012	Förslag 1 311 181		
2013	Beräknat 1 045 143 ²		
2014	Beräknat 1 059 668 ³		
2015	Beräknat 986 487 ⁴		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 1 029 704 tkr i 2012 års prisnivå.

³ Motsvarar 1 028 453 tkr i 2012 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 938 252 tkr i 2012 års prisnivå.

Anslaget får användas för att finansiera forsknings-, utvecklings-, demonstrations- och kommersialiseringsinsatser inom energiområdet. Anslaget får även användas för bidrag för att främja utvecklingen av teknik som baserar sig på förnybara energislag och effektiv energianvändning i industriella processer i försöks- eller fullskaleanläggningar. Anslaget får även användas för vissa utrednings-, utvärderings- och samordningsinsatser inom energiområdet, svenskt och internationellt forsknings- och utvecklingssamarbete samt för att uppfylla Sveriges åtaganden inom ramen för ingångna bilaterala energiforskningsarbeten. Vidare får anslaget användas för att finansiera medlemsavgifter och stöd till vissa internationella organisationer inom områdena energi och hållbar utveckling.

Anslagssparandet för 2010 beror bl.a. på att några av Energimyndighetens stödbeslut har varit villkorade av EU-kommissionens godkännande i enlighet med regelverket för statligt stöd. Kommissionens prövning har fortgått under 2010 och 2011.

Regeringens överväganden

Sverige ligger i den absoluta internationella framkanten vad gäller teknik för produktion av andra generationens biodrivmedel. Tekniken har nått stadiet mellan utveckling och demonstration och nu behövs stöd till uppskalning av processerna till industriell skala och demonstration. Det är avgörande för att möjliggöra kommersialisering och tillämpning i Sverige och andra länder. Det finns även andra teknikområden där stöd till de senare faserna av utvecklingskedjan behövs för att underlätta processen från forskning och teknikutveckling till marknad. Regeringen föreslår en förstärkning av insatserna för kommersialisering, utveckling och demonstration inom energiområdet för att möjliggöra långsiktiga satsningar såsom större demonstrationsanläggningar samt stärkt svenskt deltagande i EU:s strategiska energiteknikplan (SET-planen). För detta ändamål beräknas anslaget tillföras 82 miljoner kronor 2013, 82 miljoner kronor 2014 samt 52 miljoner kronor 2015.

Regeringen anser att kunskapen om smarta elnät bör öka bland berörda aktörer och i samhället i stort. Samverkan mellan olika aktörer för utvecklingen av smarta elnät bör stärkas. En kunskapsplattform med tillhörande oberoende samordningsråd som ska hålla samman och sprida relevanta kunskaper om forskning, utveckling och demonstration inom smarta elnät till alla intressenter bör etableras. För detta ändamål föreslås anslaget tillföras 10 000 000 kronor per år under åren 2012–2014.

Regeringen föreslår i denna proposition att 13 miljoner kronor överförs från anslaget 1:5 *Energiforskning* till anslaget 1:1 *Statens energimyndighet: Förvaltningskostnader* 2012 för att finansiera tillkommande arbetsuppgifter vid Statens ener-

gimyndighet. Regeringen föreslår vidare att 5 000 000 kronor överförs från anslaget 1:5 *Energiforskning* till anslaget 1:8 *Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader 2012* för att finansiera tillkommande arbetsuppgifter vid Energimarknadsinspektionen.

Tabell 3.16 Härlledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:5 Energiforskning

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	1 315 804	1 315 804	1 315 804	1 315 804
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	16 974	36 958	57 425	85 491
Beslut	-20 638	-306 645	-311 285	-412 486
Överföring till/från andra anslag	-959	-973	-988	-1 088
Övrigt			-1 288	-1 314
Förslag/ beräknat anslag	1 311 181	1 045 143	1 059 668	986 487

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013-2015 är preliminär och kan komma att ändras.

Tabell 3.17 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:5 Energiforskning

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	2 400 911	2 514 335	3 684 335	4 004 335	2 724 335	1 444 335
Nya åtaganden	911 280	2 200 000	1 550 000			
Infriade åtaganden	797 856	1 030 000	1 230 000	1 280 000	1 280 000	1 444 335
Utestående åtaganden	2 514 335	3 684 335	4 004 335	2 724 335	1 444 335	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	3 295 000	4 278 000	4 278 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.6 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäcksverket

Tabell 3.18 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	186 191	Anslags- sparande	10 809
2010	Utfall	186 191	Anslags- sparande	10 809
2011	Anslag	184 000 ¹	Utgifts- prognos	184 000
2012	Förslag	187 000		
2013	Beräknat	187 000		
2014	Beräknat	191 000		
2015	Beräknat	143 000		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:5 *Energiforskning* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 4 278 000 000 kronor 2013-2015.

Skälen för regeringens förslag: I budgetpropositionen för 2009 avsatte regeringen sammanlagt 875 miljoner kronor för satsningar på bl.a. andra generationens biodrivmedel. Kommissionens prövning av huruvida stödbesluten är konkurrenssnedvridande eller förenliga med regelverket för statligt stöd har tagit längre tid än beräknat.

Anslaget avser statens åtaganden om ersättning av vissa merkostnader som uppstår till följd av att driften av de två kärnkraftsreaktorerna vid Barsebäcksverket upphört. Driften av den första reaktorn i Barsebäcksverken upphörde den 30 november 1999. Enligt det avtal som träffats mellan staten, Sydkraft AB och Vattenfall AB utgår ersättning för merkostnader för avställnings- och servicedrift av de två reaktorerna. Avtalet framgår av propositionen *Godkännande av avtal om ersättning i samband med stängning av Barsebäcksverket, m.m.* (prop. 1999/2000:63).

Den tidigare regeringen beslutade i december 2005 att godkänna ett tillämpningsavtal till

ramavtalet av den 30 november 1999 med anledning av att Barsebäck 2 stängdes i och med utgången av maj 2005. Tillämpningsavtalet mellan staten, E.ON Sverige AB och Vattenfall AB reglerar kompensationen till reaktorägarna för den förtida stängningen av Barsebäck 2.

Utfallet under 2010 var något lägre än anvisade medel, vilket förklaras av att utvecklingen av det prisindex som de månatliga utbetalningarna baseras på har utvecklats svagare än beräknat under detta år.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 187 000 000 kronor anvisas för 2012. För åren 2012–2014 beräknas anslaget till 187 000 000, 191 000 000 respektive 143 000 000 kronor.

Tabell 3.19 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:6 Ersättning för vissa kostnader vid avveckling av Barsebäckverket

Tusental kronor				
	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	184 000	184 000	184 000	184 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Övriga makro-ekonomiska förutsättningar	5 000	9 000	14 000	4 000
Volym	-2 000	-6 000	-7 000	-45 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	187 000	187 000	191 000	143 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

3.1.7 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tabell 3.20 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2010	Utfall	35 658	Anslags-sparande	52 460
2011	Anslag	20 000 ¹	Utgifts-prognos	41 610
2012	Förslag	15 000		
2013	Beräknat	15 000		
2014	Beräknat	15 000		
2015	Beräknat	15 000		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget avser ekonomiskt stöd till kommuner, kommunala och regionala samverkansorgan samt länsstyrelser i syfte att genomföra planeringsinsatser för vindkraft och underlätta för vindkraftens utveckling. Anslaget används även för samordnings- och informationsinsatser för att främja vindkraftsutbyggnad. Av anslaget får högst 0,9 miljoner kronor användas för programanknutna kostnader såsom planering, administration, uppföljning och utvärdering av stödet hos Boverket samt 2 miljoner kronor hos Energimyndigheten.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att insatserna för nätverket för vindbruk som arbetar med informations-spridning och kunskapsuppbyggnad om vindkraft ska förlängas. Regeringen föreslår att 15 000 000 kronor anvisas för 2012. Anslaget beräknas till 15 000 000 kronor per år för perioden 2013–2015.

Tabell 3.21 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tusental kronor				
	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	20 000	20 000	20 000	20 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	15 000	15 000	15 000	15 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:7 *Planeringsstöd för vindkraft, m.m.* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 5 000 000 kronor under 2013.

Tabell 3.22 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:7 Planeringsstöd för vindkraft m.m.

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden				5 000		
Nya åtaganden			5 000			
Infriade åtaganden				5 000		
Utestående åtaganden			5 000			
Erhållet/föreslaget bemyndigande			5 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.8 1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Tabell 3.23 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags- sparande	Utgifts- prognos
2010	86 686	7 776	
2011	Anslag	104 217 ¹	100 273
2012	Förslag	96 220	
2013	Beräknat	98 247 ²	
2014	Beräknat	100 145 ³	
2015	Beräknat	102 720 ⁴	

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

² Motsvarar 96 221 tkr i 2012 års prisnivå.

³ Motsvarar 96 094 tkr i 2012 års prisnivå.

⁴ Motsvarar 96 093 tkr i 2012 års prisnivå.

Anslaget är avsett att finansiera Energimarknadsinspektionens förvaltningskostnader.

Budget för avgiftsbelagd verksamhet

**Tabell 3.24 Offentligrättslig verksamhet vid
Energimarknadsinspektionen**

Tusental kronor

	Offentlig- rättslig verksamhet	Intäkter till inkomsttitel (som inte får disponeras)	Intäkter som får disponeras	Kostnader	Resultat (intäkt - kostnad)
Utfall 2010		0	7 129	6 162	967
Prognos 2011		0	5 800	5 000	800
Budget 2012		0	6 000	6 000	0

Energimarknadsinspektionen disponerar avgifter för tillsyn enligt naturgaslagen (2005:403).

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att Energimarknadsinspektionen tillförs 5 miljoner kronor per år fr.o.m. 2012 för att finansiera tillkommande arbetsuppgifter vid myndigheten som följer av den mellan rådet och Europaparlamentet nyligen överenskomna EU-förordningen om integritet och öppenhet på grossistmarknaderna för energi. Tillskottet ska även finansiera tillkommande tillsynsuppgifter vid Energimarknadsinspektionen med anledning av EU:s s.k. tredje inre marknads paket för el- och gasmarknaderna. Finansiering sker delvis genom att anslaget

1:5 *Energiforskning* minskas med 5 miljoner kronor 2012.

Regeringen föreslår att 96 220 000 kronor anvisas för 2012. För åren 2013, 2014 och 2015 beräknas anslaget till 98 247 000, 100 145 000 respektive 102 720 000 kronor.

Tabell 3.25 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:8 Energimarknadsinspektionen: Förvaltningskostnader

Tusental kronor				
	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	90 217	90 217	90 217	90 217
<i>Förändring till följd av:</i>				
Pris- och löne- omräkning ²	942	2 862	4 786	7 228
Beslut	5 000	5 000	5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	61	62	-68	-70
Förslag/ beräknat anslag	96 220	98 247	100 145	102 720

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

² Pris- och löneomräkningen baseras på anvisade medel i 2011 års budget för staten. Övriga förändringskomponenter redovisas i löpande priser och inkluderar därmed en pris- och löneomräkning. Pris- och löneomräkningen för 2013-2015 är preliminär och kan komma att ändras.

3.1.9 1:9 Energiteknik

Tabell 3.26 Anslagsutveckling

Tusental kronor				
2010	Utfall	108 496	Anslags- sparande	115 389
2011	Anslag	122 000 ¹	Utgifts- prognos	89 096
2012	Förslag	120 000		
2013	Beräknat	60 000		
2014	Beräknat	0		
2015	Beräknat	0		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget används för att stimulera spridningen av vissa energitekniska lösningar som bedöms ha positiva effekter på klimatet. Högst 5 miljoner kronor av anslaget får användas för de administrativa kostnader detta medför.

Regeringens överväganden

Det är angeläget att stimulera användning av energitekniker som är gynnsamma i ett

klimatperspektiv, men som ännu inte är kommersiellt konkurrenskraftiga i jämförelse med på marknaden etablerade tekniker. Biogas och solceller är två tydliga exempel på sådana tekniker.

Regeringen föreslår i denna proposition att anslaget tillförs 60 miljoner kronor 2012 och beräknas till 60 miljoner kronor 2013 för att förlänga stödet för utökad produktion, distribution och användning biogas och andra förnybara gaser.

Regeringen föreslår att 120 000 000 kronor anvisas under anslaget för 2012. För 2013 beräknas anslaget till 60 000 000 kronor.

Tabell 3.27 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:9 Energiteknik

Tusental kronor				
	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	122 000	122 000	122 000	122 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	3 000	-57 000	-117 000	-117 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt	-5 000	-5 000	-5 000	-5 000
Förslag/beräknat anslag	120 000	60 000	0	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:9 *Energiteknik* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 160 000 000 kronor 2013 och 2014.

Tabell 3.28 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:9 Energiteknik

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden	47 500	107 992	122 992	152 992		
Nya åtaganden	107 992	42 000	80 000			
Infriade åtaganden	47 500	27 000	50 000	152 992		
Utestående åtaganden	107 992	122 992	152 992			
Erhållet/förslaget bemyndigande	150 000	135 000	160 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.10 1:10 Elberedskap

Tabell 3.29 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	235 224	Anslags- sparande	14 776
2010	Utfall	235 224	Anslags- sparande	14 776
2011	Anslag	250 000 ¹	Utgifts- prognos	259 235
2012	Förslag	255 000		
2013	Beräknat	255 000		
2014	Beräknat	255 000		
2015	Beräknat	255 000		

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Under anslaget anvisas medel till Svenska kraftnät för elberedskaps- och dammsäkerhetsåtgärder.

Regeringens överväganden

Finansieringen av åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) sker genom att den som innehar nätkoncession enligt ellagen betalar en avgift som beräknas utifrån antalet elabonnemang (elberedskapsavgift). Åtgärderna som finansieras från anslaget 1:10 *Elberedskap*, vilket uppgår till motsvarande belopp som avgiftsuttaget, syftar till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap. Vid beslut om utformningen av åtgärderna ska även effekterna för beredskapen inför fredstida allvarliga händelser beaktas.

Som en följd av ett ökat antal elabonnemang har avgiftsinkomsterna från elberedskapsavgiften ökat. För 2012 beräknas avgiftsintäkterna uppgå till 255 miljoner kronor och anslaget bör därför öka med 5 miljoner kronor jämfört med tidigare beräknat anslag. Regeringen bedömer också att

det är angeläget att elberedskapsåtgärder fortsatt prioriteras med anledning av samhällets ökande elberoende.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår regeringen att 255 000 000 kronor anvisas under anslaget för 2012. För åren 2013–2015 beräknas anslaget till 255 000 000 kronor per år.

Elberedskapsavgift

Regeringens förslag: Avgiftsuttaget för elberedskapsavgiften, som tas ut i enlighet med elberedskapslagen för att finansiera beredskapsåtgärder som beslutas med stöd av nämnda lag, bör fastställas till högst 255 000 000 kronor under 2012.

Skälen för regeringens förslag:

Finansieringen av åtgärder som genomförs enligt elberedskapslagen (1997:288) sker genom att den som innehar nätkoncession enligt ellagen betalar en avgift. Åtgärderna som finansieras från anslaget 1:10 *Elberedskap*, vilket uppgår till motsvarande belopp som avgiftsuttaget, syftar till att tillgodose elförsörjningen i landet vid höjd beredskap. Vid beslut om utformningen av åtgärderna ska även effekterna för beredskapen inför fredstida allvarliga händelser beaktas.

Avgiften beräknas efter antalet elabonnenter per kalenderår. Som en följd av ett ökat antal elabonnenter beräknas avgiftsuttaget för 2012 uppgå till 255 000 000 kronor.

Tabell 3.30 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:10 Elberedskap

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	255 000	255 000	255 000	255 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut	5 000	5 000	5 000	5 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	255 000	255 000	255 000	255 000

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Tabell 3.31 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:10 Elberedskap

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015-2016
Ingående åtaganden	228 920	378 784	284 444	280 646	215 171	140 039
Nya åtaganden	205 218	35 000	105 000			
Infriade åtaganden	55 354	129 340	108 798	65 475	75 132	140 039
Utestående åtaganden	378 784	284 444	280 646	215 171	140 039	
Erhållet/föreslaget bemyndigande	406 000	330 000	290 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.11 1:11 Energieffektiviseringsprogram

Tabell 3.32 Anslagsutveckling

Tusental kronor

År	Utfall	Anslags-sparande	Utgifts-prognos
2010	209 990		60 010
2011	270 000 ¹		265 329
2012	Förslag	270 000	
2013	Beräknat	270 000	
2014	Beräknat	270 000	
2015	Beräknat	0	

¹ Inklusivt ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget finansierar

- förstärkt regionalt och lokalt energi- och klimatarbete, särskilt kommuners och landstings arbete med energieffektivisering i enlighet med energieffektiviseringsstöd, länsstyrelsernas arbete med regionala klimat- och energistrategier, samt regionala samverkansprojekt,

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:10 *Elberedskap* besluta om beställningar av tjänster, utrustning och anläggningar för beredskapsåtgärder som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 290 000 000 kronor 2013-2016.

- förstärkta insatser för information, rådgivning, teknikupphandling och marknadsintroduktion, nätverksaktiviteter samt ett stödsystem med energikartläggningscheckar.

Riktlinjerna för energieffektiviseringsprogrammet har lagts fast genom beslut om propositionen *En sammanhållen klimat- och energipolitik – Energi* samt budgetpropositionen för 2010.

Regeringens överväganden

Regeringen föreslår att 270 000 000 kronor anvisas under anslaget för 2012. För perioden 2013–2014 beräknas anslaget till 270 000 000 kronor per år.

Tabell 3.33 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:11 Energieffektiviseringsprogram

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	270 000	270 000	270 000	270 000
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				-270 000
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	270 000	270 000	270 000	0

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Tabell 3.34 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:11 Energieffektiviseringsprogram

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden		522 9410	496 941	457 941	169 941	
Nya åtaganden	522 941	240 000	230 000			
Infriade åtaganden		266 000	269 000	288 000	169 941	
Utestående åtaganden	522 941	496 941	457 941	169 941		
Erhållet/föreslaget bemyndigande	800 000	500 000	500 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.1.12 1:12 Avgifter till internationella organisationer

Tabell 3.35 Anslagsutveckling

Tusental kronor

2010	Utfall	Anslags-sparande	0
2011	Anslag	25 328 ¹	Utgifts-prognos 23 497
2012	Förslag	25 328	
2013	Beräknat	25 328	
2014	Beräknat	25 328	
2015	Beräknat	25 328	

¹ Inklusive ändringsbudget till statens budget 2011 (prop. 2010/11:99, bet. 2010/11:FiU21) och förslag till ändringsbudget i samband med denna proposition.

Anslaget finansierar avgifter till internationella organisationer samt vissa utgifter för internationellt samarbete inom energiområdet.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:11 *Energieffektiviseringsprogram* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 500 000 000 kronor 2013 och 2014.

Regeringens överväganden

En tydlig trend inom energipolitiken är att internationell samverkan har blivit allt viktigare. Klimatfrågan, befarade eller inträffade försörjningskriser och behovet av internationellt samarbete i frågor relaterade till framtagandet av ny energiteknik har accentuerat denna utveckling.

Regeringen föreslår att 25 328 000 kronor anvisas för 2012. För perioden 2013–2015 beräknas anslaget till 25 328 000 kronor per år.

Tabell 3.36 Härledning av anslagsnivån 2012–2015, för 1:12 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	2012	2013	2014	2015
Anvisat 2011¹	25 328	25 328	25 328	25 328
<i>Förändring till följd av:</i>				
Beslut				
Överföring till/från andra anslag				
Övrigt				
Förslag/beräknat anslag	25 328	25 328	25 328	25 328

¹ Statens budget enligt riksdagens beslut i december 2010 (bet. 2010/11:FiU10). Beloppet är således exklusive beslut på ändringsbudget under innevarande år.

Bemyndigande om ekonomiska åtaganden

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att under 2012 för ramanslaget 1:12 *Avgifter till internationella organisationer* besluta om bidrag som inklusive tidigare gjorda åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 20 000 000 kronor 2013 och 2014.

Tabell 3.37 Särskilt bemyndigande om ekonomiska åtaganden – anslaget 1:12 Avgifter till internationella organisationer

Tusental kronor

	Utfall 2010	Prognos 2011	Förslag 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014	Beräknat 2015
Ingående åtaganden				20 000	10 000	
Nya åtaganden			20 000			
Infriade åtaganden				10 000	10 000	
Utestående åtaganden			20 000	10 000		
Erhållet/förslaget bemyndigande			20 000			

Anmärkning: Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.

3.2 Förslag avseende Affärsverket svenska kraftnäts verksamhet

3.2.1 Investeringsplan

Svenska kraftnät har redovisat sin investerings- och finansieringsplan för treårsperioden 2012–2014 till regeringen (dnr N2011/1437/E).

Svenska kraftnäts förslag till investerings- och finansieringsplan för åren 2012–2014 för affärsverkskoncernen omfattar åtgärder i stamnätet inklusive utlandsförbindelserna och utrustning för elektronisk kommunikation. De planerade investeringarna under perioden 2012–2014 beräknas uppgå till högst 11 646 miljoner kronor varav 3 082 miljoner kronor för 2012. Vissa projekt delfinansieras av kommuner och andra markägare som får frilagd mark för exploateringsändamål eller genom anslutningsavgifter till stamnätet. I projektet Stockholms Ström, som syftar till att förnya och förstärka elmatningen till Stockholmsregionen, beräknas en betydande medfinansiering ske från markägare som får mark frilagd för

exploateringsändamål. Vidare har Svenska kraftnät tillsammans med sina berörda utländska motsvarigheter under 2010 beviljats finansiellt stöd ur EU:s s.k. återhämtningsplan om stöd till energiinfrastrukturprojekt för en elförbindelse mellan Sverige och Litauen (NordBalt) om 131 miljoner euro för kabelförbindelsen och 81 miljoner euro för strömriktarna och förstärkning av stamnätet i Baltikum.

Sedan Svenska kraftnät bildades i början av 1990-talet har stamnätet för el varit i en fas av förvaltning och låga investeringsnivåer som sedan några år har övergått i en fas av omfattande om- och nybyggnad. Det innebär en väsentligt ökad investeringsvolym de kommande åren för att öka överföringskapaciteten i Nord-europa, förbättra driftsäkerheten, förnya befintliga anläggningar och ansluta ny elproduktion i form av främst vindkraftsparker. Att tillståndsprocesserna med främst koncessionsgivning för ledningsutbyggnaderna kan ske i rätt tid är en avgörande faktor för att investeringarna ska kunna ske enligt plan. De kraftigt ökade investeringarna ställer också stora

krav på att utveckla investeringsplaneringen kommande år då den förutsätter tillräcklig tillgång på personal samt att leverantörer och entreprenörer kan leverera i planerad omfattning. Vidare krävs en omfattande planering för avbrott i stamnätet för att utföra investeringsåtgärderna. En sammanfattande investeringsplan för Svenska kraftnät för budgetåren 2012–2014 redovisas i tabell 3.38. Planen stämmer överens med Svenska kraftnäts hemställan till regeringen.

Investeringsprojekt

Nedan redovisas översiktligt de 25 planerade investeringsprojekt som var för sig överstiger 100 miljoner kronor. Flertalet investeringar har fått en ny kostnadsprognos sedan föregående plan. Sedan föregående investeringsplan har sex nya investeringsprojekt tillkommit och fyra investeringsprojekt har utgått antingen för att de har slutförts eller för att de har senarelagts.

Inom ramen för samarbetet mellan de nordiska stamnätsföretagen har det identifierats ett antal flaskhalsar i överföringsnäten som kan vara begränsande för elhandeln och elöverföringen i Norden. I de nordiska systemutvecklingsplaner som tagits fram finns två projekt som Svenska kraftnät medverkar i kommande år. Det största enskilda projektet för Svenska kraftnäts del är den s.k. SydVästlänken som gäller en ny 400 kV förbindelse mellan Närke och Skåne och mellan Småland och södra Norge. De svenska investeringskostnaderna beräknas till ca 8 250 miljoner kronor varav 5 540 miljoner kronor beräknas belasta treårsperioden. Kostnadsuppskattningen är dock osäker och beroende av koncessionsprövningen, marknadsutvecklingen, det tekniska utförandet samt vilken sträckning som blir aktuell för förbindelsen till Norge. Vidare pågår byggnation av en ny likströmsförbindelse mellan Sverige och Finland, Fenno-Skan 2, som också ingår i den nordiska systemutvecklingsplanen. Ledningen beräknas färdigställas i slutet av 2011. Svenska kraftnäts investeringskostnad, inkluderande tillkommande åtgärder i stamnätet, bedöms uppgå till ca 1 680 miljoner kronor varav kvarvarande åtgärder om ca 50 miljoner kronor beräknas falla ut under treårsperioden. Därutöver har tillsammans med Fingrid en ny tredje 400 kV växelströmsledning mellan Sverige och Finland i norr utretts, men den planerade investeringen är

senarelagd och har därför utgått i den nu aktuella investeringsplanen.

En ny likströmsförbindelse mellan södra Sverige och Litauen (NordBalt) har beslutats i syfte att knyta samman de nordiska och baltiska elmarknaderna. Förbindelsen beräknas kunna tas i drift i slutet av 2015. Den totala investeringskostnaden beräknas uppgå till ca 5 600 miljoner kronor exklusive nödvändiga nätförstärkningar i Sverige respektive Litauen, varav ca 1 100 miljoner kronor kan komma att belasta perioden 2012–2014. Då projektet beviljats medel ur EU:s återhämtningsplan med stöd till energiinfrastrukturprojekt om 131 miljoner euro väntas den svenska nettokostnaden uppgå till ca 2 700 miljoner kronor.

I och med att ett elöverskott förväntas i det nordiska området aktualiseras behovet av en ny elöverföringsförbindelse till kontinentaleuropa. Det pågår aktiviteter i de skandinaviska länderna för att öka kapaciteten mellan det nordiska och det kontinentala elsystemet som också kommer att behöva diskuteras på europeisk nivå. Svenska kraftnät planerar för en ny sådan förbindelse mot slutet av decenniet och bedömer att kostnaden totalt kommer att ligga på ca 2 000 miljoner kronor, vilka dock inte beräknas börja falla ut under treårsperioden.

Inom ramen för Stockholms Ström-projektet, som avser en förnyelse av elmatningen till Storstockholmsområdet, pågår och planeras ett flertal större investeringar tillsammans med regionnäsägarna i området. De totala investeringskostnaderna beräknas till ca 5 600 miljoner kronor. Svenska kraftnäts del av investeringskostnaderna beräknas till ca 4 300 miljoner kronor. De olika delprojekten omfattar främst en ny 220 kV matning till Värmdö, en ny 400 kV förbindelse mellan Hagby och Danderyd, en ny 220 kV förbindelse mellan Danderyd och Järva, en ny 220 kV matning till Lidingö, kablifiering av 220 kV förbindelse mellan Hägerstalund och Beckomberga samt en ny 400 kV ledning mellan Danderyd och Skanstull (CityLink).

För att säkra en tillförlitlig elförsörjning av Göteborgsområdet uppförs en ny 400 kV ledning mellan Stenkullen och Lindome. Projektet har fördröjts p.g.a. en utdragen tillståndsprocess och beräknas nu kunna vara klart till 2012. Investeringskostnaden är beräknad till ca 260 miljoner kronor, varav ca

100 miljoner kronor beräknas för perioden 2012–2014.

De omfattande byggnationer av och planer för vindkraftsparker innebär ett utökat behov av investeringar i stamnätet. De behov av investeringar som hittills har identifierats till följd av de mest sannolika vindkraftsprojekten beräknas uppgå till ca 750 miljoner kronor varav ca 500 miljoner kronor beräknas infalla under treårsperioden. Åtgärderna omfattar främst extra ställverksfack i befintliga stationer, förstärkning av befintlig ledningskapacitet, installation av optofiber och nya anslutningspunkter i stamnätet. De hittills mest omfattande planerna för en enskild vindkraftspark rör etableringen i Markbygden, som planeras väster om Piteå. Utbyggnaden sker etappvis och kräver att även nätet byggs ut i etapper för att kunna hantera den stora effektinmatningen.

Svenska kraftnät planerar för att ansluta Gotland till det svenska stamnätet genom två parallella 500 MW likströmslänkar. Dagens anknäring av Gotland genom regionnätet medger inte de utbyggnadsplaner som finns för vindkraften på ön. Förstudier pågår och drifttagningen av den första etappen är planerad till 2017. Den totala kostnaden beräknas till 3 120 miljoner kronor varav 440 miljoner kronor beräknas belasta treårsperioden.

Mot bakgrund av de omfattande planerna på vindkraftutbyggnad i norra Sverige och norra Norge har en systemstudie tillsammans med den norska motsvarigheten Statnett genomförts. Studien har kartlagt omfattningen av den planerade produktionsutbyggnaden samt värderat det överföringsbehov som denna produktionsutbyggnad medför och vilka åtgärder som behöver vidtas. I ett första steg kommer åtgärder för i storleksordningen 500 miljoner kronor att behöva vidtas av vilka cirka hälften bedöms falla ut under treårsperioden.

En ny 400 kV ledning planeras mellan Loviseholm och Stenkullen i Västsverige. Ledningen motiveras av att handelskapaciteten mellan Sverige och Norge ska kunna bibehållas när den stora mängd vindkraft som planeras i Dalsland och Västergötland ansluts i den nya stamnätsstationen i Loviseholm. Genom investeringen ökar även överföringskapaciteten i det s.k. Västkustsnittet. Ledningsinvesteringen bedöms uppgå till 500 miljoner kronor varav 50 miljoner kronor under perioden 2012–2014.

En förnyelse sker av en 220 kV ledning i södra Norrland mellan Krångede och Horndal i Bergslagen. Investeringen genomförs i etapper och har delvis försenats p.g.a. utdragen process för koncessionsförnyelse och beräknas kunna färdigställas först 2013. Investeringskostnaden beräknas till 170 miljoner kronor, varav 40 miljoner kronor beräknas under treårsperioden.

Effekthöjningarna i kärnkraftverken i Forsmark och Oskarshamn medför investeringsbehov i stamnätet för att kunna överföra tillkommande elproduktion. Utredningar pågår om lämpliga förstärkningsåtgärder där förstudier hittills pekar på behov av två nya 400 kV ledningar från Forsmark. Samtidigt skapar etableringen av vindkraftsparker i Gästrikland och Hälsingland samt byggnationen av Fenno-Skan 2 också behov av förstärkningar i Uppland. Investeringar krävs även i ställverk och nya transformatorstationer i området. En ny ledning planeras mellan Stackbo och Hamra som beräknas kosta ca 475 miljoner kronor, varav ca 320 miljoner kronor beräknas för perioden 2012–2014. Sammantaget kostnadsberäknas investeringsåtgärderna i östra Svealand till preliminärt 2 400 miljoner kronor varav 750 miljoner kronor under treårsperioden. En ny ledning mellan Ekhyddan och Barkeryd i Småland planeras för att förstärka överföringskapaciteten från Oskarshamns kärnkraftverk. Ledningen beräknas stå klar 2016. Investeringen kostnadsberäknas till ca 865 miljoner kronor varav ca 220 miljoner kronor under treårsperioden. Totalt bedöms åtgärderna kosta ca 1 400 miljoner kronor, varav ca 120 miljoner kronor inom treårsperioden.

För att förstärka ledningskapaciteten i Ångermanland och söderut till följd av etablering av vindkraftsparker i området planeras en ny 400 kV ledning mellan Storfinnforsen och Midskog. Projektet har senarelagts då etableringen av vindkraft sker långsammare än vad som tidigare förutsatts. Investeringskostnaden är beräknad till ca 300 miljoner kronor, varav ca 10 miljoner kronor väntas belasta treårsperioden.

För att höja driftsäkerheten finns en plan för förnyelse av transformator- och fördelningsstationerna i stamnätet. Enligt planen kommer omkring två stationer per år att byggas, vilket beräknas innebära investeringar om ca 380 miljoner kronor under treårsperioden. En plan har även tagits fram för att förnya de alltmer

åldrande topplinorna av stål som fortfarande finns kvar i de äldre delarna av stamnätet. För att förbättra förmågan att reglera spänningsnivåerna vid låglastsituationer i stamnätet planeras åtta reaktorer för s.k. reaktiv kompensering installeras i olika delar av landet fram till 2015. Investeringskostnaden beräknas till ca 300 miljoner kronor varav 140 miljoner kronor under treårsperioden.

Ett nytt driftövervakningssystem benämnt HUDS planeras att tas i drift 2012 då nuvarande system inte längre uppfyller dagens krav på funktionalitet och it-säkerhet. Investeringskostnaden beräknas till 185 miljoner kronor varav 70 miljoner kronor beräknas falla ut under treårsperioden.

Sedan föregående investeringsplan har särredovisningen av optofiberinvesteringar och Gasturbiner AB i tabell 3.38 utgått då några investeringar inte planeras i dessa verksamheter kommande år. Investeringar i optofiber för Svenska kraftnäts egna behov av elektronisk kommunikation planeras dock genomföras dock inom ramen för flertalet av de ovan redovisade investeringsprojekten i nya elöverföringsförbindelser.

Tabell 3.38 Investeringsplan för Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor

	Total kostnad 2012–2014	Utfall 2010	Prognos 2011	Budget 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
Investeringar exkl. SwePol Link och NordBalt,	10 304	1 200	2 966	2 958	3 471	3 875
SwePol Link	-	1	0	0	0	0
NordBalt	1 096	75	277	42	329	725
Summa investeringar	11 400	1 276	3 243	3 000	3 800	4 600
Amortering av externa lån, Svenska kraftnät	0	0	0	0	0	0
Amortering av externa lån, SwePol Link	246	82	82	82	82	82
Summa investeringar och amorteringar	12 694	1 358	3 325	3 082	3 882	4 682
Egen finansiering	4 286	1 139	1 455	1 107	1 477	1 702
Extern upplåning RGK	7 360	219	1 870	1 975	2 405	2 980
Summa finansiering	11 646	1 358	3 325	3 082	3 882	4 682

Regeringens förslag: Den investeringsplan som Affärsverket svenska kraftnät har föreslagit för perioden 2012–2014 godkänns.

Skälen för regeringens förslag: Regeringen anser att den nu redovisade investeringsplanen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde för treårsperioden 2012–2014 ska godkännas. Investeringsverksamheten inom Svenska kraftnät kan därigenom planeras med relativt god framförhållning. Regeringen är medveten om att tidsmässiga förskjutningar, som kan påverka investeringsnivåerna de enskilda åren, kan förekomma. Regeringen har inget att erinra mot

de överväganden och förslag om verksamhetens mål och inriktning som presenteras i Svenska kraftnäts treårsplan. Regeringen konstaterar dock att de väsentligt ökande investeringsvolymerna framöver ställer ökade krav på planering, analys av resursåtgång samt uppföljning och kontroll i verksamheten. Regeringen avser mot denna bakgrund uppdraga åt Svenska kraftnät att redovisa en utvecklad investerings- och finansieringsplan för kommande treårsperioder. Investeringsplanerna bör bl.a. i ökad omfattning redovisa ekonomiska

bedömningar, underlag för prioriteringar och beredningsläget i tillståndsprocesser.

Svenska kraftnät ska uppnå en räntabilitet på justerat eget kapital², efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent, exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag samt exklusive flaskhalsintäkter (kapacitetsavgifter) som överstiger kostnaden för mothandel och inte nyttjats för en eventuell sänkning av nättariffen. Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 714/2009 av den 13 juli 2009 om villkor för tillträde till nät för gränsöverskridande elhandel och om upphävande av förordning (EG) nr 1228/2003 som ska tillämpas fr.o.m. den 3 mars 2011 innebär att s.k. flaskhalsintäkter (kapacitetsavgifter) ska användas till mothandel eller investeringar som syftar till att bibehålla eller öka kapaciteten på aktuell förbindelse. Av detta skäl omfattar avkastningskravet för Svenska kraftnät fr.o.m. 2011 inte längre sådana flaskhalsintäkter. Svenska kraftnät ska högst ha en skuldsättningsgrad³ på 80 procent. En ökad skuldsättningsgrad jämfört med 2011 motiveras av den ökade investeringsnivån i Svenska kraftnäts verksamhet. Som riktlinje för utdelning och skattemotsvarighet gäller krav på 65 procent av årets resultat för affärsverkskoncernen. Kostnadseffektiviteten bör liksom tidigare vara minst lika hög som i jämförbara företag.

Avgiftsinkomster

Svenska kraftnät finansierar sin nätverksamhet och balanstjänst genom avgifter. Kostnaderna för att utveckla och förvalta stamnätet betalas framför allt av Svenska kraftnäts nätkunder genom den s.k. effektagiften, som är den ena av nättariffens två komponenter. Nättariffens andra komponent, energiavgiften, finansierar verkets kostnader för att ersätta de nätförluster som sker vid överföring av el. Därutöver sker viss finansiering även genom flaskhalsintäkter och s.k. transitintäkter. Svenska kraftnät är även systemansvarig för naturgas och tar ut motsvarande avgifter för denna verksamhet samt en särskild försörjningstrygghetsavgift för

naturgas. Dessutom tar Svenska kraftnät ut en avgift för att täcka kostnader för utfärdande och kontoföring av elcertifikat respektive ursprungsgarantier för el.

Svenska kraftnät har sedan 1990-talet kunnat hålla internationellt sett låga och stabila överföringsavgifter. Ökade kostnader för inköp av förlustkraft, drift och underhåll samt ökade investeringar har emellertid medfört ett behov av att höja stamnätsavgiften 2011. Som en följd av de omfattande investeringarna som pågår och planeras framöver i stamnätet planeras successiva höjningar av stamnätstariffen kommande år för att finansiera investeringarna. Effektagiften bedöms behöva öka med ca tio procent 2012 för att sedan fortsätta att öka med ca tio procent per år under 2013 respektive 2014.

Den 1 november 2011 indelas Sverige i fyra elområden, vilket ekonomiskt påverkar Svenska kraftnät genom de inköp som görs av nätförluster om ca 2,8 TWh per år. Den ekonomiska påverkan är framför allt avhängig den risk som det innebär när prisskillnader uppstår mellan elpriset i ett visst elområde där elen fysiskt levereras och det finansiella pris som elleveransen har säkrats till (systempris). Denna risk är särskilt påtaglig under år när hydrologiska och vädermässiga förhållanden, avbrott på produktions- eller överföringsanläggningar medför ett ansträngt elsystem som kan innebära stora prisskillnader mellan elområdena.

Energimarknadsinspektionen har lämnat ett förslag om att ta bort de avgifter som finns på utlandsförbindelserna SwePol Link (Sverige–Polen) och Baltic Cable (Sverige–Tyskland) som för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Om en sådan förändring genomförs innebär detta ett intäktsbortfall på närmare 100 miljoner kronor per år som i stället kommer att behöva täckas av övriga nätkunder.

I och med de förändringar i ellagen som beslutades 2009 kommer en förhandsprövning av elnätstarifferna att ske fr.o.m. 2012. För Svenska kraftnäts del innebär detta att en intäktsram kommer att fastställas årligen för de nätkoncessioner som innehas i verksamheten. Energimarknadsinspektionen har i en skrivelse till Näringsdepartementet den 31 mars 2011 lämnat förslag till beslut om fastställande av intäktsram för Affärsverket svenska kraftnät för 2012 i enlighet med 5 kap. 18 § ellagen. Energimarknadsinspektionen föreslår att en intäktsram om 4 500 miljoner kronor för

² Justerat eget kapital definieras som genomsnittet av in- och utgående bundna egna kapital samt 73,7 procent av det fria egna kapitalet.

³ Med skuldsättningsgrad avses räntebärande skulder dividerat med justerat eget kapital inklusive minoritetsandelar.

Affärsverket svenska kraftnät fastställs för 2012. Regeringen har den 8 september beslutat att fastställa en intäktsram om 4 500 miljoner kronor för Svenska kraftnät för budgetåret 2012 (tillsynsperioden 2012).

Avgiftsinkomsterna prognostiseras för åren 2012–2014 i tabell 3.39.

Tabell 3.39 Avgiftsinkomster vid Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor

	2010	2011	2012	2013	2014
	10 149	8 298	8 088	8 406	8 572

Beräknade inleveranser Svenska kraftnät

Enligt Svenska kraftnäts investeringsplan för 2012–2014 förväntas utdelningen bli 408 miljoner kronor 2012 baserat på 2011 års resultat vid ett avkastningskrav på justerat eget kapital, efter schablonmässigt avdrag för skatt, på 6 procent exklusive resultatandelar från avyttringar i intresseföretag samt exklusive flaskhalsintäkter (kapacitetsavgifter) som överstiger kostnaden för mothandel och inte nyttjats för en eventuell sänkning av nättariffen. Aktuellt års utdelning inlevereras nästkommande verksamhetsår. Det beräknade resultatet samt utdelningen och skattemotsvarigheten från Svenska kraftnät under budgetåren 2012–2014 redovisas i tabell 3.40 givet ett utdelningskrav på 65 procent av verksamhetsårets resultat.

Tabell 3.40 Beräknade inleveranser från Affärsverket svenska kraftnät

Miljoner kronor (löpande priser)

	Utfall 2010	Prognos 2011	Beräknat 2012	Beräknat 2013	Beräknat 2014
Årets resultat	769	695	712	779	786
Utdelning och skattemotsvarighet ¹	499	436	420	436	456

¹ Inleverans nästföljande år.

3.2.2 Finansiella befogenheter

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att för 2012 låta Affärsverket svenska kraftnät ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret till ett sammanlagt belopp om högst 6 000 000 000 kronor. Regeringen bemyndigas även att för 2012 låta Affärsverket svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret.

Regeringen bemyndigas för 2012 att besluta om delägarlån om högst 300 000 000 kronor till förmån för bolag i vilka Affärsverket svenska kraftnät förvaltar statens aktier.

Regeringen bemyndigas för 2012 att besluta om förvärv och bildande av bolag som ska verka inom Affärsverket svenska kraftnäts verksamhetsområde intill ett belopp om 10 000 000 kronor samt avyttra aktier intill ett belopp om 20 000 000 kronor.

Skälen för regeringens förslag:

Bemyndigandet om att låta Svenska kraftnät få rätt att ta upp lån i och utanför Riksgäldskontoret inom en sammanlagd ram om 6 000 miljoner kronor ska främst täcka lånebehovet inom investeringsverksamheten. I och med den ökade investeringsvolymen under kommande år finns ett behov av en utökad låneram. Regeringen föreslår även att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Svenska kraftnät placera likvida medel i och utanför Riksgäldskontoret i enlighet med nu gällande ordning.

Vidare föreslås att regeringen bemyndigas att lämna delägarlån till bolag där Svenska kraftnät förvaltar statens aktier intill ett belopp om 300 miljoner kronor. Liksom tidigare avser regeringen att delegera denna rätt till Svenska kraftnät. Vid utgången av 2011 får dessa delägarlån uppgå till ett belopp om högst 300 miljoner kronor. Den största delen av ramen utgörs av delägarlån från affärsverket till Svenska Kraftnät Gasturbiner AB för finansiering av dess verksamhet. Genom att finansiera investeringarna med lån från affärsverket kan räntekostnaderna för koncernen som helhet hållas nere. Regeringen kommer att kräva full ersättning för statens risk i samband med borgensteckning eller långivning.

För 2012 föreslås att regeringen ska kunna besluta om förvärv av aktier eller bilda bolag intill ett belopp om 10 miljoner kronor samt även avyttra aktier intill ett belopp om

20 miljoner kronor. Förvärv av aktier eller bildande av bolag ska ske inom ramen för Svenska kraftnäts verksamhetsområde. Regeringen avser liksom tidigare att för 2012 delegera denna rätt till Svenska kraftnät. För närvarande pågår diskussioner om ett breddat ägande i Nord Pool Spot AS som ett led i att integrera de nordiska och baltiska elmarknaderna. Svenska kraftnät förvaltar den svenska statens ägarandel om 30 procent i Nord Pool Spot AS. Nord Pool Spot AS befintliga ägare har lämnat ett erbjudande som innebär att de tre baltiska stamnätsföretagen blir delägare. För att underlätta en sådan transaktion finns behov av ett utökat bemyndigande jämfört med föregående år som medger avyttring av aktier intill ett belopp om 20 miljoner kronor.

3.2.3 Omstrukturering av SwePol Link AB

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att låta Affärsverket svenska kraftnät förvärva svenska statens andel av tillgångarna i SwePol Link AB och därefter likvidera bolaget SwePol Link AB.

Skälen för regeringens förslag:

SwePol Link AB är en koncern som äger och driver likströmsförbindelsen SwePol Link mellan Sverige och Polen. Moderbolaget SwePol Link AB äger den del av likströmsförbindelsen som finns på svenskt och internationellt territorium medan ett helägt dotterbolag, SwePol Link Poland Sp.zo.o, äger den del av förbindelsen som ligger på polskt territorium. SwePol Link AB ägs till 51 procent av svenska staten genom Affärsverket svenska kraftnät som förvaltar aktieinnehavet och till 49 procent av det polska energiföretaget PGE Polska Grupa Energetyczna S.A.

Genom avtal som sträcker sig fram till 2020 har Vattenfall AB varit tillförsäkrat all tillgänglig kapacitet på förbindelsen. Den 15 december 2010 öppnades emellertid SwePol Link för elmarknaden i enlighet med EU:s regler och kraven från tillsynsmyndigheterna i Sverige och Polen. Därmed upphörde Vattenfall AB:s exklusiva rätt att nyttja förbindelsen och avtalsförutsättningarna för SwePol Link förändrades i grunden.

Regeringen föreslås bemyndigas att låta Affärsverket svenska kraftnät förvärva svenska

statens andel av tillgångarna i SwePol Link AB och därefter likvidera bolaget SwePol Link AB. Omstruktureringen av ägandet i likströmsförbindelsen SwePol Link planeras att ske på så sätt att Affärsverket svenska kraftnät från SwePol Link AB förvärvar den norra delen av likströmsförbindelsen som löper internationellt och anläggningarna i Sverige. Dessa delar av förbindelsen planeras i stället att ägas direkt av den svenska staten genom Affärsverket svenska kraftnät. På liknande sätt planeras även en omstrukturering genomföras av de polska ägarna avseende den södra delen av likströmsförbindelsen som löper internationellt och anläggningarna i Polen. Omstruktureringen innebär också att kvarvarande avtal mellan SwePol Link AB och Vattenfall AB löses och upphör. En avveckling av SwePol Link AB planeras därefter att genomföras under 2012.

En omstrukturering av ägandet i likströmsförbindelsen SwePol Link kommer att innebära en bättre utveckling och förvaltning av den infrastruktur som Affärsverket svenska kraftnät har i uppgift att driva och utveckla. En omstrukturering av ägandet kommer även att innebära en förstärkning av den inre europeiska elmarknaden och därmed en skapa förutsättningar för en förbättrad elhandel över gränserna. Slutligen kommer en omstrukturering av ägandet att innebära att ägandet av likströmsförbindelsen SwePol Link kommer att vara mer i överensstämmelse med de krav som ställs i EU:s regelverk.